

ፍሬ ሲቃውንት

ኢትዮጵያውያን ሲቃውንት
እና
ሰብከቶች

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን
የሰነዝት ትምህርት ቤት ማ/መምሪያ
በማጎበረ ቀዳሳን
የመጻሕፍት ዝግጅት ክፍል

አዲስ አበባ
፲፱፻፺፱ ዓ.ም

©ማኅበረ ቅዱሳን ፲፱፻፺፱ ዓ.ም

መብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው
ALL RIGHTS RESERVED

ይህ መጽሐፍ
በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን
የሰንበት ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ
በማኅበረ ቅዱሳን
ኤዲተሪያል ቦርድ ታርሞ ተስተካክሎ የተፈቀደ ነው።

አድራሻ፡-

በኢ/አ/ተ/ቤ/ክ
በሰ/ት/ቤቶች ማ/መምሪያ
ማኅበረ ቅዱሳን
ፖ.ሳ.ቁ 80078
አዲስ አበባ
ኢትዮጵያ

Email:- lemat@eotc-mkidusan.org

Website:-www.eotc-mkidusan.org

የኮምፒውተር ጽሑፍና ቅንብር

የሚጻፍና ሕዝብ ገንዘብ አገልግሎት ዋና ክፍል

ማውጫ

መግቢያ..... 78
I

ክፍል አንድ

፩. የኢትዮጵያውያን ሊቃውንት ታሪክ

፩.፩. መምህር አካለመልድ፤ «የቀለም ቀንድ».....	1
፩.፪. አለቃ ዶ/ር አየለ ዓለሙ፤ አራት ዓይኖች ይክተር.....	13
፩.፫. ሊቀ መዝምራን ሞገስ ዕቁበ ጊዮርጊስ.....	22
፩.፬. አፈሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪርስ.....	31
፩.፭. እማዞይ ገላንሽ አዲስ.....	42
፩.፮. ንቡረ ዕድ ድሜፕሮስ ገብረ ማርያም.....	49
፩.፯. መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ.....	61
፩.፰. መምህር ገብረ ሕይወት ሰይፉ.....	86
፩.፱. መምህር ጥበቡ አስናቀ.....	99
፩.፲. ሊቀ ምሁራን ሙሉ ገላው.....	109

ክፍል ሁለት

፪. ስብከቶች

፪.፩. ፍቅር.....	119
፪.፪. «ሰው ዝም ብሎ የእግዚአብሔርን ማዳን ተስፋ ቢያደርግ መልካም ነው».....	126
፪.፫. «የሕዝቤን መከራ በእውነት አየሁ».....	132
፪.፬. ምጽዋት.....	140
፪.፭. «የተባረክሽ ነሽ».....	147
፪.፮. «ጸሎትህ ተሰምቶልሃል».....	156
፪.፯. የሚጉድለን ምንድነው?.....	170
፪.፰. «እነሆ የመዳን ቀን አሁን ነው».....	177
፪.፱. ልጆቻችንን እንዴት እናሳድጋቸው ከክፉ ነገር ለእንዴት እንጠብቃቸው?.....	182
፪.፲. ፍቅር፣ ወጣትነት፣ መንፈሳዊነት.....	197

መግቢያ

ከዚህ ቀደም ከ«ስምዕ ጽድቅ» ጋዜጣችን ለምእመናን ሕይወት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ይኖራቸዋል ተብለው የታሰቡ ጉዳዮችን «ምሥጢ ሬን ላካፍላችሁ» ከተባለው ዓምድ ላይ በማሰባሰብ በተለያዩ ክፍሎች በመጽሐፍ መልክ መዘጋጀቱ ይታወቃል። የዚህ ዓይነቱ አሠራር በርካታ አንባብያንን እንደጠቀመና እንደሚጠቅም ብዙዎች ከሚሰጡት አስተያየት ለመረዳት ተችሏል። በዚህ ልምድ ተመሥርተን በ«ሐመር» መጽሔትና በ«ስምዕ ጽድቅ» ጋዜጣ ሊቃውሱ የነበሩ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንትን ታሪክና በጋዜጣና በመጽሔቱ የሰብከት ዓምዶች ቀርበው የሰውን ልብ ለመማረክ የቻሉ ሰብከቶችን በማጣመር በመጽሐፍ መልክ አዘጋጅተን አቅርበናል።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ባሳለፈችው ረጅም የታሪክ ዘመን እንደ ኮከብ የሚያበሩ ከሥራቸው የተነሣ ስማቸው በዓለማችን የክርጠ ስትና ጉዞ ውስጥ እጅግ የገነነ እና የተከበሩ ብዙ ሊቃውንት ነበሯት። ከእነዚህ ሊቃውንቱ ቤተ ክርስቲያን ቅድስናቸው የተመስከረላቸው ጥቂቶች ገድልና ተአምራታቸው ተጽፎ ሲዘከሩ ይኖራሉ።

በእርግጥ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ሥራና ሕይወት በሚፈለገው ዓይነትና ደረጃ ተጠንቶ ለአንባብያን አለመቅረቡ እንዳለ ሆኖ በዘመኑ መሳፍንትና ከዚያ በኋላ የነበሩና ካለፉት ወርቃማ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የሊቃውንት ዘመናት የተላለፈውን በረከት ዛሬ ላለንው ያሻገሩ ብርቅዬ የቤተ ክርስቲያኒቱ መምህራን ሕይወትና ታሪክ በአግባቡ ለምእመናን እንዲታወቁ አልተደረገም።

ማኅበረ ቅዱሳን ይህን ክፍተት ለመሙላት በጋዜጣና በመጽሔት ሲቀርቡ የነበሩ የሊቃውንት ታሪኮችን በመጽሐፍ መልክ ማዘጋጀት አስፈላጊ መሆኑን በማመን ይህን ሥራ ለምእመናን ሲያበረክት በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ዙሪያ ግን ሰፊና ጥልቅ ጥናት እንደሚያስፈልግ ሳይዘነጋ ነው።

መጽሐፉ በሁለት ክፍሎች የተዘጋጀ ሲሆን በመጀመሪያው ክፍል የተዘጋጀት የሊቃውንት ታሪኮች በተቻለ መጠን በመጽሔቱና በጋዜጣው ከተቀመጡበት መንገድ በይዘት ሳይለይ በቅርጽ ግን መጽሐፍ ሆኖ እንዲቀርብ ተደርጓል። ታሪካቸው ተመርጦ የቀረቡት ሊቃውንት

ዛሬ በሕይወተ ሥጋ ከተለዩን ጥቂቶቹን ነው። እነዚህ ተመርጠው የቀረቡ ሊቃውንት በቤተ ክርስቲያናችን ታላላቅ የአብነት ት/ቤቶች ተምረው አስተምረው አጠናክረው ትውፊቱና ትምህርቱን ትርጉም ባለው መንገድ ጠብቀው ያስተላለፉልን ከምንም በላይ ደግሞ በአገር አስተዳደርና እድገትም መሻሻልና ለውጥ /አምነታዊ/ እንዲመጣ ሚና የነበራቸው ናቸው።

በሌላ በኩል ደግሞ ሊቃውንት፣ መምህራንና ባሕታውያን ብቻ ሳይሆን የሰብከት ታሪክም ያላት ሆኖ ሰብከት ግን ያሳጠራቀመች ቤተ ክርስቲያን ብትኖር የእኛ ቤተ ክርስቲያን ናት ማለት ይቻላል። የአቡነ ሰላማ ሰብከቶች የት አሉ? የአቡነ ተክለ ሃይማኖትስ? የአቡነ ዜና ማርቆስ? የዘጠኙ ቅዱሳን? የዐሥራ ሁለቱ ንቡራን ሰዶች? የሰባቱ ከዋክብት? የአምስቱ ከዋክብት? የሌሎች ባሕታውያን? የመምህራንና የሊቃውንት ትምህርታቸው የት አለ? የለንም። በገድላቸው ውስጥ የተጠቀሱ ጥቂቶች ቢኖሩም እነዚያውም ተአምራቱን ለመናገር የተገለጹ እንጂ ሰብከታቸውን ለማስቀመጥ ተብሎ የተገለጹ አይደሉም። እነርሱ ያላቆዩን ምንክልባት በትሕትና ሊሆን ይችላል። የቅዱስ ዮሐንስ አፈ ወርቅና የምሥራቃውያን አባቶች ሰብከቶችን ስናይም የእኛስ አባቶች የሚል ጥያቄ ይፈጠርብናል።

የቀረቡት እነዚህ ሰብከቶች በተቻለ መጠን የተለያዩ የንብረተሰብ ክፍሎች /ወላጆችን፣ ልጆችን.../ በመንፈስ እንዲያድጉ የሚያግዙ ለማድረግ ተሞክሯል። የተለያዩ የንብረተሰብ ክፍሎችን የሚያግዙ ከመሆናቸው ባሻገር በያዟቸው ጉዳዮች የተለያዩ ሆነው የምእመናንን ልብ በማቅናት ያላቸው አስተዋጽኦ ከፍተኛ ነው የሚል እምነት አለን።

መጽሐፉ የተለያዩ ጉዳዮችን በሁለት ክፍሎች ያቀረበ ቢመስልም ሰብከቱን የሊቃውንቱ ፍሬና በረከት እንደሆነ አድርገው አንባብያን ይጠቀሙበታል በሚል እምነትና ለጊዜው ብዙ ምእመናን የተለያየ ፍላጎት ስለሚኖራቸው በዓይነት መለያየታቸው ጠቃሚ ይሆናል ብለን በማመን ነው። በአጠቃላይ ይህን መጽሐፍ ስናዘጋጅ የሊቃውንት ታሪኮችና ሰብከቶች ከዚህ በተሻለ አደራጅቶ ማቅረብ የሚቻልበትን መንገድ ከአንባብያን በሚሰነዘሩ ገንቢ አስተያየቶች እንደምናገኝ በማመን ሲሆን ለዚህም ረድኤት እግዚአብሔር ከሁላችን አይለይ እንላለን።

ወሰብሐት ለእግዚአብሔር

መምህር አካለ ወልድ

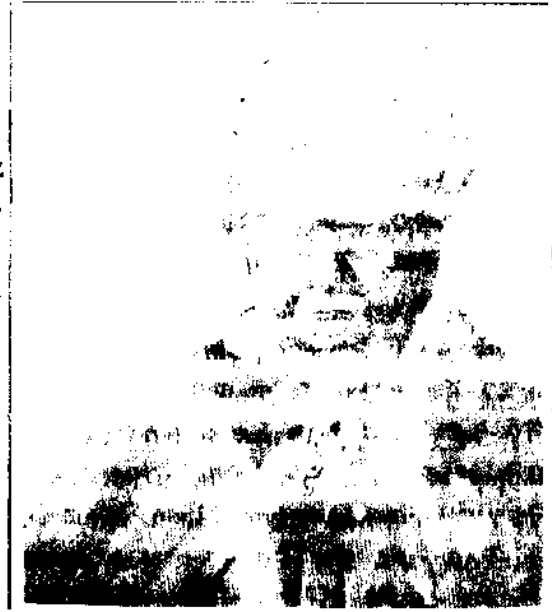
/፲፰፻፳፬ - ፲፱፻፲፱/

«የቀለም ቀንድ»

በአሥራት ከበደ

አፈር መልቡ እንጂ ድንጋይ ለምናችሁ፤
 የቀለም ቀንድ ነው ትሰብሩታላችሁ።
 መምህር አካለ ወልድ ፍሉ የት ደረሱ፤
 ሳንደር ወረዱ ወይ ሥልጣን ሲመልሱ።
 እስቲ ሰፊድ ስጡኝ አፈሩን ሳንፍሰው፤
 ያንን ሁሉ ቀለም ወዴት አፈሰሰው።

በንግሥት ዘውዲቱ
 ዘመነ መንግሥት ነው።
 በወቅቱ አልጋ ወራሽ
 የጸጸት ልዕል ረሰ ተፈሪ
 መኩንን በተገኘበት በቅ
 ድስት ሥላሴ ቤተ ክር
 ስቲያን የኃዘን ውሎ
 የተደረገው። ውሎውን
 ያስዋሉት አለቃ እስጢ
 ፋናስ የተባሉ ወንድ
 ማቸው ሲሆኑ በወቅቱ
 የአዲስ አበባ አድባራት
 አለቆች ካህናት ሁሉ
 በእነህ ታላቅ የቤተ ክር
 ስቲያን ሊቅና መምህር
 የኃዘን ውሎ ላይ ተገኝ

«ይግሯል እንደ አካለዬ
 ይዋገል እንደ ገብርኤ»

ተዋል። ሊቀ ሊቃውንት አካለ ወልድ ታላቁ መምህር «የቀለም
 ቀንድ» ይባሉ ነበር። ከላይ የዚህ ጽሑፍ መንደርደሪያ ሆኖ የተጠ
 ቀሰው ግጥም በውሎው ላይ በለቅሶ ታጅበው ከቀረቡት እጅግ ብዙ

ግጥሞች ተቆንጥሮ ከወንድማቸው የልጅ ልጅ ከወይዘሮ ትርስቢት ትውስታ የተገኘ ነው።

መምህር አካለ ወልድ - «የቀለም ቀንድ»ን ከእሳቸው ዘንድ የተማሩ ታላላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንትና በቅርበት የሚያውቁ ቸው ሁሉ ዕውቀታቸው ምሉዕ በኩለሄ ነበር ይላሉ። በዚህም የተደነቁና የተከበሩ እስከ ዛሬም በቤተ ክርስቲያንም ሆነ በትውልድ ዘንድ ሲታወቡ የሚኖሩ ታላቅ መምህር ናቸው። በዕውቀታቸው ስፋት፣ በምሥጢራቸው ርቀት፣ በጥበባቸው ምልዐት፣ በአስተሳሰባቸው ምጥቀት፣ በበላል አስተያየታቸውና ምክራቸው ያደንቋቸው ዐፄ ቴዎድሮስ «ይማ ሯል እንደ አካልዬ፣ ይዋገል እንደ ገብርዬ» ብለውላቸዋል። ይኸው አባባላቸው የዘመናትን ድንበር ተሻግሮ ካለንበት ዘመን ደርሷል።

ታላቁን የቤተ ክርስቲያን ሊቅ መምህር አካለ ወልድን ዐፄ ዮሐንስም ሆኑ ዐፄ ምኒልክ በዕውቀታቸው፣ በምክራቸውና በሚያቀርቡላቸው አስተያየት ሁሉ ያደንቋቸው ያከብሯቸው ነበር።

እኚህ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ የታላላቅ ሊቃውንት መፍለቂያ የሆነውን ዛሬም የማንነታቸው ቋሚ መጠሪያ መታሰቢያቸው የሆነ የአብነት ትምህርት ቤት በቦሩ ዐፄዳ ያቋቋሙ ታላቅ አባት ናቸው።

ሊቁ አካለ ወልድ አባታቸው መምህር ሠርፀ ወልድ እናታቸው እመት ወለተ ኪሮስ /መተኮ/፣ /በኋላ እማሆይ/ ይባላሉ። የተወለዱት ሰሜን ሸዋ መንዝ ውስጥ ውቢት ዓምባ አቦ በሚባለው ቀበሌ በ፲፰፻፳፱ ዓ.ም ነው። እስከ አሥራ ሁለት ዓመታቸው ድረስ በወላጆቻቸው ቤት ሆነው እየተማሩ አድገው ንባብና ዳዊትን አጠናቀቁ። ከዚያም ትምህርታቸውን ለመቀጠል ከወላጆቻቸው ተለይተው አንድ መነኩሴ ተከትለው ወደ ዋድላና ደላንታ ሔዱ። መነኩሴው ዋድላ ላይ ደጊት ማርያም በምትባል ቤተ ክርስቲያን አባ ጫልቲ ከሚባሉ የቅኔ መምህር ዘንድ እንዲማሩ አስቀመጧቸው። እዚያ ቅኔ ከነ አገባቡ ተማሩ። የቅኔ ትምህርታቸውን አገባቡን ለማስፋፋት የታወቁ የቅኔ መምህራን አሉበት በየተባለበት ቦታ ሁሉ በመቄት፣ በላስታ በኋላም በጉንደር ሲሄዱ የአባ ጫልቲ ተማሪዎች ጥቂቶች ብቻ ሲቀሩ

ተከተሏቸው። ጉንደር ገብተው በቅዱስ ዮሐንስ ወልደ ነጉድጓድ ደብረ ቅኔ እያጠኑ እያስፋፉ ተቀመጡ። ውለው አድረው በቅኔ ብቻ ተወሰነው ለመቅረት አልፈለጉም። ጉንደር የቅኔ ጉባኤ ዘርግተው እያስተማሩ ከቅዱስ ዮሐንስ ወደ በኢታ ለማርያም ደብረ እየተመላለሱ በኢታ ቤተ ክርስቲያን ከሚገኙት የብሉያት መጻሕፍት ሊቃውንት ዘንድ የደቂቀ ነቢያትን ትርጓሜ ማጥናት ቀጠሉ። መምህር አካለ ወልድ የቀለም ቀንድ ትምህርት አይጠግቡም ነበር። ታላላቅ ሊቃውንት የታወቁ መምህራን አሉበት በተባለበት ቦታ ይሔዳሉ። ጉባኤው እንደተዘረጋ ጉንደር አጣጣሚ ሚካኤልና አልፍኝ ጊዮርጊስ እየተመላለሱ የመጻሕፍተ አዲሳት ትርጓሜ መማር ጀመሩ። መንገዱ ራቅ ያለ ነበረና መመላለሱ ቢደከማቸው ሐመረ ኖኅ ሠለስቱ ምእት ደብር ወጥተው ተቀመጡ። ቅኔ ማስተማርና የመጻሕፍት ቤት ቅጽላው የማይመች ሆኖ ሲያገኙት ቅኔ ማስተማሩን ትተው የጉባኤ ትምህርታቸውን በአንድ ልብ መቀጸል ጀመሩ። በዚህ ሁኔታ ጎንደር በወቅቱ ከነበሩት ታላላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንትና መምህራን ዘንድ አራቱን ጉባኤያት፣ መጻሕፍተ ብሉያት፣ መጻሕፍተ ሐዲሳት፣ መጻሕፍተ መነኩሳትና መጻሕፍተ ሊቃውንትን ትርጓሜ ጠነቀቁ።

በዚያን ጊዜ ዐፄ ምኒልክ ከሸዋ ተወስደው ጉንደር ከዐፄ ቴዎድሮስ ቤተ መንግሥት ተቀምጠው በነበሩበት ወቅት መምህር አካለ ወልድ እየሔዱ ይጠይቋቸው ነበር። የጉንደር ሊቃውንት ደብረ ታቦር እየሔዱ ዐፄ ቴዎድሮስን በሚገናኙበት ጊዜ መምህር አካለ ወልድም አብረው እየሄዱ በመጠየቅ ተዋውቀዋል። ዐፄ ቴዎድሮስም ለምደዋቸው ብዙ ጊዜ ስለመጻሕፍት ምሥጢር ይጠይቋቸው ነበር። ሊቁ አካለ ወልድም ትምህርት የተከተላቸው አንቀጽና ክፍሉ በአእምሯቸው ታትሞ የማይጠፋቸው ነበሩ። ንጉሡ የጠየቋቸውንም ወዲያው ገልጠው በሚገባ እያብራሩ ያስረዷቸው ነበር። ዐፄ ቴዎድሮስም በትምህርታቸው ይደነቁ ይደሰቱ ነበር። ለዚህም ነው ዐፄ ቴዎድሮስ ዘወትር ከሚያደንቋቸውና ከሚመኩባቸው ጀግና የጦር አዛዦቸው ከፊታውራሪ ገብርዬ ጋር እያነጻጸሩ፤

«ይግረል እንደ አካል»

ይዋጋል እንደ ገብር» ብለው የተናገሩት።

ዐፄ ቴዎድሮስ ወደ መቅደሳ ሲሔዱ መምህር አካለ ወልድም በጊዜው የነበሩትን ጳጳስ አቡነ ሰላሞን ተከትለው መቅደሳ ሔዱ። ዐፄ ተዎድሮስ በወቅቱ አገርን አንድ ለማድረግ ሲደክሙ፤ ሲወጡ ሲወርዱ፤ የግል ክብርና ዝና የበለጠባቸው ደግሞ እሳቸው የካቢትን ሲንዱ የጭካኔ ሰይፋቸውን ይመዙ ነበር። በዚህ ጊዜ አካለ ወልድ ለንጉሡ የምክር አሳብ ከማቅረብ ወደ ጿላ አላለም። በጿላም በመቅደሳ ዐፄ ቴዎድሮስ እየተበላጩ ሲሄዱ «ከገሞራ ኃይል የበለጠ ኃይል ያለህ እግዚአብሔር ለቴዎድሮስ በጎ ልብ ለሕዝቡም ሰላም ሰጥተህ ይህኛን አገር ጠብቅ» የሚለውን መወደስ ተቀኝተው በሌሊት የመቅደሳ ዓምባን ለቀው ወደ ጌጃም ሄደዋል። በጌጃም ዲማ ጊዮርጊስ ደብር ቆይተው ዐፄ ምኒልክ ሸዋ ገብተው መደላደላቸውን ሲሰሙ ወደ ሸዋ ሔደው ተገናኙ። ዐፄ ምኒልክም አገብቦር ቁንዱ ጊዮርጊስ ደብርን በአለቅነት ሰጧቸውና ገብሏቸውን ጀመሩ። ቀጥሎም በትውልድ በታቸው የምትገኘውን ፍርኩታ ኪዳነ ምሕረት ገዳም ተሾሙ። በዚያ ቅኔ እና አራቱን ገብሏቸው /መጸሕፍተ ሐዲሳት/ መጸሕፍተ ብሉያት፤ መጸሕፍተ መዝካትና መጸሕፍተ ሊቃውንት/ ማስተማር ጀመሩ።

ከዚያ በጿላ ዐፄ ዮሐንስንና ዐፄ ምኒልክን ለማስታረቅ ምኒልክን ተከትለው ወደ ቦሩ ሜዳ ከሔዱት ታላላቅ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያንና መምህራን መካከል መምህር አካለ ወልድ አንዱ ነበሩ። ሁለቱ ነገሥታት ከተሰማሙ በጿላ የወሎን ባላባቶኼ ክርስትና አንሥተን መምህራን ሾመንላቸው እንሔድ ብለው አሳብ አደረጉ። ዐፄ ዮሐንስ መሐመድ አባ ሻንቅን /በጿላ ንጉሥ ሚካኤልን/ ክርስትና አንሥተው አጠገባቸው ሆነው የሚያስተምሯቸው መምህር ግርማ የተባሉ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ ሀገረ ስብከታቸውን ወረሃመኑ፤ ዓባይ ቤት፤ አሊ ቤት አድርገው መደቡ። ዐፄ ምኒልክም ይማሙ አባ ዋጠው የሚባሉትን ባላባት /በጿላ ራስ ኃይለ ማርያም/ ክርስትና እንሥተው ለእሳቸው መምህር ሊቁ አካለ ወልድን መድበው ሀገረ ስብከታቸውን ተሁለ ደሬ፤ ቃሉ፤ አጋርፋ፤ አልቡኮ፤ ለጋምቦ ቦረና እንዲሆን ተደረገ።

የይማሙ አባ ዋጠው /በጿላ ራስ ኃይለ ማርያም/ ከተማ ደሴ ነበረና መምህር አካለ ወልድም ደሴ ዛሬ ስልክ አምባ እየተባለ ከሚጠራው ቦታ ታቦተ ማርያምን ቤተ ክርስቲያን አሠርተው ጉባኤ ተክለው ማስተማር ጀመሩ። ከደቀ መዛሙርታቸው ሁለት ሁለቱን እያደረጉ በሀገረ ስብከታቸው ባሉ የተለያዩ ወረዳዎች ሕዝቡን ወንጌል እንዲያስተምሩ አሠማሩዋቸው። ጥንትም የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት በአካባቢው መሠረቱን ጥሎ ነበር። በዚህ ትምህርት የእስልምና ተከታዮች የነበሩት በየሶለቱ ወደ ቤተ ክርስቲያን እየመጡ ይጠመቁ ጀመር። በወቅቱ የነበሩት ብዙ ሸዋች የክርስቲያን ሃይማኖት እንዳይሰፋፋና እምነታችን እንዳይጠፋ ይህን ቄስ መግደል አለብን እያሉ ተማከሩ። ከዚያም መምህር አካለ ወልድ አንድ ቀን ወደ ሐይቅ ሲወርዱ ቀልቢ ከሦትባል ቦታ እንደ ደረሱ ከተቀመጡበት በቅሎ ጉት ተው አውርደው በዱላ ደበደቧቸው። አንደኛው መምህር አካለ ወልድን ለመግደል ጉራዴውን ሲሰነዝር መሪታ ተክለ ዮሐንስ የተባሉትን ደቀ መዛሙራቸውን እጃቸውን አድቋቸው እጆ ሰባራ ሆነው ቀርተዋል። መምህር አካለ ወልድ እንዲህ ባሉና ሌሎችም በርካታ ፈተናዎች ውስጥ በእግዚአብሔር ጥበቃና ቸርነት አልፈዋል።

ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለሃይማኖት የእምባቦ ጦርነት ባደረጉ ጊዜ ዮሐንስ እጅግ አዘኑ። ምኒልክ ተክለሃይማኖትን ድል አድርገው ማርከው ሲመለሱ፤ «በተሎ ይፍቱ በዋስ ተከባችሁ ቦሩ ሜዳ እንድትመጡ» ብለው ላኩባቸው። ሁለቱም ንጉሦች ዐፄ ዮሐንስ ወዳለበት ቦሩ ሜዳ ሄደው ከረሙ።

የዐፄ ዮሐንስ ቤተመንግሥት ቦሩ ሜዳ በስተምሥራቅ ከሚገኘው ቁንዱ ከሚባለው ተራራ ላይ ተሠርቶ ነበር። ዐፄ ምኒልክም ሶስ ገደል ከሚባለው ተራራ ላይ ሠፍረው ነበር። መስከረም ፲ ቀን ፲፰፻፸፮ ዓ.ም ከሌሊቱ በአምስት ሰዓት በዐፄ ዮሐንስ ቤት ላይ ብርሃን ሰፎበት ታየ። በዙሪያው የሚገኘው ሕዝብ የንጉሡ ቤት ተቃጠለ እያለ ከየአለበት በመውጣት በዙሪያው ተሰበሰበ። ከነገሥታቱ ጋር አብረው እጩ ቴዎፍሎስም ነበሩ። ነገር ግን የተቃጠለው የንጉሡ ቤት ሳይሆን በቤቱ ላይ ዙሪያውን የሚያበራው የተለየ ብርሃን ሆኖ አገኙት።

በዚህ ነገር ዐፄ ዮሐንስ ተደነቁ። ከእንግዲህ ወዲህ ይህ ቤት ለእኔ አይገባም። የአንድነትና ሦስትነት መናገሪያ የሥላሴ ምስጋና የሚደርስበት ሥጋውና ደሙ የሚፈተትበት ይሁን አሉ። ወዲያውኑ ብርሃኑ እንዳለ ባርኩት ብለው እጨጌ ቴዎድሎስ ቆመው ባረኩት። ይህ ሁሉ ሲሆን ብርሃኑ እየጨመረ እየፈካ ይሄድ ነበር። እንዲህ ሆኖ አድሮ ሲነጋ ከፀሐይ ብርሃን ጋር ተቀላቀለ። ዐፄ ዮሐንስ ወዲያው ግምጃ ድንኳን ከውስጡ አስተክለው፤ በስመ ሥላሴ ብለው ደብር አደረጉት። ቦታውን በዚህ ሁኔታ ካከበሩት በኋላ ወሎን በማስተማር አምስት ዓመት ያህል የቆዩትን መምህር አካለ ወልድን «በሩ ሜዳ ለእርሰዎ ይገባል» ብለው ሾሟቸው። ለደብሩ መተዳደሪያም ሰፊ መሬትና ገንዘብ ሰጡ። መምህር አካለ ወልድ የቅድስት ሥላሴ ስም በአንድ ቦታ ብቻ ከሚጠራ በየቦታው ይመስገኑ በማለት ለቦሩ ሥላሴ ብቻ ተሰጥቶ የነበረውን በርካታ መሬት በማከፋፈል በተሁለደሬ ፀረዳውስጥ ብቻ በተለያዩ አጥቢያዎች እሥራ ሁለት አብያተ ክርስቲያናት አሠርተዋል። እነሱም ሞፋ ኪዳነ ምሕረት፣ ቁባፍታ ቆማስ፣ ገደራ ጊዮርጊስ፣ ቀጠጣዬ ተክለ ሃይማኖት፣ ቡቂ አቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ፣ ሱሉላ ተክለ ሃይማኖት፣ ዘንጊታ ሚካኤል፣ ሐራ ማርያም፣ ሐራ መድኃኔዓለም፣ ዋሄሎ ተክለ ሃይማኖት፣ ቀጋ ዓምባ ጊዮርጊስ፣ አዱምባሄ ጊዮርጊስ ናቸው።

ከዚህ በኋላ የቦሩ ሥላሴ ደብር አዲስ በመሆኑ በየቦታው የተማሩ ካህናትና ዲያቆናት መምጣት ጀመሩ። በተለይም መምህር አካለ ወልድ መኖራቸው ሲሰማ ትምህርት ፈላጊው ተሰበሰበ። በዘመኑ ረሃብ በሆነ ጊዜ /፲፰፻፹፪ - ፲፰፻፹፬ ዓ.ም/ ዐፄ ምኒልክ ሶስ ገደል ከሚገኘው መሬታቸው የሚመረተውን እህል ተማሪዎቻቸው እንዳይቸ ገሩ በማለት ለመምህር አካለ ወልድ ሰጥተዋቸው ነበር። በዚህ የተነሣ ብዙ ሕዝብ በየጊዜው ወደ ቦሩ ሥላሴ እየመጣ ድርጉ በመቀበል ይማር ነበር።

ታላቁ ሊቅ መምህር አካለ ወልድ - የቀለም ቀንድ ድንግሳዊ መነኩሴ ነበሩ። የግሌ የሚሉት የገንዘብ ወይም ቁሳዊ ሀብት አልነበራቸውም።

ውም። ከገንሥታቱ በየጊዜው ከተሰጣቸው መሬት ሰፊ ገቢ ማግኘት ቢችሉም አይፈልጉም ነበር። ገንዘብ ላጠራቅም ሀብት ላከማች ሳይሉ በደብሩ አካባቢ ላለውም ሆነ ከሩቅ ቦታ ለሚመጣው ሰው ሁሉ ልብስ ለቸገረው ልብስ፣ ለተራበው እህል መስጠት አቅመ ደካማ ድሆች እንዲረዱ ማድረግ የዘወትር ተግባራቸው ነበር።

የመምህር አካለ ወልድን ቅድስናና ደንታቸውን በተመለከተ አባ ገብረማርያም የሚባሉ የዋልድባ መነኩሴ የተናገሩት እንደ ምሳሌ ሲጠቀስ ይኖራል። አባ ገብረ ማርያም የተባሉት መነኩሴ መጽሐፈ መነኩሳትን ከሌላው ቤት ቀጽለው ነበር። ከመምህር አካለ ወልድም ሊያደርሱ መጥተው መምህርን ብዙ ጊዜ አስተውለዋል። በኋላም በእድናቆት «እንዲያው በከንቱ ብራና እናገላብጣለን እንጂ መጽሐፈ መነኩሳት ማለት የእሳቸውን ሰውነታቸውን ሁልጊዜ መመልከት ነው። አነጋገራቸው፣ አስተያየታቸው፣ አለባበሳቸው፣ አካሄዳቸው ለመነኩሳት ሌላ ትምህርት አያስፈልግም ነበር» በማለት ተናግረዋል።

ቦሩ ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን የተተከለበት ቦታ ከተራራ ላይ በመሆኑ ውኃ እንደ ልብ አይገኝም ነበር። እንዲሁም የአካባቢው ሕዝብ የሚኖረው በገበያው ዙሪያ ስለሆነ ተራራውን በመውጣት በመውረድ ስለተቸገረ ቤተ ክርስቲያን አሁን ወደ ሚገኝበት ቦታ የተዛወረው በ፲፰፻፺፰ ዓ.ም ነው።

መምህር አካለ ወልድ በአበራ /ቦሩ ሜዳ/ ሥላሴ ገባኤ ዘርግተው ተማሪዎቻቸውን የዕለት ግብር እያበሉ እያጠጡ እያለበሱ ያስተምሩ ነበር። አራቱ ገባኤያት ሐዲሳትና ብሉያት፣ ሊቃውንትና መጻሕፍተ መነኩሳት በሰፋት ይነገሩ ነበር። የቅኔና የዜማ ገባኤ ቤቶችም ነበሩ። በዚህ ሁኔታ ከአምስት መቶ በላይ የሚሆኑ ተማሪዎች ከሳቸው ገባኤ ቀለብና ልብስ እየተሰጣቸው በአዳሪነት ይማሩ ነበር። በቦሩ ሥላሴ የነበሩት ያስተምሩ የነበሩ መምህራንም እንደሚከተለው ተዘርዝረዋል።

፩. በቦሩ ሜዳ ሥላሴ ገባኤ ዘርግተው ያስተምሩ የነበሩት ሊቃውንት የብሉያት መጻሕፍት መምህራን፤ መምህር ፈላታዎስ፣ አለቃ ወልደ ማርያም፣ አለቃ ካሣ /የአብርሃ አጽብሐ ገዳም/፣ መምህር ኪሮስና አለቃ ኢያሱ፤

፪. የሐዲሳት መምህራን፤ መምህር ወልደ ሚካኤል /የዜና ማር ቆሰ/ አለቃ ወልደ ማርያም የቅዱስ ገብርኤል ቤተ ክርስቲያን አለቃ የነበሩ፤ መምህር ወልደ ሰማዕት፤ አቡነ አብርሃም፤ አለቃ ወቤ /የማኅደረ ማርያም/፤ መልአክ ብርሃን ጽጌ፤ መልአክ ብርሃናት ወልደ ተክለ፤ መልአክ ብርሃን ጽጌ፤ መልአክ ገነት አፈወርቅ ናቸው።

፫. የመጽሐፍተ ሊቃውንት መምህራን፤ አለቃ ዘዮሐንስ የጉንደሩ አለቃ ወልደ ማርያም፤ መልአክ ብርሃናት ወልደ ተክለ

፬. የመጽሐፍተ መነኩሶት መምህራን፤ መምህር ፈላታዎስ፤ መምህር ገብረ ማርያም፤ መምህር ገብረ ኢየሱስ /የጀር ገዳሙ/፤ መምህር ወልደ አማኑኤል /የደብረ ክርቤው/ ናቸው።

፭. የዜማ መምህራን፤ ሊቀ ካህናት መርሻ፤ የቤተ ልሴሙ መልአክ ፀሐይ አፈወርቅ፤ የኅንደር አቋቋም መምህር ቀኝ ጌታ ላቀው ናቸው።

፮. የቅኔ መምህራን፤ አቡነ አብርሃም፤ መምህር ወልደ ሰማዕት፤ መምህር ኪሮስ፤ መምህር ኢያሱ ናቸው።

፯. መጽሐፍተ መነኩሳትንና መጽሐፍተ ሊቃውንትን መምህር አካለ ወልድ የዘወትር ጉባኤያቸው ስለሆነ ታላላቆቹ ሊቃውንት መምህር ወልደ ሚካኤል፤ አቡነ ይስሐቅ፤ አቡነ አብርሃም፤ አቡነ ጴጥሮስ፤ አለቃ ወልደ ማርያም፤ ሊቀ ካህናት መርሻ፤ መልአክ ብርሃናት ወልደ ተክለ፤ አለቃ ገብረ መድኅን /የሐረርጌው/፤ መልአክ ብርሃን ጽጌ ሌሎችም መምህራን የመምህር አካለ ወልድን ጉባኤ ከሰሙ በኋላ የራሳቸውን ጉባኤ ለማስተማር ወደ የሥፍራቸው ይመለሱ ነበር። በሊቃውንቱ መካከል በንባብና በትርጓሜ አካሄድ የተነሣ ክርክር ሲነሣ በታመነ ምስክርነታቸው እያብራሩ ይገልጹላቸው ያስረዷቸው ነበር።

ዐ. የሐንሰ ከሞቱ በኋላ መምህር አካለ ወልድ ከዐፄ ምኒልክ ጥሪ ደርሷቸው አንኮበር ሔዱ። ዐፄ ምኒልክ አንኮበር ቅዱስ ሚካኤልን ማረፊያ ሰጥተዋቸው ጥቂት ጊዜ ቆይተዋል። እንደገና ቦሩ ሜዳ ከተመለሱ በኋላም ዐፄ ምኒልክ ለምክር እያስጠሯቸው ሁለት ሦስት ጊዜ አዲስ አበባ መጥተዋል። መምህር አካለ ወልድ በየሄዱበት ጉባ

ኤው አይጓደልም ነበር። አዲስ አበባ መጥተው በቆዩበት ጊዜ እነ መልአክ ብርሃን ወልደ ዮሐንስ ጉባኤ ቀጽለዋል። ከሊቁ አካለ ወልድ ዘንድ የተማሩትን ተማሪዎች ከብዛታቸው የተነሣ ይኸን ያህል ነው ለማለት አስቸጋሪ ነው። ከደቀ መዛሙርታቸው ውስጥ ከጳጳሳት አቡነ ይስሐቅ፤ አቡነ አብርሃም፤ አቡነ ጴጥሮስ ይገኙበታል። ሌሎችም የታላላቅ አድባራት አለቆች፤ የገዳማት አስተዳዳሪዎች፤ ታላላቅ ሊቃውንትና መምህራን እየሆኑ ቤተ ክርስቲያንን አገልግለው ያለፉ እጅግ ብዙ ታላላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንትን ያፈሩ በርካታ ናቸው።

መምህር አካለወልድ ኢየሩሳሌም ሄደው ቅዱሳት መካናትን መባለም የዘወትር ምኞታቸው ነበር። ጊዜው ሲደርስ ዐፄ ምኒልክን ተሰናብተው በምጽዋ በኩል ለመሻገር በ፲፰፻፶፩ ዓ.ም ወደ ትግራይ ሔዱ። በወቅቱ የትግራይ ገዢ የነበሩት ልዑል ራስ መኩንን «መርከብ በመጣ ጊዜ እነግርዎትና መንገድዎን ይቀጥላሉ» ብለው አባ ገሪማ የሚባለውን ገዳም ሰጥተዋቸው በዚያ ቆዩ። ልዑል መኩንን ነገ ከነገ ወዲያ ይሄዳሉ እያሉ ስድስት ወራት ያህል አቆዩዋቸው። እውነተኛው ምክንያት ግን አብዛኛውን ጊዜ ልዑል ራስ መኩንን የመጽሐፍትን ሥሥጢር እየጠየቋቸው ይተረጉሙላቸው ያብራሩላቸው ነበር። በዚህ ምክንያት በጣም ያከብሯቸውና ያፈቅሯቸው ነበረና እንዲቆዩላቸው በማሰብ ነው ይባላል። ከዚያ በኋላ የዜና ማርቆሱን መምህር ወልደ ሚካኤልን፤ የአንኮበሩን ኋላም መንነው ደብረ ዳሞ መጽሐፈ መነኩሳትን ያስተምሩ የነበሩትን መምህር ገብረ ማርያምን፤ መምህር ዓምደ ሥላሴን /የሐይቅ እስጢፋኖስ ገዳም አበሙኔትን/፤ አባ ወልደ ዮሐንስን፤ የወንድማቸውን ልጅ መልአክ ፀሐይ ተክለ አቢብንና አቶ ኃይሉ ተክለ ማርያምን ይዘው ወደ ኢየሩሳሌም አቀኑ። በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ቅዱሳት መካናትን እየሞሩ ተሳልመው ዐቢይ ጸምን በመካኑ ቀራንዮ ከርመው ወደ አገራቸው ተመለሱ። ደሴ ከተማ በገቡ ጊዜ የአካባቢው ሕዝብ እስላም ክርስቲያን ሳይል በጠቅላላ በአንድነት ተሰብስበው «በክፉ ቀን ከጉተራ እህል እያወጡ እስላም ክርስቲያን ሳይሉ ለሁሉም ያከፋፈሉ ሰው እንኳን ደኅና መጡ» ብለው በደስታ ተቀበሏቸው።

ብዙ የእስልምና እምነት መሪዎች «ይህ ሰው የአላህ ሰው ነው። ማተብ ይኑረው አይኑረው አናውቅም። ብቻ እሱን የሚጠላ ሐራም ነው። ቢ ሞትም ክርስቲያንና እስላም ዛንድነት ዛውያ /ጸሎት/ ሊያደርጉለት ይገባል።» ብለው የእንኳን ደገና መጡ ምስጋና ማቅረባቸውን የሐይቁ ገዳም አበምኔት /ዓቃቤ ሰዓት/ መምህር ዓምደ ሥላሴ ስለ ገዟቸው በጻፉት ማስታወሻ ተመዝግቦ ተገኝቷል። ከሰዓታቸው በሩ ሜዳ ሥላሴ በገቡ ጊዜ ጉባኤው በጣም ተሰፋፋ፣ ስላገኙት እግዚአብሔርን አመሰግኑ።

መምህር አካለ ወልድ ከቤተ ክርስቲያን አስተዳደርና ከመምህርነቱ ሥራ ጋር በነገሥታቱና በባላባቱ መካከል አለመግባባትና ግጭት ሲፈጠር ሽምግልና እየተጠፋ ያስማሙ ነበር። በአንድ ወቅት ንጉሥ ሚካኤልና ራስ ወሌ በግዛት ወሰን ተጣልተው በነበረ ጊዜ እንዲያስማሙ ዋቸው እቴጌ ጣይቱ የጻፉላቸው ደብዳቤ፣ እንዲህ ይላል፡-

የተላከ ከእቴጌ ጣይቱ

ብርሃን ዘሊትዮሉያ

ይድረስ ለመምህር አካለ ወልድ

ሕመምዎን እንደምን ሆነዋል ዛሬ አልተሻለዎትም?

እኔም በእግዚአብሔር ችርነት ጤናዬን ደገና ነኝ።

ምንም የለብኝም ነገር ግን በራስ ሚካኤልና በራስ ወሌ መካከል የገባውን ሰይጣን እንደ ወትሮው በጣም ጠንክረው ከንፋን ሰብረው እንዲያስማሙልኝ ይሁን አደራዎን አባቲ። ለሁሉም ነገር እርስዎን የሚረዱ የሚያስማሙ ሰዎች በማለዳ ሰኞ ተነሥተው ይመጣሉ።

ሚያዝያ ፳፩ ቀን ፲፱፻፲፪ ዓ.ም ተጻፈ።

መምህር አካለ ወልድም ከእጩጌው ከመምህር ወልደ ጊዮርጊስ ጋር ሆነው በሁለቱ ባላባቶች /ገዢዎች/ መካከል ግጭት እንዳይፈጠር ማድረጋቸው ይነገራል። ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ አልጋ ወራሽ በነበሩበት ጊዜ በሰኔ ወር ፲፱፻፲፩ ዓ.ም ለመምህር አካለ ወልድ፣ «የመጻሕፍተ መነኩሳት ንባባቸው ከነትርጓሜያቸው ተዘጋጅቶ ቢመጣልን ይህን ለመሰለ የመንፈሳዊ ጽሑፍ ሥራ ማተሚያ እንዲሆን

ባስመጣሁት የጽሕፈት መኪና አሳትመን ለየገዳማቱ ለመስጠት ይቻል ነበር።» ብለው ደብዳቤ ላኩላቸው። እርሳቸውም «እንግዲህ እኛ ችላ ብንል እግዚአብሔር ይፈርድብናል» በማለት ትርጉሙን ለመሥራት ተነሡ። በሩ ሜዳ ሆነው ለመሥራት የማያመቻቸው ሲሆን ጸጥታ ወደ ሰፈነበት ሐይቅ እስጢፋኖስ ገዳም ወርደን እንጀምረውና ፈጻሚውን እግዚአብሔር ያውቃል ብለው ሊቃውንቱን አስከትለው ወረዱ።

የትርጓሜውን ሥራ በሐይቅ እስጢፋኖስ ገዳም ሆነው እንደ ጀመሩት ታመሙ። ሕመማቸውም ስለ ጸናባቸው ወደበሩ ሥላሴ ቢመለሱም ሊሻላቸው አልቻለም። በተወለዱ በሰማንያ ስምንት ዓመታቸው ገዳር ፱ ቀን ፲፱፻፲፪ ዓ.ም አረፉ። ዐፅማቸው እያስተማሩ ሲያገለግሉ በኖሩበት በሩ ሜዳ ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን አርፎ ይገኛል።

እኚህ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊት መምህርና አባት በበሩ ሜዳ ሥላሴ ባቋቋሙት የአብነት አዳሪ ት/ቤት እጅግ በርካታ ሊቃውንትን አፍርተዋል። እነዚያም ታላላቅ ሊቃውንት ሌሎች በርካታ ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያንን ተክተዋል። ሊቁ አካለ ወልድ የመሠረቱት ታላቅ የአብነት ትምህርት ቤት እስከ አለንበት ትውልድ ድረስ አከላፍ ተማሪዎች የቤተ ክርስቲያኒቷን ትምህርት ሲማሩበት ቆይተዋል።

መምህር አካለ ወልድ በሕይወት ዘመናቸው የጻፏቸው፣ ያጻፏቸውና ያሰባሰቧቸው እጅግ ብዙ ድንቅና ጥንታውያን የብራና መጻሕፍት ዛሬም በበሩ ሥላሴ ደብር ይገኛሉ። እንዲሁም ነገሥታቱና መሳፍንቱ በየወቅቱ የሰጡት የወርቅ፣ የብር፣ የነሐስ መስቀሎች፣ ጽዋዎች ሌሎችም ጥንታውያን ንዋያተ ቅድሳት፣ አልባላትና ቅርሳ ቅርሶች አሉ። እነዚህ ንዋያተ ቅድሳትና ጥንታውያን ቅርሶች እንዲሁም መጻሕፍት ተቀምጠው የሚገኙት የመምህር አካለ ወልድ ዐፅም ባረፈበትና በንግሥት ዘውዲቱ መልካም ፈቃድ በተሠራው መቃብር ቤት ውስጥ ነው።

ዛሬ በዚህ ትውልድ ጊዜ ለሰማንያ አራት ዓመታት ያህል ያለ ምንም ጥገና የቆየው በውስጡ የቤተ ክርስቲያንም ሆነ የአገር ቅርስ የያዘው መቃብር ቤት በአገልግሎት ዘመን ብዛት ተሰነጣጥቆ እየፈራረሰ ነው። እነዚያን ድንቅና ጥንታውያን ንዋያተ ቅድሳትና መጻሕፍት

በአስተማማኝ ሁኔታ ለመጠበቅ በማያስችል ደረጃ የመቃብር ቤቱ መዝጊያና መስኮት ተሰነጣጥቀዋል። እኒያ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን አባት ያበባበረው መጻሕፍት፣ ንዋያተ ቅድሳት ጥንታውያን ቅርሶች አደጋ ላይ ወድቀው የትውልዱን አፋጣኝ እርምጃ ይሻሉ።

ያ የእልፍ አእላፋት ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን መፍለቂያ፣ ለአንዲት ቀን ሳያቋርጥ ከሁሉም ጉባኤ ቤቶች ምሥጢር የሚዘንብበት ከየአገሩ በአራቱም መዓዘናት የሚሰበሰቡ ደቀ መዛሙርት መናኸሪያ የነበረ ታላቅ የቤተ ክርስቲያናችን ትምህርት ቤት፣ ዛሬ መምህራንና ተማሪዎቹ ችግር ጠንቀባቸው፣ ረዳት አስታዋሽ አጥተው፣ ጉባኤው ተበትኖ ጭር ብሏል። ትዕግሥት በተላበሰ ዝምታ የቦሩ ሜዳ ሥላሴ ደብር ሰበካ ጉባኤ የትውልዱን ምላሽ አፋጣኝ መፍትሔ ይጠባበቃል።

ምንጭ:-

• ሥርዓው ሐብሰ ሥላሴ ዶ/ር፣ አማርኛ የቤተ ክርስቲያን መዝገበ ቃላት፣ አዲስ አበባ፣ ፲፱፻፹፩ ዓ.ም።

• አለቃ ገብረ ዮሐንስ ገ/ሲዳን፣ የመምህር አካል ወልድ የሕይወት ታሪክ፣ ያልታተመ እጅ ጽሑፍ።

• ጸሐፊ ትእዛዝ ገብረ ሥላሴ፣ ታሪክ ዘመን ዘዳግማዊ ምኒልክ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ፣ /አዲስ አበባ ፲፱፻፶፱ ዓ.ም/ ገጽ ፪፻፵፯።

• ዜና ቤተ ክርስቲያን ዘኢትዮጵያ፣ ሁለተኛ ዓመት ፋ. ጳጳሳዳር ህፃን ቀን ፲፱፻፵ ዓ.ም።

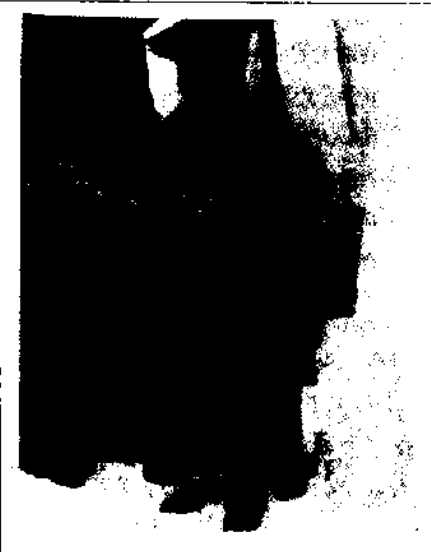
• የካቲት መጽሐፍት፣ ሚያዚያ፣ ግንቦት፣ ሰኔ ፲፱፻፹፫ ዓ.ም

አለቃ ዶ/ር አየለ ዓለሙ

(፲፰፻፷፮ - ፲፱፻፷፱)

በመሠረት ከበደ

የግዝኛ ዓመት በየለ ዕረፍታቸውን መታሰቢያ አስመልክቶ ጥር ፲፮ ቀን ፲፱፻፷፱ ዓ.ም በትንሣኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት የታተመው መጽሐፍት ሊቃውንት «የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ሊቅነታቸውን በመረዳት በ፲፱፻፷ ዓ.ም በሰኔ ወር የዶክተርነት ማዕረግ ሰጥቷቸዋል። በዚህም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት የመጀመሪያውና ብቸኛው ናቸው። የሊቃውንት ኮከብ የተባሉትም ስለዚህ ነው» በማለት ስለአኚህ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ ገልጿል።

አለቃ ዶክተር አየለ ዓለሙ

አራት ዓይና ዶክተር

የክብር ዶክተሬት ከተቀበሉ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት የመጀመሪያው ናቸው። ከዚህ መዓርግ በተጨማሪ አራት ዓይና የሚል የቤተ ክርስቲያን መዓርግ አላቸው። ይህ መዓርግ የሚሰጠው በቤተ ክርስቲያን ትምህርት የጠለቀ ዕውቀት ላላቸው አራቱን ጉባኤያት ለሚያስተምሩ ሊቃውንት ነው። አራቱ ጉባኤያት የሚባሉት መጻሕፍተ ብሉያት፣ መጻሕፍተ ሐዲሳት፣ መጻሕፍተ ሊቃውንት እና መጻሕፍተ መነኩሳት ናቸው። መጻሕፍተ ብሉያት አጠቃላይ የብሉይ ሺዳን መጻሕፍትን የሚያጠቃልል ሲሆን መጻሕፍተ ሐዲሳት አራቱን ወንጌላውያንና የጳውሎስ መልእክታትና ሌሎች ይጠቃለላሉ። መጻሕፍተ ሊቃውንት ውስጥ የሚካተቱት ፍትሐ ነገሥት፣ ቄርሎስ፣ ዮሐንስ አፈወርቅ፣ ሃይማኖተ አበው፣ መጻሕፍተ ቅዳሴያትና የመሳሰሉት

ናቸው። መጻሕፍተ መነኩሳት የመነኩሳትን ተጋድሎና ክብር የሚናገሩና ማር ይስሐቅ፤ አረጋጂ መን ፈላጊና ፈልክሰዩሰን ያነተተ መጽሐፍ ነው። አለቃ ዶ/ር አየለ ዓለ ሙም የነዚህ ሁሉ ዐዋቂ ናቸው።

በይነ ምንት ዘተገብአ ኪዳነ ማርያም ዕንቂ ባሕርይ ያበርሁኑ፤

ለምድር ውስቴታ ሥነ ጸዳሉ አእምሮ፤

ወአርድእት ሥላሴት ትርጓሜ ይክሉኑ ነጽሮ፤

ገጸ መጻሕፍት አድባር ዘመሴ መጽሐፍ ገጹ ተምህሮ፤

እስመ ለጉባኤነ ተሠወሮ፤

ወአፎመ ሞት ጎምዘ ተፅዕሮ፤

ለመዓር ልሳኑ አምረሮ።

አለቃ ዶ/ር አየለ ዓለሙ ባረፉ ጊዜ ከቀረቡት ቅኔዎች መካከል አንዱ ዶ/ር አየለ ዓለሙ የተወለዱት ጉንደር ጭልጋ አውራጃ በዳዋ ወረዳ ይተና ማርያም የተባሉት ቦታ ነው። አባታቸው አቶ ዓለሙ ኪዳነ ማርያም እናታቸው ደግሞ ወ/ሮ ማን አህሉሽ ወ/ጊዮርጊስ ይባላሉ። ዶክተር አየለ በ፲፰፻፷፯ ዓ.ም ተወለዱ።

ሕፃን አየለ አባታቸውን ያጡት ገና በልጅነታቸው ነበር። እናታቸው ወ/ሮ ማን አህሉሽ ባለቤታቸው በሞት ከተለዩዋቸው በኋላ ልጃቸውን አየለ ዓለሙን ይዘው ወደ ትውልድ መንደራቸው ገንደዋ ገብርኤል ሔዱ። ጉንደር አውራጃ ከመምጣታቸው በፊት አየለ ዓለሙ እዛው የትውልድ ቦታቸው አቦ ገዳም መሪቤታ ሳህሉ ጋር ትምህርት ጀምረው ዳዊት ሳይ ደርሰው ነበር። አለቃ አንድ አጉት ነበሯቸው። የዜማ መምህር የድጓ መምህር የሆኑት እኚሁ አጉታቸው አለቃ አበራ ይባላሉ። አለቃ ወ/ሮ ማን አህሉሽን ያስፈቅዱና ሕፃኑን አየለን ጉንደር አዘዘ ተክለሃይማኖት ወሰዷቸው። አእምሯቸው በስሉ ራሳቸውንም እስኪችሉ በማለት አለቃ አበራ ከእርሳቸው ጋር እንዲኖሩ ያደርጋሉ። ወደ ሌላ ትምህርት ቤት የሚሔዱበት ቀን እስኪደርስ በዜማ ትምህርት እየበሰሉ ሔዱ። እንደውም አንዳንዴ አለቃ ተማሪዎቻቸው ቀለም ሲጠፋቸው ለማትጋት አየለን እንዲጠይቁ ለተማሪዎቹ ይነግራሉ። የአዘዘ ተክለሃይማኖት ደብር ታላላቅ ሊቃውንትም አየለ ዓለሙ

ሊቃኙ መስማት ይወዱ ነበር። ዐቢይ ጸም በመጣና ጸመ ድጓ በተቆመ ቁጥር «አየለ ይቃኘው» ይሉ ነበር። በዚህ ሁኔታ ወደ ትምህርት ዓለም የገቡት አለቃ ዶክተር አየለ ዓለሙ በአንድ ወቅት በአንድ መምህራቸው «ፍላቴ» በሚል ቅፅል መጠሪያ ይጠሩ ነበር። መምህሩ በተማሪ ያቸው የቀለም መያዝ ስጦታ በመደነት ነበር ይህን መጠሪያ የሰጧቸው።

ጠባይዕ

አለቃ ዶክተር አየለ ዓለሙ በብዙዎች ዘንድ የሚታወቁት በትጎት ናቸው፤ ባላቸው ከፍተኛ ቀለም የመያዝ ስጦታ፤ በርገሩገነታቸውና ደክመኝ ሰለቸኝ የማያውቁ በመሆናቸው ነው። ስለ ትጎትናቸው የቦጌ ምድርና የሰሜን ክፍለ ሀገር ሊቀ ጳጳስ የነበሩት ብፁዕ አቡነ እንድርያስ እንዲህ ብለው ነበር። «ዶ/ር አለቃ አየለ ብዙ ደቀመዛሙርትን ተክተውልን አልፈዋል፤ ከትጎትናቸውና ከትዕግሥታቸው ግን አንድም አልተኩልንም።» ቀለም ቶሎ የመያዝ ብቻ ሳይሆን ያለመዘንጋት ችሎታም ነበራቸው። ይኸው ስጦታቸው ነበር «ፍላቴ» የሚለውን የአድናቆት ስም ያስጣቸው። ተከታዮቻቸውና ተማሪዎቻቸው አራቱን ጉባኤያት አለቃ በሚያስተምሩ ጊዜ ቀለም በመዘንጋት አለመቸገራቸውን እያዩ እንደሳቸው መሆንን እየተመኙ ችሎታቸውን ያደንቁ ነበር።

አለቃን የሚያውቁ ስለ ጠባያቸው ሲናገሩ የርገሩገነታቸውን ነገር ያስታውሳሉ። ለጋሰ እንደሆኑ ይነገራል። አንድ ጊዜ ገንዘብ ያኹ ያቸውን ሰንት ብር እንዳለ ይጠይቃሉ። እሱም እንዲት አምስት ብር እንደቀረች ይነገሯቸዋል። ይወስዱና ወደ ውጭ ወጥተው «ማን ነው ገንዘብ ያልደረሰው?» ብለው ይጠይቃሉ። በአጋጣሚ የደረሰ ችግረኛ «እኔ አለሁ» ብሎ ብሯን ተቀብሎ ሄደ።

አለቃ አየለ ዓለሙ ታላቅ መምህር ስለነበሩ በንጉሠ ነገሥቱ ዐፄ ኃይለ ሥላሴ መንግሥት ቀለብ ይሰጣቸው ነበር። ይህን ቀለብ ይወስዱና ለችግረኞች ያከፋፍላሉ። የሚሰጣቸውንም ገንዘብ በየጉዳዩ ላሉ ችግረኞች አከፋፍለው ወደ ቤታቸው ይገባሉ። ይህ ዝናቸው በጉንደር አካባቢ ባሉ ሥፍራዎች ዐሉ ታወቀ። ጎንደር አውራጃ በጉባኤ ማስተማር ሲጀምሩ በርካታ ተማሪዎች ወደሳቸው መጡ። ቀለብ

ተካፋይ ሲበረክት የሚያገኘውም ይበዛ ጀመር። ስለዚህ አንድ ዘዴ አመጡ አለቃ በገንዘብ ያዥው በኩል ቀለባቸው ለችግረኞቹ እንዲከፋፈል ተደረገ።

ይህን ተግባራቸውን መንግሥት ሰላወቀ የዕለት ምግብ ከቤተ መንግሥት ተፈቀደላቸው። በዚህ ጊዜ በየደረጃውም ያሉ ደጅ ጠረፊዎች ነገር አሳስባቸው። ሊጠይቋቸው ሲመጡም ለመለመን ያፈሩ ግን በረሀብ አለንጋ የሚገረፉ መሆናቸውን ስለሚያውቁ ከዕለት ድርጓቸው ያካፍሏቸዋል። አሁንም በምግብ አየተጉዳ መሆኑ ሲታወቅ የእንግዳ መቀበያ ተፈቀደላቸው።

እንደዚህ አድርገው ድንገት ችግረኛ የመጣባቸው ከሆነና የሚሰጡት ከሌለ ከደቀመዛሙርታቸው ይበደሩና ይሰጣሉ። እለበለዚያ ከመንግሥት ባለ ሥልጣናት የችግረኞች መርጃ እየጠየቁ ያመጡና ተማሪዎቻቸውንና ድሆችን ይረዱ ነበር።

አለቃ ደክተር አየለ ዓለሙ ወገኖቻቸውን መርዳት በጣም ይወዳሉ። ባለ ጉዳይ ሲጉላላ ደስ አይላቸውም። እጅ ለመንግሥት ባለሥልጣናት ጋር በሚሐዱ ጊዜ ባዶ እጃቸውን አይገቡም። የባለ ጉዳዮችን ደብዳቤ ይዘው ይሔዱና ሲወጡ ባለሥልጣኑ ፊት ደብዳቤዎቹን አስቀምጠው ይወጣሉ። ይህ ድርጊታቸው አንዳንድ ባለሥልጣናትን ቢያስከፋም ብዙዎቹ ይወዱላቸዋል። ባለ ሥልጣን ጋር የሚያደርሳቸው ያጡ፣ ፍትሕ ርትዕ የሚሹ ወገኖችን ጉዳይ ይዘው እንደሚመጡ ያውቃሉና። እሳቸውም ራሳቸውም ቢሆኑ ባለሥልጣናቱ እንዳይቀየሩ የድሆች ስንባ መፍሰስና የፍትሕ ርትዕ መታጣት ሀገርን እንዲሟሉ በመግለፅ ነገሩን ያስረዳቸዋል።

አለቃ አየለ ለብዙዎች በድካማቸው ጊዜ ኃይል ናቸው። ደክመኝ ሰለቸኝ ብለው የሚያስታጉሉት ነገር የለም። በጸሎትም በማስተማርም የተጉ ናቸው። ይህን ጠባያቸውን የሚያውቁ በ፩ኛ ጢሞ፡፩፡፲፩-፲፪ የሚገኘውን «ምክር አስተምር በቃልና በነገር በፍቅርም በአምነትም በንጹሕናም ለሚያምኑ ሁሉ ምሳሌ ሁን እንጅ ማንም ታናሽነትህን አይናቀው እስከመጣ ድረስ መጽሐፍ በማንበብና በመምክር በጸሎትም ተጠ

ብቀህ ኑር። ይህንም አዘውትር። እንዲህ ያደረግህ እንደሆነ ራስህንም የሚሰሙህንም ታድናለህ» የሚለውን የቅዱስ ጳውሎስን ምክር በተግባር የገለፁ ይላቸዋል።

እኚህ ታላቅ ሊቅ ከማለዳው አሥራ አንድ ሰዓት አንሥተው እስከ ሰዓት ሰዓት ድረስ አራቱን ጉባኤያት በተራቸው ሲተረጉሙና ሲያስተምሩ ይውላሉ። እንዲህም ሆኖ የተማሪዎቻቸው ቁጥር በርካታ ስለሆነ እያንዳንዱ ተማሪ አይደርሰውም። ከሰዓት በኋላ ምግባቸውን በአስቸኳይ ቀምሰው ወደ ጉባኤያቸው ተመልሰው ለነገሱ ጉባኤ ይዘጋጃሉ። የተዛዘሙን ምሥጢር ለማቅፍት የጉደለውን ለመሙላት መጻሕፍቱን ያስነብባሉ። አንዳንድ ጊዜ አላልቅ ይልና ሲጨልም በመብራት ያስነብቡና ወደ ማታ ጸሎታቸው ይገባሉ። ጥቂት ያርፉና ደግሞ የመንፈቀ ሌሊት ጸሎታቸውን ዝግ ባለ ሁኔታ ያደርሳሉ።

መማር /ማስተማር

ወጣቱ ተማሪ አየለ የዜማው ትምህርት ቢሰማማቸውም ቅኔ መማር ስለፈለጉ ከዚህ መምህራቸው ከአለቃ አበራ ፈጋ ጋር ቀው የአደራ ደብዳቤ ጭምር ተሰጥቷቸው መምህር አባተ ዘንድ ሲያመረጡ ወረዳ ኣረቢያ መድኃኔዓለም ተላኩ።

አየለ ቅኔ መቁጠር ጀመሩ። ትምህርቱ በጣም ከበደባቸው። ቢሆንም ተስፋ ባለመቁረጥ ትምህርታቸውን መከታተል ቀጠሉ። በመጨረሻ ወደ ቀድሞ ትምህርት ቤታቸው ለመመለስ ይወስኑና ጓዛቸውን ጠቅልለው መንገድ ይጀምራሉ። ጓደኞቻቸውም እንዲቀሩ ቢለምኗቸው በጄ ሰላላቸው ጉዳዩን ለመምህራቸው ይናገራሉ። መምህር አባተም ለተማሪዎቹ መልእክት ላኩ። በአካባቢው ድርማ የሚባል ወንዝ አለ። «ሂዱና ድርማን ሳይሻገር ያገኛችሁት እንደሆነ እንደ ምንም ብላችሁ ይላችሁት ኑ። ወንዙን ተሻግሮ ካገኛችሁት ግን ተውት» ይላቸዋል። ደቀ መዛሙርቱም በፍጥነት ቢሔዱ አለቃ ወንዙን ሳይሻገሩ ከወንዙ ዳር ከነበሩ ከብት ጠባቂዎች መንገድ ሲጠይቁ አገኛቸው።

በዚህ ሁኔታ ወደ ቅኔ ትምህርታቸው የተመለሱት ደቀ መዛሙሩ አየለ በኋላ ያስቸገራቸውን ቅኔ ተካኑት። ቅኔን እስከነ አገቡት

አውቀው አሉ የተባለ ቅኔ ዘራፊ ሆኑ። ያውም የመምህራቸው ምክትል። በዚሁ አገልግሎት ረዘም ላለ ጊዜ ከቆዩ በኋላ ወደ አዘዞ መመለስ ግድ ሆነባቸው። አገራቸው አለቃ አበራ የዜማውን ትምህርት እንዲያጠናቅቁና ወደ ቤተልሔም ሄደው ድጓውን እንዲያስመርቁ ልከውባቸው ወደ ቤተልሔም አቀኑ። ቤተልሔም እየተማሩ ሳለ አለቃ ገሩይ ፈንታ የተባለ የመጽሐፍ መምህር የመጸሕፍትን ትርጓሜ እንዲማሩ ጠሯቸው።

ወዲያውም የፍርሐሰን ትርጓሜ አጠኑ። ከዚያም የመጸሕፍት ትርጓሜን የበለጠ ለመማር ጎጃም ደንበሜ ቅዱስ ሚካኤል ከአለቃ ተስፋ ዘንድ የሃይማኖት አበውን ትርጓሜ መማር ጀመሩ። አለቃ ተስፋ ወደ ሞጣ ጊዮርጊስ ተዛወሩ። የደንበሜ ከህናት አለቃ አየለ በአለቃ ተስፋ ቦታ እንዲተኩ ፈልገው ነበር። እርሳቸው ግን ሞጣ ሄደው የመጸሕፍተ ሊቃውንትን ትርጓሜ አውቀው መምህርነታቸውን አስመርቀው ጌን ደር ተመለሱ። እኚህ መምህራቸው አለቃ ተስፋ ነበሩ «ፍላጭ» ብለው የሚጠሯቸው።

ከጌጃም ተመልሰው ጌንደር ግምጃ ቤት ማርያም ከታላቁ ሊቅ መምህር ተክለ ማርያም የሐዲሳትን ትርጓሜ ሲያሐዱ ቆዩ። ቀጠለና ሐዲሳቱን ለማጠናቀቅ ሰሜን አውራጃ ደረሰጌ ማርያም ከመምህር ገብረ ማርያም ዘንድ ሔዱ።

ከሰሜን ደግሞ ወደ ጌንደር ተመለሱና ከጌታው አለቃ ዘዮሐንስ ዘንድ የፍትሐ ነገሥትን ትርጓሜ መማር ጀመሩ። የሊቃውንቱን ትርጓሜ ደግሞ በጌን ያስተምሩ ነበር። በዚህ ጊዜ መምህሮቻቸው አለቃ ገሩይና አለቃ ተስፋ ከጌታው አለቃ ዘዮሐንስ ጋር መጡ። ገባኤውም ይሰፋ ጀመር። አለቃ አየለ ለመምህሮቻቸው የማስተማሩን ሥራ ለመልቀቅና የፍትሐ ነገሥቱን ትርጓሜ ለማጠናቀቅ ወሰኑ። እነ አለቃ ተስፋ ግን ከእንግዲህ ማስተማር የአለቃ አየለ ፈንታ መሆኑን ነግረው እነሱ ማዳመጥ አለቃ አየለ ደግሞ ገባኤውን ማካሄድ ጀመሩ። የፍትሐ ነገሥትን ትምህርት ከጨረሱ በኋላ የሊቃውንት ትርጓሜን በሰፊው ማስተማር ጀመሩ።

የፍትሐ ነገሥትን ትምህርት ካጠናቀቁ በኋላ ከሣሕሌ ወልደ ተክሌ መርሐ ዕውርንና አቡሻክርን ማለትም ምሕዋሪ ከዋክብትን ሚጠተ ብርሃናትን የሚያስረዳውን የሊቃውንትን መጽሐፍ ተማሩ። ይህ ሁሉ ትምህርታቸው የሊቃውንት ቅርስ የሆኑትንና የመምህራኑን ትምህርት የምናመላክባቸውን የአራቱን ገባኤ መጽሐፍት በሙሉ ንባብ ከትርጓሜ የአቡሻሕር መጽሐፍ ከነባለ ሠንሠረዢ ለመጻፍ አስቸላቸዋል። ይህ ባለ ሠንጠረዥ አቡሻሕር ለኤግዚቢሽን ሌጌ ተልኮ ለሀገራችን አድናቆትን ስለ ከፍተኛነቱም ሰባት መቶ ሃምሳ ብር ሽልማት እግኝቷል።

በአዲስ አበባ

ከመንግሥት በ፲፱፻፳፩ ዓ.ም ጥሪ ደረሳቸውና አዲስ አበባ መጡ። ወደ አዲስ አበባ የመጡት ከአለቃ ገሩይ ፈንታ ጋር ነበር። አዲስ አበባም ሁለቱ ሊቃውንት መጽሐፍትን ማስተማርና የሚታተሙትንም መጽሐፍት ከሊቃውንት ጋር ሆኖ ማጠናቀቅ ጀመሩ። እግረ መንገዳቸውንም አብረዋቸው ከሚሠሩት ሊቃውንት ዕውቀት ይቀስሙ ነበር። የላሊበላ ገዳማት መምህር ከነበሩት ከመምህር ገሩይ መጽሐፍተ መነኩሳትን፤ ከመምህር ፊላታዎስ መጽሐፍተ ብሉያትን በሙሉ አጠኑ። ከመምህር ገሪማ በኋላ ከእቡነ ሚካኤል የ፲፱ቱን ቅዳሴ አጠናቀው ተማሩ። ለብዙ ጊዜም አዲስ አበባ አራቱን ገባኤያት አስተማሩ።

አዲስ አበባ ያሉ ደቀ መዛሙርታቸው የሚኖሩት በየአድራሻቱ ነው። ዶክተር አለቃ አየለ ግን የሚኖሩት ቅድስት ሥላሴ መንፈሳዊ ኮሌጅ ነበር። ስለዚህ ለማስተማር አለቃ ገሩይ ወደነበሩበት ወደ መንበረ ልዑል ቅዱስ ማርቆስና ወደ መታበቢያ ቤት በኋላ ለማርያም ገዳም መመላለስ ነበረባቸው።

ዶክተር አለቃ አየለ በአዲስ አበባ ገባኤ በሚሔዱበት ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ብቻ ሳይሆኑ ታላላቅ መምህራንም ሁሉ የራሳቸውን ገባኤ አቋርጠው የእርሳቸውን ገባኤ ተካፋይ ይሆኑ ነበር።

አዲስ አበባ እያሉ ጣሊያን ኢትዮጵያን ወረረች። ዶክተር አለቃ አየለ ሁልጊዜ በአሥራ አንድ ሰዓት በቅድስተ ቅዱሳን ማርያም ቤተ

ክርስቲያን ጸሎተ ሠርክ ሲያደርሱ አንድ ፋሽስት ያያል። እዚህ እየ ቆምከ የምትጸልየው የኢትዮጵያ መንግሥት እንዲመለስልህ በማሰብ ነው» ብሎ እያጻፉ ሲወስዳቸው የሚያውቋቸው ሰዎች አድንዋቸዋል።

በየካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፳፱ ዓ.ም የፋሽስት መንግሥት የአዲስ አበባን ሕዝብ በጨፈጨፈ ጊዜ ከነደቀመዛሙርታቸው ለዘጠኝ ቀን አሥ ሯቸዋል። በዚህ ጊዜ አለቃ አሥረኞችን በማፅናናት ከፍ ያለ አገል ግሎት ሰጥተዋል።

ከዚህ ሁሉ በኋላ ወደ ጌንደር ለመመለስ ይወስናል። አለቃ ኅሩይ በዚህ ጊዜ እየደከሙ ነበርና እኔን ሳትቀብረኝ አትሒድ ብለው ይለም ናቸዋል። «በሀገሬ ሰው ተክቼ ማለፍ አስቤአለሁና የርስዎም መልካም ፈቃድም ይሁንልኝ አላቸው።» አለቃ ኅሩይም ፈቀዱላቸው። ከመሔ ዳቸው በፊትም የጌንደር በኢታን የእልቅና መዓርግ በብፁዕ ወቅዱስ አበኝ ባስልዮስ መልካም ፈቃድ ተሰጣቸው። ጌንደርም ሰፊ ጉባኤ አቋቁመው አራቱን ጉባኤያት ማስተማር ጀመሩ። ብዙ ሊቃውንትም አፍርተዋል። የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲም ሰኔ ፲፱፻፳ ዓ.ም የዶክትሬት መዓርግ ሰጣቸው። የሊቃውንት ኮከብም ተባሉ።

የመጨረሻ ዘመን

ከ፲፱፻፳፱ ዓ.ም ጀምሮ እስከ ሶረፍታቸው ድረስ በዝማሬ፣ የእግዚ አብሔርን ስም በማመስገንና ምሥጢራተ እግዚአብሔር በመናገር ቆዩ። እድሜያቸው እየገፋ በመምጣቱ በዚህ ጊዜ የጉባኤው ሥራ እንዲ ቆምላቸው ተደርገ። ዶክተር አለቃ አየለ በዘመናቸው በርካታ ሊቃ ውንትን ተክተዋል። በርካታ ጳጳሳትን ሊቃን ጳጳሳትን እንዲሁም መም ሀራንን አፍርተዋል።

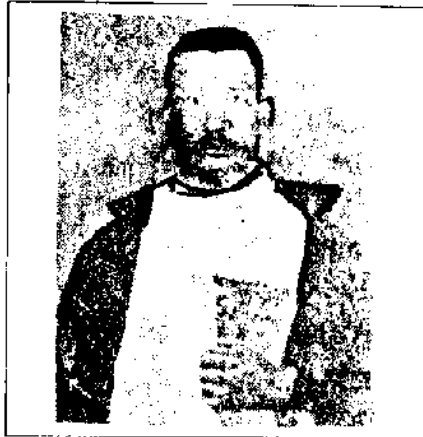
በአረጋዊነታቸው ላይ ጥቂት ሕመም ተጨምሮባቸው በሕክምና ሲ ረዱ ቆይተው በአንድ መቶ ሁለት ዓመታቸው ጥር ፲፮ ቀን ፲፱፻፳ ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። የቀብራቸው ሥነ ሥርዓትም የመን ግሥት ባለሥልጣናት፣ የጌንደር ሊቃውንትና የጎንደር ከተማ ሕዝብ በተገኙበት በመንበረ መንግሥት መድኃኔዓለም ቤተ ክርስቲያን ተፈ ጸመ።

እስክሬናቸው ካረፈበት ቦታ ላይ ባለአንድ ድርብ የመቃብር ቤት ተሠርቷል። መቃብር ቤቱ የተሠራው ከመድኃኔዓለም ቤተ ክርስቲያን ዕቃ ቤት ጋር ተያይዞ ነው የተሠራው። ምድር ቤቱ ውስጥ የማኅ በር ጸሎት ጠዋትና ማታ ይደረስበታል። ጉባኤም ይካሄድበታል። እን ዳንዴም ለምእመናን ትምህርት ይሰጥበታል። ፎቁ ሁለት ክፍሎች አሉት። አንደኛው ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ውሏል። ሁለተኛው ግን የዶክተር አለቃ አየለ የአራቱ ጉባኤ መጻሕፍት በሙሉ ንባብ ከትርጓሜ የሆኑ እንዲሁም ታላቁና ሙሉው ባለሙያጠረገፍ አቡሻሕር የሚባለው መጽሐፍ እንግዶች ሲመጡ እንዲያዩት፣ ለአንዳንድ አሰፊ ላገ ጉዳይ ቅርሶቹ ሲፈለጉም ከዛው በቅርብ እንዲገኙና ተጠብቀው ከትውልድ ወደ ትውልድ እንዲተላለፉ ለማድረግ ተቀምጠውበታል።

ምንጭ- መጽሐፍ ሊቃውንት ጥር ፲፩ ቀን ፲፱፻፳፱ ዓ.ም

ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቁበ ጊዮርጊስ

(፲፱፻፯ - ፲፱፻፸፰)

«በጠላት ከሚገኙ ይልቅ በጠላት ምክንያት የሚጠቀሙ ይበዛሉ።»

በተሰፋሩ ገብሩ

“ይህ ሞገስ ነው ትሉኝ ይሆናል፤ ግን እኔ ምሳሌው /ሥዕሉ/ እንጂ ሞገስ አይደለሁም። ሞገስ አንድ ነው። እኔ የሞገስ ሥዕል ግን አንድም ብዙም ነኝ። ሞገስ ከአንድ ቦታና ከአንድ ቤት ይገኛል፤ እኔ ግን ከብዙ ቦታና ከብዙ ቤት እንኛለሁ። ሞገስ ዛሬ አለ፤ ነገ ግን እንጂ፤ ከነገ ወዲያ ግን በርግጥ የለም። እኔ ሥዕል ግን ዓለም እስካለ ድረስ ከእናንተ ከሕያዋን ጋር አለሁ።”

ይሁን እንጂ እሱ ሲታመም የማይታመም፤ እሱ ሲሞት የማይሞት አንድ ነገር በአደራ ሰጥቶኛል። ይኸውም በሦስት ቀለሞች የቆመ ሰም ነው። እስከ አሁን ድረስ ከእኔ አልለየውም።

ይህንን ምርምራዊ የሆነ ኃይለ ቃል የተናገሩት ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቁበ ጊዮርጊስ ናቸው። ሊቀ መዘምራን ሞገስ አንጋረ ፈላስፋ በሚለው ባሳተሙት መጽሐፋቸው ላይ ከሚገኘው ፎቶ ግራፋቸው ሥር ተቀምጦ ይገኛል። በዚህ አሳባቸው ሊቀ መዘምራን ስለ ሰው ልጆች ሀላፊና ገልፊት ለማስረዳት የሞከሩበት አሳባቸው እንደሆነ ብዙዎች ይስማሙበታል።

የሃይማኖት፣ የፍልስፍና፣ የምርምር መጻሕፍት ደራሲው ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቁበ ጊዮርጊስ ከአቶ ዕቁበ ጊዮርጊስ ወልደ ኢየሱስና ከወ/ሮ ወለተ ትንሣኤ ኃይለ ሚካኤል በኤርትራ ክፍለ ሀገር በሐማሴን አውራጃ በለጎጭዋ ወረዳ ልዩ ስሙ ከትሞ ውሊዕ በተባለ መንደር መስከረም ፩ ቀን ፲፱፻፯ ዓ.ም ተወለዱ።

በ፲፪ ዓመታቸው በትምህርት ተኮትኩተው እንዲያድጉላቸው ወላ ጆቻቸው እምኒ ጸሊም ከነበሩት የኔታ እንድርያስ ሃሰቡ ከተባሉ መምህር ዘንድ ልከዋቸው ፊደል ቆጥረው የቃል ትምህርትንና ቁም ጽሕፈትን ተማሩ። ከዚያም ወደ ትግራይ ከፍለ ሀገር እንደርታ አውራጃ ደብረ ኃይል ገዳም ገብተው ስመ ጥር ከሆኑት ከመምህር ገብረ ሕይወት ጎምሎ ቅኔ ከነለገባቡ ተምረው በመምህርነት ተመርቀዋል። ከዩኔታ ፊለዋ አቋቋምን ከተማሩ በኋላ ወደ ጎንደር ክፍለ ሀገር በመሻገር በደብረ ታቦር አውራጃና በዚሁ አካባቢ የጎንደርን አቋቋም የጸናጽሉን አውራጃድና ይትብሃሉን አጠናቀው ከዚያም የትምህርት ፍላጎታቸው ስላልተሟላላቸው እንደገና የቅዱሳት መጻሕፍትን ትርጓሜ ለመማር በ፲፱፻፳፬ ዓ.ም ሸዋ ክፍለ ሀገር እዲስ አበባ መጥተው በዳግማዊ ምኒልክ መታሰቢያ የመምህራንና የቀሳውስት ማህልጠኛ ገብተው ከእለቃ ጎሩይ መጻሕፍተ ሊቃውንትን፣ አቡሻሕርን /ባሕረ ሐሳብ/ ተምረዋል። ከታወቁት ሊቅ ከዶክተር አለቃ አየለ ዓለሙ የመጻሕፍተ ሐዲሳት ትርጓሜን ጠንቅቀዋል።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ ታዕካ ነገሥት በኣታ ለማርያም ገዳም ወደ ቅዱስ ማርቆስ፣ ከማርቆስም ወደ ታዕካ ነገሥት በኣታ ለማርያም ገዳም እየተመላለሱ ትምህርታቸውን በመልካም ሁኔታ በማካሄድ ላይ እያሉ በ፲፱፻፴፩ ዓ.ም በጣሊያን ወረራ ወቅት በመታሰራቸው ትምህርታቸውን ለማቋረጥ ተገደዱ። ከዚያም ተፈትተው ወደ ኤርትራ ክፍለ ሀገር በመሔድ ፊደል ከቆጠሩበት ቦታ ለጥቂት ቀን ሲያስተምሩ ከሰነበቱ በኋላ ወደ ደብረ ጽማግ ገዳም ገቡ። በገዳሙ ቆይታቸው እያስተማሩ ብዙ ደቀመዛሙርትን አፍርተዋል። እርሳቸውም ከገዳሙ አበምኔት ከመምህር ገብረ እግዚአብሔር ቅዳሴ ተምረዋል።

በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም የፋሽስት ኢጣሊያ ወራሪ ጦር ከማይጨው እዲስ አበባ ሲገባ ሊቀ መዘምራን ሞገስ እዲስ አበባ ነበሩ። የሚሰደደው ከሀገር ወጥቶ አርበኛውም በረሃ ገብቶ በነበረበት ወቅት ሊቀ መዘምራን ሞገስ ከስመ ጥሩው ሊቅ ከአለቃ ዶ/ር አየለ ጋር ሆነው ስለ ሀገራቸው ነጻ መውጣት እየጸለዩ ይጠባበቁ ነበር። ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቁበ

ጊዮርጊስ ሞገስ አስገደምና አብርሃ ደቦጭ በግራዚያኒ ላይ በምብ ወር ውረው ጉዳት ባደረሱበት ጊዜ ከአርበኝነትና ከስደት የተረፈው የአዲስ አበባ ሕዝብ በፋሲኦ በአካፋ፣ በመጥረቢያ ሲጨፈጨፍ፣ ቤት ተዘግቶበት በአሳት ሲጋይ የዐይን ምስክር ነበሩ። ሌሊቱን በሙሉ በቅድስት ማርያም ቤተ ክርስቲያን እያደሩ የሀገራቸውን ነጻነት መመለስ ተግተው በጸሎት ሲጠይቁ፤ ተይዘው በአስቸጋሪ ሁኔታ ውስጥም ታስረዋል። አሳልፈዋል። ነጻነት እስኪመለስ ስለ ኢትዮጵያ ነጻነት በማስተማር ሀገርና ቤተ ክርስቲያን የጣሉባቸውን አደራ ተወጥተዋል።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ ስለዚህ ጉዳይ ሲገልጹ፡- "ለሀገሬ ብዬ ነው የትውልድ ቀዬዬን ትቼ በትግራይ፣ በነጻደርና በሸዋ ክፍላተ ሀገራት እየተዘዋወርኩ ነው የኖርኩት። ከዚያም በኋላ "ኢትዮጵያ ወይም ሞት" ከሚሉ የሀገር ፍቅር አባላት ጌን የተሰለፍሁት። በወቅቱ ኤርትራ ከባድ ቅኝ ግዛት ወጥታ ወደ እናት ሀገሯ እንድትቀላቀል ባለኝ አትምና ጉልበት ተሳትፈዋለሁ። ይህም ሲሆን ለመመልከት ችያለሁ።" ብለዋል።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ በስንሒት አውራጃ በከረን ከተማ በልደታ ማርያም ቤተ ክርስቲያን ወንበር ዘርግተው፣ ገባኢያትን እስፋፍተው ቅኔ፣ ቅዳሴ፣ እንዲሁም መጻሕፍተ ሐዲሳትን በማስተማር ብዙ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል። ሊቀ መዘምራን ሁሉን ሰው በሚዛናዊ ዐይን ይመለከቱ ስለ ነበር ከዚህ ተግባራቸው የተነሣ "የሰላም አባት" የሚል ቅጽል ስም ነበራቸው።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ የሃይማኖት የፍልስፍና፣ የምርምር፣ የታሪክ መጻሕፍትን በመጻፍ ለትውልድ ያስቀሩ ታላቅ ምሁር ናቸው። በእነ ጋገራቸውና በጽሑፎቻቸውም ላይ አብዛኛውን ጊዜ ምርምራዊ ይዘት ይታይበታል።

- “... ያልሞተ ሰው የሚንቀሳቀስ ራሳ ነው።
- /ፎቶ/ ሥዕል ግን የማይንቀሳቀስ ሕይወት ነው
- ከሰው ጉልበት የሥዕል ጉልበት ይበልጣል።
- ሰውዬው ሲጋደም እሱ ጠጋ ብሎ ይቀመጣል።
- ሥዕሉ ሆይ፣ ከኔ ዕድሜ ያንተ ይረዝማል።

- እኔ ሰሞት ያንተ መሰንበት ይገርማል።
- ሰላምታዬን አቅርብልኝ ለሚከተለው ትውልድ፣
- አንተ ሰንባጅ ነህና እኔ ወደ አፈርነት ስሄድ።

በማለት ስለ ሞትና ሕይወት ይህንን በመሰለ አቀራረብ ይገልጹ ነበር። ሊቀ መዘምራን ከሚጠቅሟቸውና ከጻፏቸው አሳቦች ውስጥ ከዚህ በታች የቀረቡትም የሚዘነጉ አይደሉም።

«ምሽት የቁም ሕልም ነው፤ ሕልምም በአሳብ ተቀርጾ በቅገሮች የሚወለድ ነው። ማስተዋል የራቀን ለማቅረብ የቀረበውን ለማራቅ የሚያገለግል የልብ መነጽር ነው። መከራ የጠባይ ማረሚያ፣ የሥራ ማነቃቂያ፣ የጥበብ ማቋቋሚያ ነው። ተስፋ ከማጣት ወደ ማግኘት ለመሸጋገር የሚያገለግል መሰላልና ድልድይ ነው። ትዕግሥት እድብቶ ቆይቶ ድል የማድረግ መሣሪያ ነው። ትንትና ምንጊዜም የበላይ ለመሆን መቆናጠላና መወጣላ እርከን ነው። ፍቅር መያዣ የሌለውን የሰው ልብ አስሮ ለመሳብ የሚያገለግል የሰላም ገመድ ነው። ቁጣ፣ ጠብ እሳትን ለማቀጣጠል የሚረዳ የኮሶ ክብራት ነው። መከራ የሥራ ጥልቀትን መለኪያና መመጠኛ ነው። ችኩላ የትዕግሥት ጠላት፣ የጸጸት አባት ነው። አደገኛ ሞት ያለበትን የማያውቀው ያልተገራ አንደበት ነው። የሰው ሰውቀቱ ፍላጎቱ፣ የሰው ጠላቱ አንደበቱ። መስማቱን አምነዋለሁ፣ ማየቴን ግን አረጋግጥበታለሁ። ሳይሰራ አገኛለሁ የሚል ተስፋ የሌለው ሰው ነው። በጠላት ከሚጎዱ ይልቅ፤ በጠላት ምክንያት የሚጠቀሙ ይበዛሉ። ሀብታምና ድሃ የሚበሉት እንድ እንጀራ ስለሆነ የሀብትና የድህነት ልዩነት "አለኝና የለኝም" ብቻ ነው። ወልዶ የሞተ ሰው መልኩ ተለወጠ እንጂ አልሞተም።» እነዚህ ኃይለ ቃላት በጥቂት መስመሮች ይቀመጡ እንጂ እያንዳንዳቸው በውስጣቸው የያዙት እምቅ የሆነ አሳቦችን እንደ ሆነ መረዳት ለማንም የሚያዳግት አይሆንም።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ ሶቁበ ጊዮርጊስ ዘጠኝ የተለያዩ መጻሕፍትን አዘጋጅተዋል። መጻሕፍቶቻቸው ከይዘታቸውና ከመልእክታቸው ጋር የኢትዮጵያ መለያ የሆነውን የፈደልና የጽሑፍ ባህል ተጠብቆ እንዲቆይና እንዳይበረዝ የሚያስገነዝቡ ናቸው። ይህንንም አሳብ "የሕፃናት

አንደበት መፍቻ። "ጥንታዊ ምሳሌ በትግርኛና በአማርኛ" በተባሉት መጻሕፍቶቻቸው ገልጠዋቸዋል። በአማርኛ ያዘጋጁት መዝገበ ቃላትም ሳይጠቀስ የማይታለፍ ሥራቸው ነው። ለኢትዮጵያዊው ባህል፣ ለታሪክ ያላቸውን መቆርቆር ጠልቆ የሚያሳይ ነው። ከሊቀ መዝምራን ሥራዎች ውስጥ ከፍተኛ ቦታ የሚሰጣቸው "መርሐ ጽድቅ ባህላ ሃይማኖት" እና "አንጋረ ፈላስፋ" ይጠቀሳሉ። "መርሐ ጽድቅ ባህላ ሃይማኖት"፤ ቅድስት ሥላሴ በመጽሐፍ ቅዱስ፣ ምሥጢረ ሥጋዊ፣ ስለ መላእክት አፈጣጠር፣ ስለ መስቀል፣ በምንኩስና ከዓለም ስለ መለየት፣ ስለ ገነትና ሲኦል መኖር... በአጠቃላይ ትምህርተ ሃይማኖትን፣ ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንን በተመለከተ ይናገራል። ከዚህም ጋር በተያያዘ በጥያቄና መልስ የተዘጋጀ ትምህርት ተካቶበታል። አንጋረ ፈላስፋ /የፈላስፎች ንግግር ከዐረብኛና ከጽሮ ቋንቋ በመነሣት፣ ከግእዝ ከአማርኛና ከጣልያንኛ ልሳናት በመረዳት የዓለም ፈላስፎችን ዕውቅ የጥበብ ሥራዎች በማገናዘብ የጻፉት የፍልስፍና መጽሐፍ ነው። አንጋረ ፈላስፋ የሰውን ልጅ ጠባይ ደካማና ሞገደኛ ጉኑን ገልጦ የሚያሳይ፣ ለልማትና ለዕድገት የሚሆነውን ጎዳና የሚመራ፣ የሰው ልጅ ጥፋቱና ውድቀቱ በየት በኩል እንደ ሆነ ገልጦ በምሳሌና በስም ለበስ አንጋገር የሚያሳይ መሆኑ ከይዘቱ መረዳት ይቻላል። ሊቀ መዝምራን ሞገስ ስለ መጽሐፍ ማዘጋጀትና መጻፍ "መርሐ ጽድቅ ባህላ ሃይማኖት" በሚለው መጽሐፋቸው መግቢያ ላይ ምክንያተ ጽሕፈት በሚል ርእስ እንዲህ ብለዋል፡

ከባሕር የሚያሻውን ያህል ውኃ ቀድቶ እንደ መጠቀም ከመጻሕፍትም ለጊዜው የተፈለገውን ያህል በጥቅስ መልክ ወስዶ ይጠቅማል በሚል አስተሳሰብ ለአንድ አንድ አከራካሪና አጠራጣሪ ነገሮች የምንጠቀምባቸውን ኃይለ ቃላት ከልዩ ልዩ መጻሕፍት ቀድቶ በመጽሐፍ ቅጽ ማሠራጨት የተለመደ ነው። በዚህ ጊዜ ልዩ ልዩ አዳዲስ እምነቶችና እምልኮቶች እንደ እንጉዳይ ቢፈሉና ቢበቅሉ ይታያሉና ለነሱ መከላከያ ይሆናሉ። የድርሰት መጻሕፍት ሁሉ መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት በማድረግ አብራርተው የሚያስረዱ ሲሆኑ "አዋልድ ናቸው" በሚል አስተሳሰብ አንዳንድ ተጠራጣሪዎች የማይቀበሏቸው ስለሚገኙ

እናምናዋለን እንቀበለዋለን በሚሉት መጽሐፍ ቅዱስ ለማሳመንና ለማስረዳት አብዛኞቹ መጻሕፍት መነሻቸው ከመጽሐፍ ቅዱስ ነው።

በመሠረቱ፣ ይላሉ ሊቀ መዝምራን፣ ብሉይ ኪዳን ንባብ፣ ሐዲስ ኪዳን ምሥጢር፣ መጽሐፍተ ሊቃውንት ትርጓሜ ናቸው። ደግሞም የብሉይ ኪዳን ንባብ ምሳሌ፣ የሐዲስ ኪዳን ንባብ ትርጓሜ፣ የመጽሐፍተ ሊቃውንት ንባብ የምሥጢር መፍቻና ማብራሪያ ናቸው።

እንዲሁም የቅዱሳን ሐዋርያት፣ ጻድቃን ሰማዕታት ድርሳናትና ገድሳት ትፋፋታቸውን፣ ቅድስናቸውን፣ ጸጋቸውንና ከፈጣሪያቸው የተቀበሉትን ቃል ኪዳን የሚገልጡ ናቸው። ቃል ኪዳን ማለት በስማቸው ለተራቡ የሚያሳርሱ፣ ለታረዙ የሚያለብሱ፣ ለተጠሙ የሚያጠጡ፣ ላጡ የሚሰጡ ምእመናን ዋጋቸውን እንዲያገኙ የሚያስረዳ ከፈጣሪ የተቀበሉት ቃል ብዑዓን ማለት ነው። በማለት በአጠቃላይ ስለ አዋልድ መጻሕፍት ያላቸውን አሳብ፡ "ወታደር ጠመንጃውን አንግቦ፣ ዝናሩን ታጥቆ፣ ዘገሩን ነቅንቆ አገራዊ ግዳጁን ለመፈጸም እንደሚዘጋጅ ሁሉ ከህንጻ ሆነ ምእመን መጽሐፍን እንደ ሰይፍ ታጥቆ እንደ ጋሻ አንግቦ በተጠንቀቅ ሊቆም ይገባል።" በማለት አዘውትረው ይናገሩ ነበር።

- ሊቀ መዝምራን አዘጋጅተው ያሳተሟቸው መጻሕፍት፡-
- ፩. መክሥተ ልሳን ዘሕፃናት
- ፪. አንጋረ ፈላስፋ
- ፫. ሰዓታት ምስለ ባሕረ ሐሳብ
- ፬. ሥነ ፍጥረትና አምስቱ አዕማደ ምሥጢር
- ፭. መድበል አምነ ሰላም
- ፮. ጥንታዊ ምሳሌ /በአማርኛ/
- ፯. ጥንታዊ ምሳሌ /በትግርኛ/
- ፰. መዝገበ ቃላት /በአማርኛ/
- ፱. መርሐ ጽድቅ ባህላ ሃይማኖት ሲሆኑ በርካታ ያልታተሙ ጽሑፎች አሏቸው። ከእነርሱም መካከል፡-
- ፩. መዝገበ ቃላት ግእዝና አማርኛ
- ፪. ተስእሎተ እንጢያኮስ ውበጣዊ አትናሲስ /በአማርኛ/

- ፫. ዛንታ አበውና ተረታ - ተረት /በትግርኛ/
- ፬. መዝገበ ቃላት /በትግርኛ/
- ፭. ፈላልጎስ ፈላስፋ /በአማርኛ/
- ፮. የኢትዮጵያ ሊቃውንት ቅኔ /በግእዝ/
- ፯. አስተዳደግ - የሚሉ መጻሕፍት ናቸው።

እነዚህ መጻሕፍት በመላው ኢትዮጵያ ተወራጭተው በምእመናን እጅ ውለው ጽምጻ ትምህርትን አስወግደው የቆዩ እንደ ሆኑ በርካታ ሊቃውንት ይመሰክራሉ።

ሊቀ መዘምራን ቅኔን አስመልክተው የጻፉት እዚህ ላይ ሊጠቀስ የሚገባው ነው። «እንደ ዛሬ ዘመናዊው የአማርኛ ትምህርት ሳያመጣን ወይም እንደ ድርው የቅኔ መምህራን ያልበዙበት ተማሪዎች ያነሱበት ዘመን ሳይሆን በአንድ ቅኔ ት/ቤት ዘመቶ እስከ ዙለት መቶ ተማሪዎች ይገኙ እንደ ነበር ሞቶ ያልተቀበረ የነደላንታ፥ ዋድላ፥ የነሳንጅ፥ ዋሽራ ቅርስ ይመሰክራል። የትምህርቱ ዓይነት ስሙ ቅኔ ይባል እንጂ ቁም ነገሩ <ሰብሐዎ ለእግዚአብሔር ሰብሐተ ሐዲስ፥ እግዚአብሔርን በአዲስ ምስጋና አመሰግኑት> ባለው መሠረት የሚደመር ነው። "የቅኔን አገጣጠምና አሰካካ ተምሮ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ለሚበረከተው ቅኔ ብቻ ሳይሆን የቋንቋነቱን ስልታስልት ማለት ግሉን ከነ እርባታው ጥሬ ዘፋን ከነ አርእስቱ ነባሩን ከነ አገባቡ ለይቶ ለማወቅና ለማሳወቅ ነው" በማለት ስለ ቅኔ ያላቸውን አስተያየት አብራርተዋል።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ "ኢትዮጵያ ጥገኛ በመሆን የፈደልና የሥነ ጽሑፍ ተመጽዋች አለመሆን፥ የራሷ ፊደልና ሥነ ጽሑፍ ያላት ሀገር ስለሆነችም ቋንቋውን በየጊዜው እያሻሻለች የነበረች፥ ያለችና የምትኖር ታሪክና የታሪክ መዝገብ የሆነች ሀገር ናት" በማለት ይህ ሁሉ በቤተ ክርስቲያኗ ብርታትና ታታሪነት የተገኘ መሆኑን ያወሳሉ።

"የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከቀድሞ ጀምሮ የአገሩን ባህልና ታሪክ አበክራ ጠብቃ የኖረች ከመሆኑም በላይ ለአሁኑም ትውልድ ዘመናዊ የአማርኛ ትምህርትና ቋንቋ መሪና በር ከፋች የሆነችው ቤተ

ክርስቲያን መሆኗን የማያምን የለም" ሲሉ ቤተ ክርስቲያን ለኢትዮጵያ ያበረከተችውን ጉልህ ድርሻ ገልጸዋል። አሁን ያለው የአማርኛ ስልትም ቢሆን በቅኔና በመጻሕፍት ትርጓሜ አማካይነት ሲያያዝ የመጣና አዲስ ክስተት አለመሆኑን የሥነ ጽሑፍ መገኛ የኢትዮጵያ እርቀ ዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን መሆኗን መዝገበ ቃላት፤ በአማርኛ ፲፱፻፳፪ ዓ.ም በሚለው መጽሐፋቸው ገልጸውታል።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ በይበልጥ የሚታወቁበትና ከሕዝብም ያስተዋወቃቸው መጽሐፋቸው "አንጋሪ ፈላስፋ" /የፈላስፎች ንግግር/ የተባለው መጽሐፋቸው ነው። መጽሐፉን እንዴት እንዳዘጋጁት ሲገልጹም "መጽሐፉ በአንዳንድ ታላላቅ ገጻማትና አድባራት ካልሆነ በተር በተሩት አብያተ ክርስቲያናት ስለ ማይገኝ ብዙዎች ተጠቃሚዎች አልነበሩም። በአንዳንድ ቦታ ታሸነጠቃሚነቱ በጥቂት ሰዎች ዘንድ ተወስኖ ሲቀር መላው ሕዝብ በተለይም የጊዜው ወጣቶች፥ አስተማሪዎችና ተማሪዎች እንዲካፈሉት እንዲጠቀሙበት በሚል ከግእዝ ወደ አማርኛ መተርጎማቸውን ገልጸዋል።

ይህንንም ሲያደርጉ በየገጻማቱ የሚገኙትን አንጋሪ ፈላስፋ መጻሕፍት ቅጂዎች አስተያይተው እርስ በርሳቸው በማስተራረም እንደ ተረገሙት ነው ሊቀ መዘምራን የገለጹት።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ "ማገበረ ሐዋርያት ፍሬ ሃይማኖት" በመባል የሚታወቀውን ማገበር በምክትል ሊቀ መዝናኛት መርተዋል። ይህ ማገበር "ኮከብ ጽባሕ" የተሰኘ ማተሚያ ቤት አቋቁሞ የተለያዩ የቤተ ክርስቲያን መጻሕፍትን በማሳተምና ለቤተ ክርስቲያን በማትረብ ለምሳሌ እውናን እንዲሰራጨ አድርጓል። በዚህ ሒደት ውስጥ ሊቀ መዘምራን ሞገስ ከማገበሩ መሥራችና ሊቀ መንበር ከክቡር ገብረ ዕድ ድሜጥ ሮስ ገብረ ማርያም ጋር በመሆን ከፍተኛ ጥረት አድርገዋል፤ ትጋት የተሞላበት ሥራም ሠርተዋል።

ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቅድ ጊዮርጊስ በአሥመራ የኢትዮጵያ ደራስያን ማገበር አባል ሆነው በየካቲት ፲፱፻፸፰ ዓ.ም በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በተደረገው የደራስያን ማገበር ጉባኤ ላይ ተሳትፈዋል።

ስብሰባውን አጠናቅቀው ከአዲስ አበባ ወደ አሥመራ እንደ ተመለሱ ለጥቂት ቀናት ታመው ከዚህ ዓለም በሞት ተለይተዋል።

ቤተ ክርስቲያን በየዘመናቱ በመንፈሳዊውም ሆነ በሥጋዊው ሰውቀት የበለጸጉና የደረጃ አባቶች ነበሯት፤ አሁንም አሏት። ሊቀ መዝምራን ሞገስ ዕቁበ ጊዮርጊስ ከነዚህ ሰው ጥሩ አባቶች መካከል አንዱ ነበሩ። አሁን በአካለ ሥጋ ቢለዩም የአእምሮአቸው ውጤት የሆኑት ሥራዎቻቸው ግዘፍ ነበተው፤ ዘመን ተሻግረው ዛሬም ወደ ፊትም እንዲታወቁ ያደርጓቸዋል። "ሰም ከመቃብር በላይ" ይሏል እንዲህ ነው።

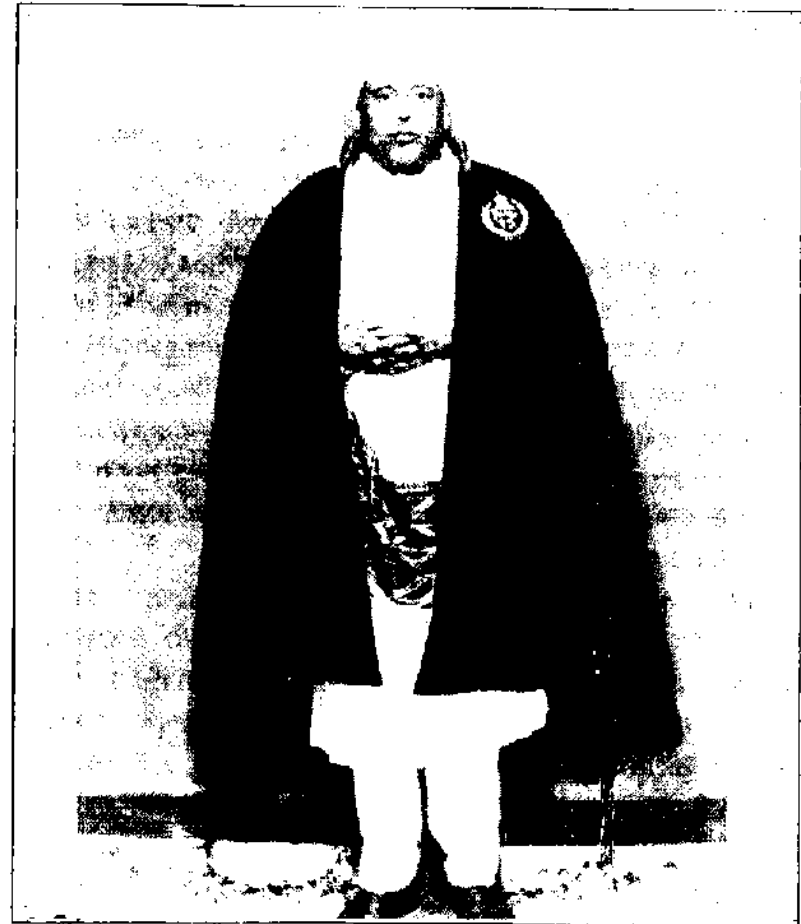
ምንጭ፡ ሰምዐ ጽድቅ ጋዜጣ መስከረም ፲፱፻፲፯ ዓ.ም

አፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ

(፲፱፻፩ - ፲፱፻፳፫)

ከቤተ ክህነት እስከ ማስታወቂያ ሚኒስቴር

በተለያዩ ሽብር

«ለእትጥቅ ታሪክ
ነው መልኩ»

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ የልደት በዓላቸውን በየዓመቱ ሐምሌ ፲፮ ቀን ያከብሩ በነበረት ጊዜ የሚያስቀድሱት በታላቁ ቤተ መንግሥት ቅጽር ግቢ ውስጥ በምትገኘው በሥዕል ቤት ኪዳነ ምሕረት ቤተ ክርስቲያን ነበር።

ንጉሡ ሥርዓተ ቅዳሴው ከተፈጸመ በኋላ ወደ ቤተ መንግሥታቸው ከመመለሳቸው በፊት፤ አፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ የተባሉ ሊቅ ይህንኑ ታሪካዊ ቀን በማስመልከት ንግግር ያደርጋሉ።

እኚህ ሊቅ ሃያ አንድ ዓመት ሙሉ ያለማቋረጥ በንጉሡ ፊት ንግግር አድርገዋል። በዚህም በንጉሡ እና በትርብ ባለሟሉቻቸው ዘንድ ሊታወቁ ችለዋል።

ሐምሌ ፲፮ ቀን ፲፱፻፶፱ ዓ.ም /በ፲፮ኛው ዓመት ንግግራቸው/ ግን ከሌላው ጊዜ ሁሉ ለአፈ ሊቅ የተለየ ቀን ነበር። በዕለቱ ከዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ የተያያዘውን የተዋሕዶ ሃይማኖት ታሪክ ጠቅሰው በንጉሡ ፊት ሰፋ ያለ ንግግር አደረጉ። በተመሳሳይ ቢከታተሏቸው የነበሩት ንጉሥ አንድ ነገር በልባቸው ያስቡና ወደ ቤተ መንግሥታቸው ይመለሳሉ።

ሊቁም አገር አማኝ ብለው ወደ ቤታቸው ይሄዳሉ። አንድ ቀን ለካስ ተፈልገው ኖሮ ያን ሊቅ ጥሩ ይባልና ከቤተ መንግሥት እቤታቸው ሰው ተልኮ እንዲጠሩ ይደረጋል። ሊቁም ከዋናው የእልፍኝ አስከ ልካይ ከጀኔራል አሰፋ ደምሴ ዘንድ ይቀርባሉ።

«ንጉሡ ሊያነጋግሩዎት ይፈልጋሉ» ይሏቸዋል ጀኔራሉ። ንጉሡም ከእልፍኛቸው ሰነት ላይ ሆነው ግራና ቀኝ ይንጎራደዳሉ። አልጋ ወራሽ አሰፋወሰን ልዑላትና ልዑላን ሌሎችም መኳንንት የሰነቱን መሐል ክፍት አድርገው ግራና ቀኝ ቆመዋል። አፈ ሊቅ በዋናው የእልፍኝ አስከልካይ አማካይነት ንጉሡ ፊት ቢቀርቡ ዝቅ ብለው እጅ ነሱ።

አፈሊቅ በጊዜው የሆነውን ቢያስታውሱ «ነገሩ የሆነው ሳይታሰብ ነበር እና ንገበሰ ብዬ እጅ ነሥቼ ቀና ለማለት እስከ መቸገር ድርሼ ነበር። ከድንጋጤዬ የተነሳ እንደምንም ቀና ብዬ ንጉሡን አየኋቸው። እጃቸውን ወደ ሷ አድርገው ይንጎራደዳሉ። ግርማ ሞገሳቸው ያስፈራል፤ ያስደነግጣል። ግራ ቀኝን በዐይኔ ሳማትር ደግሞ ከዚያ ሁሉ ታላላቅ

ባለ ሥልጣን መሐል ካባ የለበስኩትና የጠመጠሙኩት እኔ ብቻ ነበርኩ። ጃንሆይ ወዲያውኑ ሊቁን መጠየቅ ጀመሩ።

ጃንሆይ፡- በየጊዜው የምታደርጋቸው ታሪካዊ ንግግሮች ሁሉ አንድ ከፍ ያለ መጽሐፍ ሊወጣው የሚችል ይመስለናል። ለመሆኑ ልታላት መው ታስባለህ?

አፈሊቅ፡- ግርማዊ ሆይ ማሰቤስ አልቀረም። የማሳተሚያው አቅም ስለሌለኝ ብቻ ነው።

ጃንሆይ፡- አንተ አዘጋጅተህ አቅርበው እንጂ የማሳተሚያውያን ዋጋ እኛ እንረዳለን። /ከዚህ በኋላ ነው አፈ ሊቅ «ለኢትዮጵያ ታሪክ ነው መልካ» የተሰኘውን ድርሰታቸውን ማዘጋጀት የጀመሩት/

ጃንሆይ፡- ለመሆኑ ይህንን ሁሉ ዕውቀት የገበየኸው የት ነው?

አፈ ሊቅ፡- ለቅኔ ትምህርት ወደ ዝቋላ ሄጃለሁ እንጂ በሙሉ የተማርኩት እዚሁ ነው። በተለይ የሐዲስን ትርጓሜ ከሊቄ ቀጸላ ዘንድ በምማርበት ጊዜ /በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም ግርማዊነትም አልጋ ወራሽ ሳሉ/ ለእኔና ለሌሎች አራት ደቀ መዛሙርት በወር ቀለብ ቆርጠውልን የሁሉንም ተማሪዎች ደመወዝ እኔ እየተቀበልኩ ነው የተማርኩት።

ጃንሆይ፡- ጊዜው ምንም ቢቆይ ትዝ ይለናል። ለመሆኑ ስለ እመቤታችንና ስለ የቤፍ አንድ ላይ መኖር የእንግሊዝኛው መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚለ መርምረኸዋል?

አፈ ሊቅ፡- ዕድሜ ለግርማዊነትም የዘመኑን ትምህርት /በተለይ እንግሊዝኛን/ በመጠኑም ቢሆን ተከታትየዋለሁ። በዚህ ምክንያት የእማርኛውንና የእንግሊዝኛውን መጽሐፍ ቅዱስ ለማስተያየትና ለማገናከብ አልተቸገርኩም። ግርማዊ ሆይ የእንግሊዝኛው መጽሐፍ ቅዱስ እመቤታችንን ለየቤፍ ሚስቱ ቢል፤ ግእዙ ፍህርቱ፤ አማርኛው እራሳቸው ይላል።

ጃንሆይ፡- ታዲያ የትኛው ነው ትክክል ትላለህ?

አፈ ሊቅ፡- የአማርኛውና የግእዙ ነው ትክክል።

ጃንሆይ፡- እነሱ እኮ «ኢያለመራ የቤፍ እስከ እመ ወለደት ወልደ ከበኩራ...» /ልጅ እስከ ወለደች ድረስ የቤፍ አላወቃትም/ ያለውን ይዘው ነው።

አፈ ሊቅ፡- ይህም «እስከ» የሚለው ቃል ፍጻሜ የለውም። ለዚህ ማስረጃ ይህን ዘንድ የሐንሰ አፈወርቅ «አወለደት ወልደ ሚልኮል እስከ አመ ሞተት» ብሏል። «እስከ ሞተችበት ቀን ድረስ ልጅ አልወለደችም።» ከሞተች በኋላ ወለደች ይባላልን? ግርማዊ ሆይ?

ጃንሆይ፡- የሐንሰ አፈወርቅንና ቴርሎስን አዋልድ ናቸው በማለት ምስክርነታቸውን አይቀበሉም እኮ...!

አፈ ሊቅ፡- አዋልድ ማለት ልጆች፣ ሐዲሳት ማለት አባቶች፣ ብሉያት ነቢያት ማለት አያቶች ማለት ነው። ከነተረቱ «አባት ያበ ጀው ለልጅ ይበጀው እንዲሉ እነዚህ መንፈሳውያን አዋልድ መጽሐፍት የተውጣጡት ከብሉያት፣ ከነቢያትና ከሐዲሳት ነው እንጂ እንደ ሥጋዊ መጽሐፍት ያለመንፈስ ቅዱስ ተራዳኢነት በሥጋዊ የተደረሱ አይደሉም።

ጃንሆይ፡- ፈገግ አሉና ረዘም ያለ ጊዜ ወስደው ጥያቄ እና መልሱን በስፋት ቀጠሉ። ወዲያው የእልፍኝ አስከልካዩ አፈሊቅን ጢጋ ብለው «ንጉሡ ደክሟቸዋል። ይበቃችኋል። ሽልማት ታዞልዎታል» ይላቸውና ወደ ውስጥ ይገባሉ። የዘውድ ምልክት ያለበት ልዩ ካባ ከጥንድ ድርብ እና ከሙሉ ክብሩ ጋር ለብሰው ንጉሡን እጅ ነስተው ወደ ቤታቸው ያመራሉ። ለሚቀጥለው ዓመት የሚያደርጉትን ንግግር በአእምሯቸው እያሰላሰሉ።

አፈ ሊቅ እንዳሳውቁት ይላሉ ልጆቸው አቶ ንጉሤ አክሊሉ ጃንሆይ ግእዝ በሚገባ ያውቃሉ። ትርጉሙን ብቻ ሳይሆን ግእዙን በሚገባ ይናገሩታል። «አያእመራ የሲፍ እስከ አመ ወለደት... ያለውን ይዘው ነው» ሲሉኝ... ግእዝ አዋቂነታቸውን ይበልጥ ሳረጋግጥ ችያለሁ ብለዋል አፈ ሊቅ።

አፈ ሊቅ አክሊሉ ገ/ኪሮስ ከወ/ሮ አገተ ማርያም ሠረተ ብርሃንና ከመሪነታ ገብረ ኪሮስ ኃይለ ገብርኤል መጋቢት ፳ ቀን ፲፱፻፩ ዓ.ም በተገለጹና ቡልጋ አውራጃ ዋሻ ማርያም እየተባለ በሚጠራው አካባቢ ተወለዱ።

በአራት ዓመታቸው በአያታቸው ቤት ትምህርት /ፊደል መቁጠር/ ይጀምሩና በተለያዩ ችግሮች የተነሣ የጀመሩትን የፊደል ትምህርት ያቋርጣሉ። ከተወሰኑ ዓመታት በኋላ በ፲፱፻፲ ዓ.ም ያቋረጡትን ትምህርት ጀምረው ንባብና ጻዊት በአንድ ዓመት ውስጥ ደግመው በማጠናቀቃቸው ድግስ ተደግሶ ለወላጆቻቸውና ለአያቶቻቸው የምሥራች ተብሏል።

በ፲፱፻፲፩ ዓ.ም ሚያዝያ ወደ አዲስ አበባ በመምጣት በጊዜው ከነበሩት ሊቀ ጳጳስ ከአቡን ማቴዎስ ማዕርገ ዲቁና ተቀብለዋል። ከዚህ በኋላ የዜማ ትምህርት ለመቀጸል እንዲችሉ አባታቸው አዲስ አበባ ጽርሐ አርያም ቅዱስ ሩፋኤል ደብር ያስተምሩ ከነበሩት ከሊቀ ጠበብት ደስታ ተገኝ ዘንድ ልከዋቸው ተምረዋል። በሁለት ዓመት ከስድስት ወር የቆይታ ጊዜያቸው ጸመ ድጓና ምዕራፍ ካጠኑ በኋላ ወደ ዝቋላ ገዳም ተጉዘው ወንበር ማርያም ከተባለች ደብር ብሉይና ቅኔ ያስተምሩ ከነበሩት ከመምህር ደስታ ቅኔ ቀጽለዋል። በዚሁ ገዳም ቅኔ ያስተምሩ ከነበሩት ከመምህር ኮከብ ዘንድ ቅኔ እስከ ዘይእዜ ያለውን ጉዳና ተምረዋል። በመጨረሻም የሐዲስና ዜማ አቋቋም መምህር ከነበሩት ከሊቄ ቀጸላ ወልደ መድኅን ቅኔውን ከነግሡ እርባታ ካስፋፉ በኋላ ለመቀኘት ሲበቁ በጉለሌ ሩፋኤል ደብር እንዲቀኙ ተፈቅደዋቸው ለደብሩ አለቃ ለአለቃ ሠርጹ ኃይሌ ደብዳቤ ተጽፎ ከዝቋላ ገዳም መጥተው ተቀኝተዋል።

በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም ወደ ዝቋላ ገዳም በመመለስ ቅኔውን በማስፋፋት ከቆዩ በኋላ በ፲፱፻፲፭ ዓ.ም መምህራቸውን ሊቄ ቀጸላን ተከትለው ወደ አዲስ አበባ መጡ። ሊቄ ቀጸላ ግቢ ሥዕል ቤት ኪዳነ ምሕረት እንዲያገለግሉ ሲመደቡ እርሳቸውም በዚህችው ቤተ ክርስቲያን የቅኔውን አገባብ ቀጸሉ። ከዚህ በኋላ የታወቁት መምህር ወልደ ጊዮርጊስ እንጦጦ ራጉኤል ቤተ ክርስቲያን የመጽሐፍተ ሐዲሳት ትርጓሜ ያስተምሩ ነበር። አክሊሉ ገ/ኪሮስም ከኒሁ መምህር የግብረ ሐዋርያትን ትርጓሜ መማር ጀመሩ። ከዚያም አባታቸው በቀጩኔ መድኃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያን ብሉይና ቅኔ ያስተምሩ ከነበሩት ከአለቃ ገብረ ኢየሱስ ዘንድ ቅኔያቸውን እንዲያስፋፉ የብሉያትንም ታሪክ እንዲሰሙ ልከዋቸዋል።

የዳዊትን፣ የዳንኤልን፣ የኢሳይያስን ትርጓሜ ከአለቃ ገብረ እየሱስ ወልደ አማኑኤል አጥንተው የአራትን ትርጓሜ እንደ ጀመሩ አባታቸው መምህር ገብረ ኢየሱስ በ፲፱፻፲፮ ዓ.ም ጎዳር ፲፬ ቀን በማረፋቸው የትምህርት ትጋታቸው በብርቱ ገዘን ታወቀ። ገዘኑ ቢበረታባቸውም አባ አንግዳ የሚባሉ መምህር በዚያው በቀጩኔ መድኃኔዓለም ቅኔ ያስተምሩ ስለ ነበር ቅኔውን እያስፋፉ ከቆዩ በኋላ መምህራቸው ለማስተማር የበቁ ናቸው በማለት እንዲያስተምሩ ፈቀዱላቸው።

አፈሊቅ አክሊሉ በነበራቸው የመማር የማወቅ ፍላጎት የተነሣ ወደ ተለያዩ መምህራን በመሄድ ፅውቀታቸውን ያስፋፉ ነበር። በ፲፱፻፲፮ ዓ.ም ስመ ጥሩው አለቃ ለማ ጋይሉ የቀጩኔ መድኃኔዓለምን ደብረ ስልቅና ታሹመው በመጡ ጊዜ አክሊሉ ገብረ ኪርስ የሐዲስን ትርጓሜ ከሳቸው መማር ጀመሩ። አለቃ ለማም የተዋሕዶ ሃይማኖት ዋና አብነትና ሊቅ እንደ መሆናቸው መጠን ብዙ ምሥጢር አስጠንተዋቸዋል። አለቃ ለማም የአፈ ሊቅ የቀለም እያያዘ ችሎታ ስላስደነቃቸው «የዚህን ልጅ ራትና ምሳውን ባልችል የቀረቡ እንደ ሆነ እኔ ለማ አይደለሁም» እያሉ ለባለቤታቸው ይነግሯቸው ነበር። በኋላ ላይ ግን ለአራት ተማሪዎች ከመንግሥት ቀለብ ተሰጥቷቸው እንዲማሩ መፈቀዱን ሊቄ ቀጸላ ለአክሊሉ ይነግሯቸዋል። በዚህ ጊዜ ከቀጩኔ መድኃኔዓለም ወደ ሥዕል ቤት ኪዳነ ምሕረት መዛወር ግድ ሆነባቸው። ሊቄ ቀጸላም ቀለም ይገባሃልና አንዱ ቀለብ ለአንተ እንዲሰጥ ፈቅጄ ልሃለሁ። ስምህም በጽሕፈት ሚኒስቴር እንዲገባ ተደርጓል ብለው ይነግሯቸዋል። ስለዚህ ከ፲፱፻፲፱ ዓ.ም ጀምሮ እስከ ፲፱፻፳፰ ዓ.ም ድረስ ለዘጠኝ ዓመታት የሐዲላት ትርጓሜን በሥዕል ቤት ኪዳነ ምሕረት ተከታትለዋል።

በመቀጠል ከቀጩኔው የድን መምህር ከአለቃ ወልደ ዮሐንስ፣ ከመሪቷ መርዓዌ ከዩኒታ ዘለዓለምና ከአለቃ ሀብተ ጊዮርጊስ ዝማራ መዋስዕትና አቋቋም፣ ከአባ ገብረ ትንሣኤ የተክሊን ዝማሜ አጥንተዋል። አለቃ ሀብተ ጊዮርጊስ ያስጠኗቸውን ዜማ ደህና አድርገው ስለ ያዙላቸው ዝማራ መዋስዕቱን አስተምሮ ብለው ፈቅደውላቸው ነበር።

የሃይማኖት ጥያቄ ለመመለስ እንዲችሉ የሊቅ ትምህርት ለመማር ወደ ሊቀ ሊቃውንት ዋገስ ዘወልደ ማርያም ዘንድ በመሄድ ትምህርት ጀመሩ። ከ፲፱፻፶፫ ዓ.ም ጀምሮ ሊቀ ሊቃውንት ዋገስ እስከ ዐረፉበት ጥር ፳፮ ቀን ፲፱፻፸፮ ዓ.ም ድረስ ለሃያ ሦስት ዓመታት የሃይማኖት አበው፣ የዮሐንስ እፈወርቅ የቅዱስ ፎርሎስን መጻሕፍት፣ ትርጓሜን አጥንተዋል።

አፈሊቅ አክሊሉ እስከ ዕለተ ሞታቸው ድረስ ከመማር ከማንበብ አልተለዩም ነበር። ለዚህም «ሊቅ እየተማረና እያስተማረ ይሞታል»፣ «ያንበበ ፅውቀትን ጠገበ»፣ «መጠየቅ ያደርጋል ሊቅ» የሚሉ ብሂሎችን ዘወትር ይጠቀሙ ነበር።

አፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪርስ አቶ በትረ ጽድቅ ካሣ በተባሉ መምህር እንግሊዝኛ ቋንቋ እንዲያጠኑ ከተመረጡት የቤተ ክህነት ሊቃውንት መካከል አንዱ በመሆን በላይኛው ቤተ መንግሥት /በአሁኑ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ/ ሲከታተሉ ቆይተው በቅድስት ሥላሴ ት/ቤት አባ ማርቆስ የተባሉ ግብጻዊ የቋንቋ መምህር ተሰጥቷቸው እስከ ፰ኛ ክፍል ድረስ ተምረዋል። በ፲፱፻፴፰ ዓ.ም በቤተ ክህነት የድርሰት ክፍል ሥራ በመጀመራቸው የተነሣ በቅድስት ሥላሴ ጀምረውት የነበረውን የቋንቋ ትምህርት አቋርጠው በማታው የትምህርት ክፍል ጊዜ በአሜሪካን ኢንስቲትዩት ት/ቤት በመማር የ፪ኛ ደረጃ ትምህርታቸውን አጠናቀዋል።

አፈ ሊቅ አክሊሉ በቤተ ክህነትና በመንግሥት ሥራ ላይ ከ፲፱፻፴፰-፲፱፻፶፫ ዓ.ም ድረስ ለ፲፮ ዓመታት በጠቅላይ ቤተ ክህነት በድርሰት ክፍል በዜና ቤተ ክርስቲያን ጋዜጣ በየበዓሉ የሚወጡትን ድርሰቶችና እንዲሁም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖታዊ ሥርዓትና እምነት የሚቃወም ጽሑፍ ሲወጣ ለዚያ መልስ የሚያዘጋጁ አፈሊቅ አክሊሉ ነበሩ። ይህም መልስ የሚሰጡበት መጽሔት «መርሐ ምእመናን» በመባል የሚታወቅ ነው።

በ፲፱፻፵፰ ዓ.ም የኢትዮጵያ ገዳማትና አድባራት ንዋየ ቅድሳት ሁሉ አዲስ አበባ ላይ ተሰብስበው እንዲቆዩ ተደርጎ በነበረ ጊዜ

«መከራ ምግብ መንፈሳዊ» የተባለውን ድርሰት በትእዛዝ አዘጋጅተው ያቀረቡት አፈሊቅ አክሊሉ ናቸው። ከዚህ በተጨማሪም ዜና ባለልዩነት የተባለ መጽሔት አዘጋጅተው አቅርበዋል። የሃይማኖት ክርክር በተነሣ ጊዜ በልዩ ልዩ የሀገር ውስጥ ጉባኤዎች ተካፋይ ከመሆናቸውም በላይ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በተዘጋጀው ሦስተኛው የኢትዮጵያ ዓለም አቀፍ ጉባኤም ላይ በመገኘት በወቅቱ ለተነሱ የሃይማኖት ጥያቄዎች ተገቢውን መልስ በመስጠት ተሳትፈዋል።

በቤተ ክህነት በማገልገል ላይ እያሉ በግእዙ መዝሙረ ጳዊት ውስጥ የሚገኘውን ውዳሴ ማርያምና ቅዱሴ ማርያምን በጽሕፈት ሚኒስቴር ትእዛዝ ከግእዝ ወደ አማርኛ ተርጉመው በማቅረብ እስከ አሁን ድረስ እያገለገለ ይገኛል።

አፈ ሊቅ አክሊሉ በነበራቸው ጥልቅ የሥነ ጽሑፍ ችሎታና ዝንባሌ በ፲፱፻፶፫ ዓ.ም ከቤተ ክህነት ወደ ማስታወቂያ መርሐ ብሔር ሚኒስቴር ተዛውረው እስከ ፲፱፻፷፮ ዓ.ም ድረስ ለ፲፫ ዓመታት አገልግለዋል።

በአዲስ ዘመን ጋዜጣና በኢትዮጵያ ሬዲዮ ታሪክ ጠቀስ የሆኑ የሐተታ ጽሑፎችን በማዘጋጀት ይሠሩ ነበር። በተጨማሪም በኢትዮጵያ ሬድዮ «አባትህን ጠይቀው ይመልስልሃል» በሚል ርእስ ትምህርታዊ የጥያቄና መልስ ፕሮግራም እያዘጋጁ ያቀርቡ ነበር።

በዚሁ የሚኒስቴር መሥሪያ ቤት በሥነ ጽሑፍ ምርመራ አገልግሎት ውስጥ ልዩ ልዩ ድርሰቶችን በማረም ሠርተዋል። በ፲፱፻፷፮ ዓ.ም ከማስታወቂያ ሚኒስቴር በውረታ ከተገለሉ በኋላ በቤታቸው ጽሑፎችን እያዘጋጁ ቆይተዋል። የሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ሕይወት በሆኑት በብፁዕ ወቅዱስ አገላለጽ የሚገኘውን ትዕዛዝ ፈቃድ በ፲፱፻፸ ዓ.ም እንደ ገና ወደ ጠቅላይ ቤተ ክህነት ተመልሰው በትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት እስከ ፲፱፻፸፬ ዓ.ም ድረስ በእርማትና በመጽሐፍት ምርመራ ክፍል አገልግለዋል። በጠቅላላ ለሃምሳ አንድ ዓመታት በቤተ ክህነትና በመንግሥት ሥራ ያገለገሉ ሲሆን በመጨረሻ የሕይወት ዘመናቸው አካባቢ በሕመም ቢያዙም እንኳ በዚያ ቤተ ክርስቲያን በአዲስ

ዘመንና በዛሬይቱ ኢትዮጵያ ጋዜጦች ላይ ስለ ግእዝ ቋንቋና ታሪክ በተደጋጋሚ በመጻፍ ስለ ኢትዮጵያ በዓላትም በሬድዮና በቴሌቪዥን ለሚቀርቡላቸው ቃለ ምልልሶች በቂ መልስ በመስጠት እስከ ዕለተ ሞታቸው ድረስ አንደበታቸው መልስ ከመስጠት ሳይገታ ጣታቸው በዕር ከመጨበጥ ሳይረታ ቆይቷል።

አፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ ማስታወቂያ ሚኒስቴር ውስጥ ይሠሩ በነበረበት ወቅት የአዲስ ዘመን ጋዜጣ አዘጋጅ /አንጋፋው ጋዜጠኛ ነጋሽ ገብረ ማርያም/ ለአፈ ሊቅ «ኢዲተሪያል ለሚለው የእንግሊዝኛ ቃል ምን ለማለት ትርጓሜ እንስጠው?» ሲል ይጠይቃቸዋል። ሊቀም፣ በሐዲስ ትምህርት፣ አንቀጽ-ትምህርት፣ አንቀጽ-ጸም፣ አንቀጽ-ምጽዋት አንቀጽ-መስዋዕት የሚል መኖሩን ለጋዜጣው ዋና አዘጋጅ በአስረጅነት ከገለጽላቸው በኋላ፣ ርእሰ-አንቀጽ ቢባል የሚለማማ መሆኑን ይገልጻላቸዋል። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ርእሰ አንቀጽ የሚለው ጸድቆ እስከ ዛሬም ድረስ እያገለገለ ይገኛል።

በዚሁ መሥሪያ ቤት ይሠሩ በነበሩበት ጊዜ በመንግሥት ትእዛዝ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ግማደ መስቀል ወደ ኢትዮጵያ አመጣጥ ታሪክ እንዲመረምሩ ለተሳኩት የውጭ ሀገርና የሀገር ውስጥ የጋዜጠኞች ቡድን መሪ በመሆን ግሼን ደብረ ከርቤ ማርያም ቡድኑን በመምራት ሄደው «ጤፋት» ከተባለው መጽሐፍ የመስቀሉን አመጣጥ ታሪክ ከግእዝ ወደ አማርኛና እንግሊዝኛ እንዲተረጎም በማድረግ ታሪኩን በመጽሔት ጽፈው በማቅረብ ከፍተኛ ተግባር ፈጽመዋል።

በ፲፱፻፴፮ ዓ.ም ከሊቀ ሊቃውንት መሐረ ትርፌ /በኋላ በብፁዕ አቡነ ዲጥሮስ/ አፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ ተብለው ተሹመዋል። ይህም ሹመታቸው በሚኒስትሮች ምክር ቤት ተመክሮ የጸደቀ ነው።

አቶ ንጉሤ አክሊሉ የአፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ ልጅ ናቸው። በአንድ ወቅት የአሐድ ፕሮግራም የሬዲዮ ጋዜጠኛ በነበሩበት ጊዜ ከአባታቸው ጋር ቃለ ምልልስ የማድረግ አጋጣሚ አግኝተው ነበር። በዚያ ወቅት የነበረውን ሁኔታ ጋዜጠኛ ንጉሤ አክሊሉ እንዲህ ያስታውሱታል።

በወርቃ ግንቦት ጋብቻ ለምን አይፈጸምም? ቤተ ክርስቲያንን በዚህ ላይ ያላት አቋም ምንድን ነው? የሚለውንና የገዳር በሽታንና የገዳር መታጠንን አስመልክተን ለእኩድ ጠዋት የሬዲዮ ፕሮግራም እንድንዘጋጅት እንድናቀርብ እኔና የሥራ ባልደረባዬ እና ባደረግኩ አዲሱ አበበ /ዛሬ የአሜሪካ ድምጽ ራዲዮ ጋዜጠኛ/ በአሊቃችንና በመምህራችን በጋዜጠኛ አቶ ሙሉጌታ ሱሴ እንታዘዛለን። «ይሄ የቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ስለሆነ ንጉሤ ቢሠራው ይሻላል ይላል አዲሱ። እሱ በደጁ ያላለፈ ይመስል...። መሥራቱን ለሥራ ለመሆኑ ማነው ተጠያቂው?» አልኩ። አፈሊቅ ናቸው አባትህ...» አለኝ አሊቃዬ። «አባቴን ኢንተርቪው ሳደርግ ሰው ጉድ አይልም?» በማለት መከራከር ጀመርኩ። በብዙ ክርክር ሐሳቡን ተቀበልኩ። ዝግጅቱንም ሠራሁት። አፈ ሊቅ ገዳር ለምን እንደ ሚታጠን ዘረዘሩ የገዳር በሽታ መንሥኤን ዘከሩ... በግንቦት መጋባትም ከልክል እንዳልሆነ ነውርም እንደሌለበት አስረዱ... አባትህን ጠይቀው ይነገርሃል የሚለው ቃልም በዚህ መልኩ ተፈጸመ።

አቶ ንጉሤ ከአባታቸው ከአፈሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ ጋር በላክበረው ሁኔታ ሲገልጹ እንዲህ ይላሉ። «ጊዜው በ፲፱፻፶ዎቹ መጨረሻ ላይ ነው። በየዓመቱ ጥር ፳፩ የምትውለውን የአስተርእዮ ማርያምን በዓል ለማክበር ቀደም ብለን ተዘጋጅተን ከአባቴ ጋር አገራችን ተጉለት እንገባለን። ላይ ዋሻ ማርያም ከመግባታችን በፊት እግረ መንገዳችንን ከአያቶቻችን አገር ከዘንደጉር ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን ጎራ እንላለን። ጥር ፲፰ ቀን የሚውለውን የጊዮርጊስን «የሰባረአጽሙን» በዓል በዚያ እናከብራለንና «የዘንደሮው እጣነ ቀገር /ቅኔ/ ያንተ ነው» አሉኝ አፈ ሊቅ በጉዞ ላይ እያለን። አባቴ ባዘዙኝ መሠረት ቅኔውን አዘጋጅቼ ክብር ይለቲውን ከጭህኩ በኋላ እጣነ ሞገሩን የሚመራ ሰው ጠፋ የሚያዜም። አፈሊቅ ተመራ ሆነው ጠጋ አሏ!! እኔ በጆሮ አቸው ቅኔውን ስነግራቸው እሳቸው በዜማ ሲያንቀረቁሩት... አንድ ቦታ ላይ ዜማ ሰበርኩ መሰለኝ «ሽሽሽ» እሉ ቀስ ብለው። ወዲያው ነገሩ ወደ ሌሎች ካህናት ጆሮ ሳይደርስ የተሰበረውን አስተካክሎትና መሪና ተመሪነቱን ቀጠልን።... ምልጣኑ ላይ ደግሞ እሳቸው መስቀሉን

ይዘው ደመራሉ እኔ እመራለሁ ይሄ ሁልጊዜ ሳስታውሰው የምናረው ገጠመኝ ነው። አባትና ልጅ መሪና ተመሪ ሆነን አሳለፍን።»

አፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ ለዛን ከቁም ነገር ጋር አዋዝተው የመናገር ችሎታም ነበራቸው። ልጃቸው አቶ ንጉሤ የገጠሙትን እንዲህ ያስታውሱታል። «አንድ ቀን መንገድ ላይ ተገናኝንና ገበሬ «ማኅበራት» የሚለው ለሴቶች ነው። ዜና ስታነቡ ብዙ ጊዜ እንደዚያ እያላችሁ ትሳሳታላችሁ። ወይ ደረቁን «ገበሬ ማኅበሮች» በሉት። ካልሆነም «ክቡራትና ክቡራን» እንደሚለው «ማኅበራት-ማኅበራን» በሉት ብለውኝ ከሄዱ በኋላ እንደ ገና ጠሩኝና «ተወው ልጄ! ተወው! ዛሬ ወንዱ ሁሉ ሴት ስለሆነ እንዳሉህ አንብብ» አሉኝና ጉዟቸውን ቀጠሉ።»

አንድ ጊዜ ደግሞ ብፁዕ ወቅዱስ ፓትርያርክ አቡነ ባስልዮስ «አራዳ ጊዮርጊስን እልቅና ልሹምህ» ይሏቸዋል። አባታቸው አባ ገብረ ኪሮስ እዚያ ያገለግሉ ነበር። ያን ጊዜ ገዳማትና አድባራት የሚተዳደሩት በገጠር ርስት እና በከተማ ቦታ ነበር። አፈ ሊቅ ደግሞ የመጸሐፍተ ሊቃውንት ትርጓሜን በትርፍ ጊዜአቸው ከሊቀ ሊቃውንት ሞገስ ዘንድ ይማሩ ነበርና «አባታችን ... አመሰግናለሁ። ነገር ግን እኔ የቤተ ክርስቲያኑ ርስት ቀረ ብዬ ስሟገት ዋናው እና ትልቁ ቁም ነገር ቃል እግዚአብሔሩ ይቀራል፤ ትምህርቱም ይረሳል።» ብለው በትግትና መልሰውላቸዋል።

አፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪሮስ ሀገራቸውንና ቤተ ክርስቲያንን ያለ መታከት ሲያገለግሉ ቆይተው ገዳር ፲፩ ቀን ፲፱፻፹ ዓ.ም ዐርፈዋል። የቀብራቸው ሥነ ሥርዓት ገዳር ፲፪ ቀን ፲፰፻፶ ዓ.ም በአደጉበትና በተማሩበት በአዲስ አበባ ጽርሐ አርያም ቅዱስ ሩፋኤል ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል።

ምንጭ፦ የሰባት ዓመት ማስታወሻ ለአፈ ሊቅ አክሊሉ ገብረክሮስ /ምሉዕ በኩል/ ከንጉሤ አክሊሉ። ፲፱፻፹፯
 - ዜና ቤተ ክርስቲያን ጋዜጣ
 ገዳር ፴ ቀን ፲፱፻፹ ዓ.ም
 - ድምፀ ተዋሕዶ ጋዜጣ
 ታኅሣሥ ፲፱፻፹ ዓ.ም

እማሆይ ገላነሽ አዲስ

/፲፰፻፱፱ - ፲፱፻፸፭/

በተስፋዬ ሸብሩ

በሰ አንዲት ስመ ጥሩ ኢትዮጵያዊት መምህርትና ባለ ቅኔ ታሪክና ማንነት ለመጻፍ ስናስብ ስናወጣና ስናወርድ አንዲት አሜሪካዊት ወደ ኢምፒራሽን መጣች። ሄለን ኬለር። ይህቺ ወጣት ዓለማችን ካፈራቻቸው አስደናቂና አስገራሚ ሰዎች አንዷ ነበረች። ማየትም፣ መስማትም መናገርም ፈጽሞ አትችልም። ዓይነ ሥውር ብትሆንም በርካታ መጻሕፍት ከማንበብ አልተገታችም። ማን በብ ብቻም ሳይሆን ሰባት መጻሕፍትንም ለመጻፍ ችላለች። ከዚህም ያለፈ በርካታ ቁም ነገሮችንም ሠርታለች። ሄለን ኬለር ስማቸው ዝንተ ዓለም ገንኖ ከሚነገር ላቸው ጥቂት ጠንካራ ሰዎች ተርታ የምትመደብ ሥራዋ ጥረቷ ከማንም ሰው አእምሮ የማይደበዝዝ ታላቅ ሴት ናት።

የደብረ ጽላሎዋ የአገቢያ ኮስብ

አገር አቋርጪ ውቅያኖስ ከፍለን ተጉዞን በሰ አንዲት ባዕድ ሴት እንድናስታውስ ያደረጉን

ጉንጅና ጽላሎ አንድ ነው መሬቱ፤

ጽላሎ ይበልጣል አንቺ ያለሽበቱ የተባለላቸውና ሣር ቅጠሉ አድናቆቱን የቸራቸው እማሆይ ገላነሽ አዲስ /ዘጽላሎ አማኑኤል/ ናቸው። ከቂስ ገበዝ ሐዲስ ኪዳናትና ከወ/ሮ ወርቅነሽ እንግዳ በምዕራብ ሳጃም ሀገረ ሱዳን በይልማና ዴንሳ ወረዳ በሚገኘው ደብረ ጽላሎ

አማኑኤል በ፲፰፻፱፱ ዓ.ም ተወለዱ። በእናት አባታቸው ቤትም በክብሩ አደጉ። አባታቸው የሚያስተምሩትንም ቅኔ ሥራዬ ብለው ይከታተሉ ነበር።

የስምንት ዓመት ልጅ እያሉ አንድ ቀን ከእናታቸው ጋር ወደ ቤተ ክርስቲያን ይሄዳሉ። በሴቶች መቆሚያ ከእናታቸው ፊት ተቀምጠው እንዳሉ በዚያው ቤተ ክርስቲያን የሚያገለግሉት አባታቸው ከሥርዓተ ቅዳሴው በኋላ ቅኔ ይዘርፋሉ።

«በታቦርሂ አመ ቀንጸ መለኮትክ ፈረሰ» ማለትም መለኮትህ ፈረሰ በደብረ ታቦር ተራራ በዘለለ ጊዜ ብለው ቄስ ገበዝ ለዓለሙን ሲጀምሩ፣ ገላነሽ ሐዲስ ባልታሰበና ባልተጠበቀ ሁኔታ ከተቀመጡበት ተነሥተው «ኢክህሉ ስሂቦቶ ሙሴ ወኢልያስ» አሉና ነጥቀው እርፍ። ትርጉሙም ሙሴና ኤልያስ ሊስቡት አልቻሉም ብለው አባታቸውን በጉባኤ መካከል ነጥቀዋቸው መወደሱን ጨርሰውታል። አባታቸውም እዚያው ጉባኤ መካከል አዚምላት በማለት ተናግረዋል ይባላል። በኋላም መልሰው እንዲህ አሏቸው። «ወእዝ ትትናገሪ ዘንተ በአድንኖ ክላድ ወርእስ በከመ አነ ሰማዕኩኪ ኢይሰማዕኪ ጳውሎስ።»

ይህ ጳውሎስ በመልእክቱ ሴቶች በጉባኤ መካከል ገብተው እንዳያስተምሩ የተናገረውን ቃል በማስታወስ እኔ እንደ ሰማሁሽ ይህንን ስትናገሪ ጳውሎስ እንዳይሰማሽ ለማለት ነው።

ከዚህ በኋላ ቤተ ክርስቲያኑ ውስጥ የተሰባሰቡት ሊቃውንትና ሕዝብ ይህ ምሥጢር እንደተገለጸላቸው ባዩ ጊዜ፣ በሁኔታው በመገረምና በመደነቅ ካህናቱ በወረብ፣ ጎበዛዝቱ በሆታ ሴቱ በእልልታ ገላነሽን እያመሰገኑ መንገድ ጀመሩ። እንደ ንግሥት ገዢ በአልጋ ዞንው መጋረጃ ተጋርዶላቸው እቤታቸው ደረሱ። ሕዝቡም ከፍ ያለ የደስታ ግብዣ አድርጎ ሰነበተ።

ይህ ደስታ ብዙም ሳይቆይና ስሜቱ ሳይደበዝዝ ገላነሽ ሕይወት ላይ አስደንጋጭ ከስተት ተፈጠረ። በሊጋ ዕድሜያቸው ኩፍኝ በተባለ በሽታ ይያዙና ዓይናቸው የማየት ብርሃናቸውን ያጣሉ። ይሄን ጊዜ አባታቸው የቤተ ክርስቲያን ትምህርት እንዲጀምሩ በማድረግ ዳዊትን፤

ውዳሴ ማርያምን፤ ቅዳሴ ማርያምን፤ የብሉይና የሐዲስ ኪዳን ትርጓሜን እንዲሁም ለዘመናት ሲያስተምሩት ዘሃምሳ ዓመታት በላይ/ የኖሩትን ቅኔን ከነ አገባቡ በሚገባ እንዲያጠናቅቁ ያደርጋሉ። ለካ የዚያን ጊዜዋ ገላነሽ ሐዲስ ዐይናቸው እንጂ ልባቸው ብርሃን ነበረ።

ገላነሽ አባታቸው ካስተማሯቸው በኋላ በመምህርነት ይመርቋቸውና በአባታቸው ጉባኤ ውስጥ ተቀምጠው በየተራ ሲያስተምሩ ቆይተዋል። ለአካለ መጠን ሲደርሱ ወላጆቻቸው «እኛ ከሞትን ማን አላት? ባል ታግባና ልጅ ትውለድልን» ብለው በማሰብ በዚሁ ገዳም ጽላሉ አማኑኤል አካባቢ ተወልደው ያደጉ ነገር ግን የቤተ ክህነት ትምህርት ያልተማሩ አቶ ጥሩነህ በላይ የተባሉትን ሰው አጋቧቸው። ባል ያግቡ እንጂ ከወላጆቻቸው ቤት ሳይወጡ አብረው እየኖሩ ሲያስተምሩና አባታቸውን ሲረዱ በማገበራዊ ከንዋኔዎችም ሲሳተፉ ኖረዋል። በዚህ ትዳራቸው አዳም ጥሩነህና መሠረት ጥሩነህ የተባሉ ወንድና ሴት ልጆች አፍርተዋል። ሦስተኛ ልጃቸው ግን በሕፃንነቱ ሞቶባቸዋል።

ገላነሽ በዚህ ሁኔታ ኑሯቸውን እየገፉ ባሉበት ጊዜ በ፲፱፻፳፭ ዓ.ም የጣልያን ፋሽስት መንግሥት ሀገራችንን ኢትዮጵያን ወረረ። የጽላሉ ሕዝብ ገዳሙን ትቶ በመሸሽ ጫካ ገባ። ቄስ ገበዝ ሐዲስ፤ ባለቤታቸው፤ ልጃቸው ገላነሽ ከሊቃውንቱም ከመነኩሳቱም የተወሰኑት «ቤተ ክርስቲያናችንን እንዴት ትተን እንሄዳለን» በማለት በዚያው በገዳሙ ቀሩ። የጣልያን ጦርም በሚያሳዝን ሁኔታ እዚያ ያገኛቸውን ሊቃውንትና መነኩሳት የገላነሽን ወላጆች ጨምሮ በግፍ ገደላቸው። ገላነሽ ዐይነ ሥውር ስለ ነበሩ ሳይገድሷቸው ከሞት አመለጡ። ወላጆቻቸውን በሞት በመነጠቃቸው ግን ሕይወታቸው ጎደሉ ሆኖ ነበር።

ገላነሽ የገጠማቸውን መከራ ተቀብለው በመመገብ ሀገር ሰላም ሲሆን ከዚያው ከአባታቸው ቦታ ላይ ጉባኤያቸውን አጠናክረውና አስፍተው የተጠሩበትን የቅኔ መምህርነት በመቀጠል ማስተማሩን ተያያዙት። ተማሪው ዝናቸውን ከየሀገሩ እየሰማ በእርሳቸው እየተደነቀ

ለመማር ይጎርፍ ነበር። በቅኔ መምህርነት በቆዩባቸው ጎምላ ዓመታት ውስጥ ከሳጃም፤ ከጎንደር፤ ከትግራይ፤ ከኤርትራና ከሸዋ ክፍላተ ሀገራት እንዲሁም ከላሲታና ከላሊበላ የተሰበሰቡትን አንድ ሺ ሰባት መቶ ሃምሳ ተማሪዎች አስተምረዋል። ከኢትዮጵያ የተለያዩ ክፍላተ ሀገር የመጡ ሁላሳ ስድስት መሪዎችን በቅኔ መምህርነት አስተምረው ብቁ መሆናቸውን በመመስከር አረጋግጠዋል።

እማሆይ በመማር ማስተማር ሥራ ላይ ሲቶች ከወንዶች እኩል መሆናቸውን ሁልጊዜ ይናገሩ ነበር። ይህንንም ቀሲስ ከፍያለው መራሒ «ሴቶች በኢትዮጵያ» በሚለው መጽሐፋቸው ገልጸውት ይገኛል። እማሆይ «መማርም ሆነ ማስተማር ብርታትን እንጂ ጾታን አይመለከትም። ሴቶች ከወንዶች ጋር እኩል ተሰልፈው መሥራት የኖረ እንጂ እንደ እንግዳ ደራሽ አይደለም» ይሉ ነበር። ለዚህም ማስረጃ ሲጠቅሱ መምህራችን ክርስቶስ ሴቶች ደቀ መዛሙርቱን ሂዱና ትንሣኤዬን ንገሩ ብሏቸዋልና ልዩነት የለም ይላሉ።

እማሆይ ገላነሽ ሐዲስ በጠባያቸው አስተዋይ ብልህና ንቁ እንዲሁም ቅን አሳቢ ሰው እንደነበሩ የሚያውቋቸው ሰዎች ይናገራሉ። ችኩ ልነትንና ሽንፈትን የማይወዱ የማስተማር ፍቅር የተሰጣቸው የዘመናችን ታላቅ ሴት ናቸው። እማሆይ ዐይነ ሥውር ይሁኑ እንጂ ዐይነ ሥውርነታቸው ሴቶች ከሚያከናውኗቸው ድርጊቶች አልገታቸውም። ልጅ ወልደው ያሳደጉ፤ በቀለም ያጌጡና የተሸለሙ ሰፈቶችን ይሰፉ፤ ከዐይናማዎች እኩልም ፈትል ይፈትሉ ነበር። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ እንዳለው ለሌሎች ከብደው እንዳይገኙ በዚህ ሞያቸው በሚያገኙት ገቢ ራሳቸውን ያስተዳድሩ ነበር።

ለብዙ ሰዎች ዐይነ ሥውር መሆን ድቅድቅ ጨለማን ያህል ከባድ ነው። አንድ ጊዜ ሄለን ኬለር «እኔን እዩ የዐይን ብርሃን የለኝም ግን እያለሁ፤ ጆሮዬ አይሰማም ግን አዳምጣለሁ። አንደበቴ ተዘግቷል። ግን ዲዳ አይደለሁም» ያለችውን ስናስታውስ እማሆይ ገላነሽም ዐይነ ሥውርነታቸው ከማየት ከመመራመር ከማስተማር አልከለከላቸውም።

እማሆይ ገላነሽ ለብዙ ዘመናት ሊቃውንት በማፍራትና በጥሩ ሥነ ምግባር ያሳለፉ፤ በአካባቢያቸው ሕዝብ ዘንድም ዝናን ያተረፉ ሊቅ እናት እንደሆኑ ታሪካቸው ምስክር ነው።

እግሆይ ገላነሽ በኢትዮጵያ ብቻ ሳይሆን በባሕር ማዶ ሃይቀር ዝናቸው የታወቀ በመሆኑ ከውጭ ድረስ እየመጡ የተለያዩ ግለሰቦች ይጠይቋቸው እንደነበር ይነገራል።

የእግሆይ ገላነሽ ሐዲስ ሥራዎች ለግእዝና ለአማርኛ ቅኔዎች ዕድገት አስተዋጽኦ አበርክተዋል። ለምሳሌ ያህል የአማርኛና የግእዝ ሁለት ቅኔ ዎቻቸውን ወስደን ብንመለከት የእግሆይ ገላነሽ ቅኔዎችን የምሥጢር ጥልቀትና ርቀት የቋንቋ ምጥቀት መገንዘብ ያስችለናል።

፩. ተርቢኖስ በኩር
እመ ኢበልሀ በልዕ
ምግብ ገድል ጸገብኩ
ኢይቤ ቤተ ሃይማኖት ጽኑዕ

ትርጉሙ

ተርቢኖስ በኩር የተባለ አለቃ ጽኑ ከሆነ የሃይማኖት ቤት የተጋድሎን ምግብ ቢበላም ባይበላም በቃኝ ጠገብኩ አይልም።

ሰም

ሰዓት ያለበት አለቃ ሰው እንጀራን ቢበላም ባይበላም ጠገብኩ አይልም።

ምሥጢር

ተርቢኖስ ማለት ጊዮርጊስ ነው። እሱም ሰማዕት ነው፤ የሰማዕታት አለቃ ነው። ስለዚህ ከሰባ ነገሥታት ጋር ሰባት ዓመት ተጋድሎ ቢያደርግ ከሃይማኖቱ ጽናት የተነሣ ደከመኝ ስለቸኝ፤ ጠገብኩ ሳይል መከራን ስቃይን ተቀብሏል ቢሉ ነው።

የአማርኛ መወደስ ቅኔ
የአንተ ስጦታ ዓባይ
ዲካ የሌለው
ስለማይደርስበት ይብሰት
ሞልቶ ፈሰሰ በዓለም
የልብህ ጥበብ ፈለግ
እየፈለቀ ከጎጃም

ማዕከል ባሕር አልቆመ
ድልድይ ስመ እንቲአከ
ዘበየማን ወጸጋም
ይሻገሩ ዘንድ ወዳጆችህ
ሊቃውንተ ሥርዓት ወሕግ
የመረጥካቸው ቀደም
ለዓለም ወለዓለም
ጥበብሰ እመ ተክልኮ
በማይናወጽ ገዳም
የፍሬ ምስጋናን አፈራልን ሁሉን የሚጠቅም
ቀርቦን ብናየው በዓይን
እስከ ሥሩ ነው ለምለም
በቅዱስ እጅህ ተባርኳልና የእርሱ ልምላሜ አይጠወልግም።

ለአብነት ያህል ይህንን ጠቀስን እንጂ መምህርቷ በቅኔዎቻቸው ውስጥ ብዙ ጉዳዮችን አመስጥረው ይገኛሉ። በተቀኝቸው ቅኔዎች ሃይማኖታዊ ይዘት ያላቸውን ቅኔዎች አመስጥረዋል። ከዚህ በመነሳት እግሆይ ሃይማኖተኛና መንፈሳዊነትን የተላበሱ እንደነበሩ እንዲሁም ሃይማኖታቸውን ጠንቅቀው በጥልቀት የተረዱ እናት እንደነበሩ ለማየት ይቻላል።

እግሆይ ገላነሽ እርጅና እየተጫናቸው ቢመጣ ቀድሞ የሚሠሩትን የእጅ ሥራ ለመሥራት ባለመቻላቸውና የምችረዳቸው ቤት ልጃቸው ትዳር በመያዝ የደረሰባቸውን ችግር በመስማት የካቲት ፱ ቀን ፲፱፻፳፫ ዓ.ም በባለምባራስ ዘገዩ ገብረ ወልድ አሳሳቢነት በሕግ መወሰኛ ምክር ቤት ሕገዓ በአንድ ጽ/ቤት ውስጥ ጊዜያዊ የርዳታ አሰባሳቢ ኮሚቴ ተቋቁሞ የበኩሉን ወገናዊ አስተዋጽኦ ተወጥቷል። እርሳቸውም በአንድ ወቅት «ከጤተ ክህነት ወይም ከሌላ የሚሰፈርልኝ ቀለብ የለም። በሥጋ የሚዛመዱኝ ጉልግ ያርሱልኛል። ተማሪዎቼም ተቀኝተው ለመምህርነት በቅተው ቢሄዱ የሰሌን ጥላና ምንጣፍ ሠርተው ያን ሽጠው ለበረከት ይሰጡኛል። የኔ ሕይወት ቅኔ ነው የቅኔ ዓይነት መዝረፍ፤

ሌላ ሕይወት የለኝም። ከተማሪዎቼ የተለየ ምችት አላገኘሁም። በዚህም አላዝንም። በማለት በህልውናቸው በኑሯቸው በኩል ያለውን ጉዳይ በማቃለል ዘወትር ይናገሩ ነበር።

በዚህ ሁኔታ ከኖሩ በኋላ በተወለዱ በሰማንያ ዓመታቸው ባደረባቸው ሕመም ምክንያት የቅኔዋ ምንጭ እማሆይ ገላነሽ ሐዲስ ከነማ ይጠገብ ለዛቸው ሐምሌ ፲፪ ቀን ፲፱፻፸፰ ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። የቀብር ሥነ ሥርዓታቸውም ባደጉበትና ባስተማሩበት በደብረ ጽላሎ አማኑኤል ገዳም ተፈጽሟል።

እማሆይ ገላነሽ ሐዲስ ቤተ ክርስቲያንና ታሪክ ሊዘክራቸው የሚገቡ የዘመናችን የአጥቢያ ኮከብ ናቸው ቢባል ማጋነን አይሆንም። ሌቶች በታ ባላገኙበት በገጠራቱ ኢትዮጵያ በቅለው ለዚያውም ዐይነ ሥውር ነት ተጨምሮበት ነጥረው የወጡ ስመ ጥሩ ሴት ናቸው። ለዚህም ነው ዓለም የሃያኛው ክፍለ ዘመን አስገራሚ ሴቶች ካላቸው አንዷ ከሆነችው ሄለን ኬለር ጋር የእማሆይን ስም ለማንሳት የተሞከረው።

በአሁኑ ሰዓት በባሕር ዳር ከተማ በእነት ልጃቸው በአቶ ተሾመ አዲስ እማካይነት መታሰቢያ ሙዝዩም ተዘጋጅቶላቸው ሥዕላቸው በትልቁ ተሰሎና አንዳንድ ቅኔዎቻቸው ተሰብስበው ተቀምጠዋል። ሙዝዩሙን የምዕራብ ጎጃም ሀገረ ሰብከት ሊቀ ጳጳስ የሆኑት ብፁዕ አቡነ በርናባስ ጥር ጳጅ ቀን ፲፱፻፲ ዓ.ም መርቀው ከፍተውታል።

እማሆይ ገላነሽ ሐዲስ ሕይወታቸውና ቅኔዎቻቸው /ሥራዎቻቸው/ ሊጠኑ ከሚገባቸው የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት አንዷ መሆናቸውን ማስታወሱ ተገቢ ይሆናል።

ምንጭ፡- ሰሎሞን ሐዲስ፣ የእማሆይ ገላነሽ ሐዲስ ዘጸላሎ አማኑኤል የሕይወት ታሪክና ሥራዎቻቸው፣ ለመጀመሪያ ዲግሪ ከፊልማኒያ የቀረበ፣ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሑፍ ክፍል አ.አ.ዩ ፲፱፻፲ ዓ.ም

- ቀሰሰ ከፍያለው መራሒ፣ የሌቶች መንፈሳዊ ሕይወት፣ ፲፱፻፹፭ ዓ.ም
- አዲስ ዘመን፣ ነሐሴ ፳፱ ቀን ፲፱፻፸፰ ዓ.ም

ንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ገብረማርያም

[፲፰፻፹፭ - ፲፱፻፹፩]

በተሰቱ ሽብሩ

⇒ በ፲፱፻፳ ዓ.ም ወደ ምድረ ግብፅ ተጉዘው መዓርገ ክህነት ተቀበሉ፤

⇒ በ፲፱፻፳፩ ዓ.ም የራስ ኪዳነ ማርያም ገብረ መስቀል ጸሐፊ ሆኑ፤

⇒ በ፲፱፻፴፱ ዓ.ም መሬት ሰሞ ተብለው የሠራዩ እውራጃ ሊቀ ካህናት ሆኑ፤

⇒ በ፲፱፻፴፱ ዓ.ም የአገር ፍቅር ማኅበርን መሠረቱ፤

⇒ በ፲፱፻፵፫ ዓ.ም ማኅበረ ሐዋርያት ፍሬ ሃይማኖትን አጽደሙ፤

⇒ በ፲፱፻፵፭ ዓ.ም የሠራዩ እውራጃ የአገር ፍቅር ማኅበር ፕሬዚዳንት ሆነው ተመረጡ፤

በምክትል ጠቅላይ ሚኒስትር መዓርገ የጠቅላይ ሊቀ ካህናት ዋና ሥራ ልስኪያቹ የነበሩ

- ⇒ በ፲፱፻፵፮ ዓ.ም ከከበ ጽባሕ ማተሚያ ቤትን መሠረቱ!
- ⇒ በ፲፱፻፵፰ ዓ.ም የኤርትራ ምክር ቤት አባል ሆነው ተመረጡ!
- ⇒ በ፲፱፻፵፱ ዓ.ም የኤርትራ ምክር ቤት ም/ፕሬዚዳንት ሆነው ተሾሙ!
- ⇒ በ፲፱፻፶፩ ዓ.ም የሕግ መወለድ ምክር ቤት ም/ፕሬዚዳንት ሆነው ተሾሙ!
- ⇒ በ፲፱፻፶፱ ዓ.ም ገቡረ እድ ተባለው የአክሱም ጽዮንና አውራጃዎዋ አስተዳዳሪነት ተሾሙ!
- ⇒ ፲፱፻፷፩ ዓ.ም ጡራታ እስከ ወጡበት ፲፱፻፷፮ ዓ.ም ድረስ በሚ ኒስተር ማዕርግ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ጠቅላይ ቤተ ክህነት የቤተ ክህነት ጠቅላይ ሥራ አስኪያጅ በመሆን አገል ገለዋል።

«ከ፲፱፻፶፮ ዓ.ም እስከ ፲፱፻፷፮ ዓ.ም ድረስ የኤርትራ የፕሬስ ኃላፊና ጋዜጠኛም ሆኜ በቆየሁባቸው ዓመታት በቅርቡት ካወቅኳቸው ታላላቅ ሰዎች አንዱ ክቡር ገቡረ እድ ድሜጥሮስ ገብረ ማርያም ናቸው። ገጽ አረጋዊነታቸው አለባበላቸውና እነጋገራቸው ለየት ያለ ግርማ ሞገሳዊነትን አልባሏቸዋል። በቀረብኳቸው ቁጥር አየወደ ድኳቸውና ከልቤ እያከበርኳቸው ሄድኩ።»

ክቡር ገቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ገብረ ማርያም ታሪካቸው ሊዘከር ላቸው ከሚገባቸው ጥቂት ኢትዮጵያውያን አንዱ ናቸው። ባላቸው የሀገር ፍቅር ስሜት የኢጣሊያ ወራሪ ኃይል ኤርትራን ከኢትዮጵያ ነጥሉ ይገዛ በነበረበት ዘመን ኤርትራ ወደ ዜጎችዋ እንድትቀላቀል ሕይወታቸውን እንኳን መሥዋዕት ለማድረግ የደፈሩ የአባቶቻቸውን የአቡነ ጳጥሮስንና የአቡነ ሚካኤልን መንገድ ለመከተል ያላንገራገሩ የሀገርም የቤተ ክርስቲያንም መከራያ ነበሩ።

መንፈሳዊነታቸው፣ ለሰዎች ኑሮ መበልጸግ ማሰባቸው፣ ለሕዝቦች አንድነትና ሰላማዊነት መታገላቸው፣ ለዕውቀትና ልማት ዘወትር የሚ ጥሩ መሆናቸው ሁልጊዜ ይታወስኛል። አሥመራም ሆነ አዲስ አበባ በነበሩበት ጊዜ ሁሉ አጠይቃቸው ስለነበር እጅግ ብዙ ብዙ ጉዳዮችን አጫውተውኛል።

ግርማዊ ገገሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ በሚያዝያ ወር ፲፱፻፴፫ ዓ.ም ከስደት እንደ ተመለሱ ክቡር ገቡረ እድ ድሜጥሮስ በሐምሌ ወር ፲፱፻፴፫ ዓ.ም በምሥጢር ከኤርትራ አዲስ አበባ መጥተው ከግርማዊነታቸው ዘንድ ቀርበው 'ኤርትራ አገርዎ ናት! ከቅኝ ገዥዎች ቀንበር ፈልቅቀው ወደ እናት አገርዎ እንዲቀላቅሏት አደራ' ባሏቸው ጊዜ 'እኛም ይህንን ስለምናምንበት ነው፤ ገና ካርቱም እያለን በዐዋጃችን ያስታወቅነው' ሰላላች ነው ጥረቴን የጀመርነው ብለውኛል።

በኤርትራ ጀምረውት የነበረው የመንፈሳዊ ትምህርትና ጥበብ እድ በኢትዮጵያ እንዲበፋፋ ብርቱ ጥረት አድርገዋል። ሁሉንም ለሚልቶ የሰጣቸው የሀገርና የሃይማኖት ተቆርቋሪ፣ የአስተዳደር መሪ ነበሩ። እኚህን የሀገር ባለውለታ በማወቁ ከብር ይሰማኛል።» በማለት የገቡ ረ ዕድ ድሜጥሮስን ማንነት የተናገሩት ታዋቂው ጋዜጠኛና ደራሲ አቶ ማሞ ውድነህ ናቸው።

በዚህ ዙሪያ ስለ ገቡረ እድ ድሜጥሮስ ብዙ ሊባል የሚችል ነገር ቢኖርም ለዚህ ጽሑፍ አስፈላጊ የሚሆነውን ሐሳብ ብቻ ለማግኘት ተሞክሯል። በዚህ ረገድ ሌሎች ብዙ ሊለብት ይችላሉ የሚል እምነት አለን።

ገቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ገብረ ማርያም

ከመምህር ገብረ ማርያም ፍሥሐና ከወ/ሮ ወለተ አብ ማዕቀብ መስከረም ፲፮ ቀን ፲፰፻፹፩ ዓ.ም በቀድሞው የኤርትራ ክፍለ ሀገር በሠራዩ አውራጃ በዓረዛ ወረዳ ምድሪ ወዲ ሰበራ ማይጨው ማይድማ ከተባለው ሥፍራ ተወለዱ። ወላጆቻቸው ያወጡላቸው ስም ኪነ ሥላሴ (የሥላሴ ጥበብ) የሚል ነበር። ዕድሜያቸው ለትምህርት በደረሰ ጊዜ ከወላጅ አባታቸው ፊደል ቆጥረው ዳዊት በመድገም መዓርገ ዲቱና ተቀበሉ። በመቀጠል ከመምህር ገ/ሚካኤል ዜማ፣ ጸመ ድጓና ምዕራፍ በመማር የዕውቀት እድማላቸውን ማስፋት ቻሉ። ገቡረ እድ ድሜጥሮስ ለትምህርት በነበራቸው ጥልቅ ፍቅር የተነሣ የትውልድ መንደራቸውን ጥለው ለመሄድ ተገደዱ። ወደ ጎንደር ክፍለ ሃገር በመ ሄድ በደብረ ሚካኤል ወንበር ዘርግተው ያስተምሩ ከነበሩት ከጌቱ ገሞ ራው ዘንድ ቅኔን ከነአገባቡ ተማሩ። ከዚያም ወደ ጭልጋ አውራጃ

በመሄድ ከመምህር መርሻ ለሁለተኛ ጊዜ ቅኔን አስፋፍተዋል። በመቀጠል ወደ ጎንደር ከተማ ተመልሰው አደባባይ ኢየሱስ አቋቋምን ያስተምሩ ከነበሩት ከመምህር መኰንን ዘንድ አቋቋምን ተማሩ። ወደ ደብረ ዓባይ ተሻግረውም መዝገበ ቅዱሴን ተምረው አስመስክረዋል።

የወጣትነት ጊዜያቸውን ትምህርት በመቅሰም ያሳለፉት ጸሐፊ ዕድ ድሜጥሮስ ወደ ትውልድ ሀገራቸው በመመለስ አገልግሎት ጀመሩ። አስተዋይነታቸውና ብልህነታቸው በሁሉም ዘንድ ይታወቅ ስለነበር ራስ ኪዳነ ማርያምም ይህንኑ ተረድተው ጸሐፊያቸው አድርገዋቸው ነበር። እርሳቸው በሌላብትም እንዲያስተዳድሩ ወክሰው ሲልኳቸው የተናገር ከው ቀለም /የተናገርከው የሚደመጥ/ የረገጥከው ለምለም ይሁንልህ፤ እሾህ አይውጋህ፤ አጥር አያግድህ እያሉ ይመርቋቸው ነበር። ጸሐፊ እድም የተላኩበትን ሥራ አጠናቀውና አስፈጽመው ይመጡ እንደ ነበር ይነገርላቸዋል። አቡነ ማቴዎስ በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም ከሞቱ በኋላ በኢትዮጵያ ጳጳስ አልነበረም። ቢኖርም ኤርትራ በጊዜው በኢጣሊያ ሥር ስለነበረች መንፈሳዊ ግንኙነትም ከመሐል ሀገር ጋር እንዳይኖር ይከለክል ነበር። በዚህ የተነሣ በ፲፱፻፳፫ ዓ.ም ከብዙ ሰዎች ጋር በመሆን ምድረ ግብፅ ተገዘው ከሊቀ ጳጳሳት አባ ዮሐንስ እጅ መግርገ ቅስ ናን፤ ድሜጥሮስ የሚለውን ስያሜ ተቀብለው ተመለሱ። /በዚህ ክርስቲያን ሥርዓት ርእሰ አድባራት የሚል መጠሪያ ላላቸው አብያተ ክርስቲያናት አለቆች የሚሰጥ ሹመት ነው።/

በወቅቱ የግብፅ (የምስር) እና የኢትዮጵያን የጥንት ወዳጅነትን አስመልክተው ወደፊትም በፍቅርና በእንድነት እንዲቀጥሉ የም አሐደ መርኄተ ኮነ መላእክት ወሰብእ ከመ ይሰብሕሙ ለክርስቶስ በቃለ እሚን በልደት መላእክትና እረኞች አንድ ሆነው ለእግዚአብሔር ምስጋና እንዳቀረቡ እኛም መንፈሳዊ እንድነት እና አፍሪካዊ ወንድማማቾችን ማዶ ለማዶ ቢሆንም በዚህ ዕለት ከፓትርያርኩ እና ከሊቃነ ጳጳሳቱ እንዲሁም ከግብፅ ሕዝብ ጋር አንድ እንድንሆን ያደረገ እግዚአብሔር ይመስገን በማለት የተናገሩት ንግግር በዚያ የተገኙትን ሁሉ ያስደመመ ነበር።

ጸሐፊ እድ ድሜጥሮስ ከህጎች ከተቀበሉ በኋላ ግብፃውያን ጳጳሳትና መኳንንት በተሰበሰቡበት ስለ ኢትዮጵያና ግብፅ ግንኙነት ተናግረው ሰማዕያኑን እንዳስደሰቷቸው ይነገራል። ወደ ሠራዬ ከተመለሱ በኋላ የአውራጃው ሊቀ ካህናት ተብለው ለ፲፩ ዓመታት ቤተ ክርስቲያንን አገልግለዋል። በ፲፱፻፴፪ ዓ.ም የኤርትራው ጳጳስ አቡነ ማርቆስ መልእክም ሕረት ብለው ሾመዋቸዋል። በኋላም መልእክ ሰላም ተብለዋል።

በ፲፱፻፴፫ ዓ.ም የኢትዮጵያ ነፃነት ከተመለሰ በኋላ ኤርትራም ነፃነቷን አግኝታ ከእናት ሀገሯ እንድትቀላቀል ጽኑ ፍላጎት ስለነበረ ሀገር ፍቅር የሚባል ማኅበር በ፲፱፻፴፬ ዓ.ም ተመሠረተ። ጸሐፊ እድ ድሜጥሮስም ከመሥራቾች አንዱ በመሆን ሕዝቡን ለነፃነት ያነሳሉ፤ ስለ ሐቀኛ የኢትዮጵያዊነት ታሪክ ያስተምሩ የነበሩ ሀገር ወዳድ ናቸው። የደቂ ወረዳ ወኪል ሆነው ቅስቀሳ በሚያካሂዱበት ጊዜ በእንግሊዞች እጅ ወድቀው አንድ ዓመት ታስረዋል። በነበራቸው የሀገር ፍቅር ስሜት የተነሣ በቆራጥነት በመቆማቸው በማይደግፉ ኃይሎች ሁለት ጊዜ ሰምብ ተወርውሮባቸው ከእንደኛው ሲያመልጡ በአንዱ ቆሰለዋል። በዚህ የተነሣ ሆስፒታል ተኝተው በነበረበት ጊዜ ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ዐፄ ኃይለ ሥላሴ ሊጠይቋቸው ሂደው ሞፈሰሰው ደምም የኢትዮጵያን አንድነት ያጠነክራል። በማለት አጽናንተዋቸዋል።

ጣልያናውያን የኤርትራን ሕዝብ ከኢትዮጵያዊ ባህሉና ሃይማኖቱ በመለያየትና የራሳቸውን ፍላጎት በመጫን እንቅስቃሴያቸውን አጠናክረው እንደ ነበር ይታወቃል። ሚስዮናውያኑ በዚህ ሁኔታ ሲንቀሳቀሱ በገበያ የሚታየው መጽሐፍ በአብዛኛው የካቶሊክና የፕሮቴስታንት ብቻ ነበር። ጸሐፊ እድም ይህንን በመረዳት በእኛ ስንፍና ሚሲዮናውያኑ ወጣቶቻችንን ከጉያችን እየነጠቁ ይወስዱብናል። ሃይማኖታችንም ይበረዛል በማለት ተነሣሥተው በ፲፱፻፵፫ ዓ.ም ማኅበረ ሐዋርያት ፍሬ ሃይማኖት የተባለ ማኅበር አቋቋሙ። ይህ ማኅበር ወንጌልን በማስፋፋትም ሆነ ሕዝበ ክርስቲያኑን በትምህርት በማነፅ ከፍ ያለ አገልግሎት ፈጽሟል። ይህ ማኅበር በወቅቱ የባህል ወረራውንና የሃይማኖት ቅስጣውን የሚከላከልበትና ምእመናንን የሚያስተምርበት «ዜና ሐዋርያት» የተባለ በየወሩ እየታተመ የሚወጣ የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ

ሃይማኖትን እምነትና ሥርዓት ጠብቆ የሚወጣ ጋዜጣ ነበር። ማኅበሩ «ኮከበ ጽዊት» በሚል ማተሚያ ቤት አቋቁሞ አርባ ስድስት መጻሕፍት ብሉያትን በግእዝና በአማርኛ፣ ሃያ ስድስት መጻሕፍት ሐዲሳትን በግእዝና በአማርኛ፣ መጽሐፈ ሰዓታትን ዳዊትና ሌሎችንም በርካታ መጻሕፍት እያሳተመ ለቤተ ክርስቲያናችን በማቅረብ ለምእመናን እንዲሠራጭ አድርገዋል። የመጻሕፍት ጥቅምት ነገር ሲነሣ ንብረ እድ ድሜጥሮስ ያሳተሙት የብሉያትና የሐዲሳት መጻሕፍት ከአማርኛ ትርጓሜ ጋር መታተሙ ቀዳሚ ቦታ የሚሰጠው ይሆናል። ብሉዩ በሦስት ቅጽ ሐዲሱ በእንድ ቅጽ ተጠናቆ ቀርቧል። 'እንዲህ የመሰለው ሥራ ከዚህ ቀደም በኢትዮጵያ አልነበረም' ሲሉ ዶ/ር ሥርግው ሐብለ ሥላሴ የቤተ ክርስቲያን የአማርኛ መዝገበ ቃላት በተባለው መጽሐፋቸው ጠቅሰውት ይገኛል።

ንብረ እድ በማኅበረ ሐዋርያት ፍሬ ሃይማኖት ቅዱሳት መጻሕፍትን በማሳተም ብቻ አልተገቱም። በርካታ ትምህርት ቤቶችን በማሳነፅ ለዘመናዊ ትምህርት መስፋፋት የበኩላቸውን ድርሻ የተወጡ ታላቅ አባት ነበሩ። በአሥመራ ከተማ ደብረ ቤቴል አዳሪ ት/ቤት፣ ማኅደረ ብርሃን፣ ቀራንዮ ት/ቤት፣ ማኅደረ ማርያም፣ መካነ ሕይወት ትምህርት ቤት ዋና ዋናዎቹ ናቸው። ከዚሁ ጎን ለጎን መንፈሳዊ ትምህርቶችን በደብረ ብርሃን ቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን ጸዋትወ ዜማ፣ መዝገበ ቅዳሴ፣ ቅኔ፣ በደብረ ማዕዘን መድኃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያን መዝገበ ቅዳሴና ትርጓሜ መጻሕፍት እንዲሰጥ አድርገዋል። በቀድሞ የኤርትራ ክፍለ ሀገር የተለያዩ አውራጃዎችና በሌሎችም ቦታዎች ቤተ ክርስቲያን ሲያሠሩ ዘመናዊ ት/ቤቶችም ለማቋቋም የበቁ የዘመኑ የሥልጣኔ መሠረት የገባቸው የቤተ ክርስቲያን ዓምድ ነበሩ ለማለት ያስችላል።

በአሥመራ ከተማ፣ በምጽዋ፣ በምዕራብ ኤርትራ ከዘጠኝ በላይ የሆኑ አብያተ ክርስቲያናትን በማሳነፅ የየአካባቢውን ምእመን ችግር ለማቃለል የተቻላቸውን ሁሉ አድርገዋል። መካነ ሕይወት መድኃኔ ዓለም፣ መርሶ አስሚር ቅዱስ ሚካኤል፣ ገሊላ ማርያምና ደብረ ኢየሱስ ዋና ዋናዎቹ አብያተ ክርስቲያናት ናቸው።

ሰብከተ ወንጌልን በማስፋፋት ረገድ ያበረከቱት አስተዋዕዮ በቀላሉ የሚገመት አይደለም። ኢ-አማንያንን በማስተማር አጥምቀው ወደ ክርስትና መልሰዋል። እነሱንም ለመንከባከብና በእምነታቸው ለማጽናት ቤተ ክርስቲያንና ትምህርት ቤት ከፍተውላቸዋል።

ቤተ ክርስቲያን ከመንፈሳዊ ተግባሯ በተጨማሪ በልማት ሥራዎች መሳተፍና ራሷን መቻል እንዳለባት ከዘመናቸው ቀድመው የተረዱ የቤተ ክርስቲያን ፈርጥ ነበሩ። ለዚህ ደግሞ ማሰረጃ መጥቀስ የሚያስችግር አይሆንም። በ1961 ዓ.ም የቤተ ክርስቲያን ጠቅላይ ጽ/ቤት በሚኒስቴር ደረጃ ሥራ አስኪያጅ ተብለው በተሾሙ ጊዜ የሠሯቸው ተግባራት ምስክሮች ይሆናሉ። በመንበረ ፓትርያርክ ግቢ ለ14ቱ አህጉረ ሰብከት ጳጳሳት ማረፊያ ቤቶች፣ በአዲስ አበባ ከተማ በተለምዶ ኮልፈ እየተባለ በሚጠራው አካባቢ ዳቦ መጋገሪያና የሻማ ፋብሪካ፣ አቋቁመዋል። እነሱተኛ ደመወዝ ያላቸውን የኅብረተሰብ ክፍሎች ለመርዳት በማሰብ የማረሻ መኪና ከውጪ በማስመጣት እርሻ ማሳረስ ጀምረው እንደነበር የሚያውቋቸው ሰዎች ያስታውሳሉ። በጉደርና በባኮ የወይን ተክልን በማልማት ቤተ ክርስቲያን እንድት ጠቀም ሥራውን ወጥነው እንደነበር የሚያውቋቸው ሰዎች ያስታውሳሉ። ከዚህም ጋር በተያያዘ በመናገሻ ለቤተክርስቲያን አገልግሎት የሚውል የንጹሕ ሰንዶ እርሻ ልማት ዕቅድ ዘርግተዋል። የቅዱስ ጳውሎስ መንፈሳዊ ትምህርት ቤትን አሳድሰዋል። ለተማሪዎቹና ለአካባቢው ሕዝብ የሚያገለግል የዳቦ መጋገሪያ አቋቁመዋል።

አስከ ፲፱፻፶፱ ዓ.ም ድረስ መልአክ ሰላም ተብለው ሲያገለግሉ ቆይተው በዚሁ ዓመት የርእሰ አድባራት ወገዳማት የአክሱም ጽዮን ቤተ ክርስቲያን ንብረ እድ ተብለው በግርማዊ ጃንሆይ መልክም ፈቃድ ይሾማሉ። በዚህ ጊዜ በመጀመሪያ የወሰዱት እርምጃ የሕዝቡን ችግር ግምት ውስጥ በማስገባት የአክሱም ነዋሪ ሰብዙ ጊዜያት አብሮት የኖረው የውኃ ችግር እንዲቃለል ማይሹም በተባለው የውኃ ማጠራቀሚያ ላይ መጠኑን በማሳደግ አሠርተው ሕዝቡ ውኃ ሳይቸገር እንዲያገኝ ማድረጋቸው በአካባቢው ሕዝብ ሲታወስ የሚኖር ተግባር ነው።

ንብረ ዕድ ድሜጥሮስ አክሱም ጽዮን ያስተዳድሩ በነበረ ጊዜ ለአካባቢው ሕዝብ በርካታ ጠቃሚ ተግባራትን አስናውገዋል። ቀደም ሲል

በአክሱም ጽዮን የጎዳር ጽዮንና የሆላዕና በዓል ሲከበር ድል ያለ ድግስ ይደገሳል። የአካባቢው ሕዝብም ይህንን ለማድረግ ሲል ከአቅሙ በላይ የሆነ ከፍተኛ ወጪ ያወጣል። የድግሱንም መጠን “ንምሳ ጋን ጠላ እንበለ አተላ፤ ንምሳ ጋን ጠጅ እንበለ አንበላ፤ ንምሳ ፍሪዳ ቀርኑ ሰማይ ጠቀሰ ጅራቱ ምድር አበሰ (መሬት የሚጠረግ)”። በማለት ይገልጻሉት ነበር። ንቡረ እድ ድሜጥሮስም እንዲህ ያለውን ሽክም ከድሃው ሕዝብ ላይ በማንሣት ከዚያን ጊዜ ጀምሮ እንዲቆም አድርገዋል።

ንቡረ ዕድ ጌታ መከየ እግዚአብሔር በተባለ ቦታ የሕዝቡን የውኃ ችግር አጠት ተመልክተው በድማሚት ሰፊ ቦታ ማስቆፈር ጀምረው ገንዘብ አሰባስበው ለሥራ ሲንቀሳቀሱ በወቅቱ የትግራይ ገዢ ከነበሩት ራስ መንገሻ ሥዩም ጋር በአንዳንድ የአፈጻጸም ሂደቶች ሳይስማሙ በመቅረታቸው ተቀይረው ወደ አዲስ አበባ ሊመጡ ችለዋል።

የአክሱም ሊቃውንት ሲታመሙ በግል ገንዘባቸው አሥመራ ድረስ በመውሰድ ያሳክማሉ፤ ቤተ ክርስቲያንን የሚያገለግሉ ሊቃውንት ለደረግላቸው የሚገባውንና ማግኘት የሚገባቸውን እንዲያገኙ፤ ጉባኤያቸውም እንዲሰፋ፤ ተተኪ ሊቃውንት እንዲያፈሩ የበኩላቸውን ጥረት አድርገዋል።

በሠሩበት ቦታ ሁሉ ባለጉዳይ በክርክርና በመመላለስ ጊዜውንና ጉልበቱን እንዳያባክን ጠዋት ወደ ቢሯቸው ከመግባታቸው በፊት ባለጉዳዮች መካከል ገብተው አቤቱታዎችንና ቅሬታዎችን በመስማት ለባለጉዳዮች የሚፈልጉት እንዲፈጸምላቸው ፍትሐዊ ውሳኔ ይሰጣሉ። በዚህም ማንኛውም ባለጉዳይ የመጣበት ተፈጽሞለትና ሠምሮለት ይመሰሰ እንደነበር ዛሬም ድረስ ይነገራል።

በ፲፱፻፳፩ ዓ.ም በሚኒስትር መዓርግ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ጠቅላይ ቤተ ክህነት ዋና ሥራ አስኪያጅ ሆነው በተሾሙበት ጊዜ ቤተ ክርስቲያን ከቀድሞ ጀምሮ ትጠብቀው የነበረውን የራስዋን ፓትርያርክ መርጣ ለመሾም የቻለችበት ጊዜ ነበር። ይህም ከሌሎች የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ጋር በመተባበር ንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ የሰጡት ጥበብ የተሞላበት የአመራር ችሎታ ውጤት ነው ለማለት ይቻላል።

ንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ኢትዮጵያ ሀገራቸውን ተዋሕዶ ሃይማኖታቸውን እጅግ አድርገው የሚወዱ ታላቅ አባት መሆናቸውን ከተግባራቸው መረዳት ይቻላል። ስለዚህ ጉዳይ በአንድ ወቅት ሲናገሩ “ሁላችሁም እንደምታስታውሱት ‘ኢትዮጵያ ወይም ሞት’ ብለን ከተነሣንበት ከ፲፱፻፴፬ ዓ.ም ጀምሮ እስከ አሁኑ ሰዓት ስለ ኢትዮጵያ አገሬና ስለ ተዋሕዶ ሃይማኖቴ፤ የኢትዮጵያ አገሬ ጉሮሮ የሆኑት የምጽዋና አለብ ወደቦች ከዐረቦች እጅ ላይ እንዳይወድቁ አጫነኝ ነበር። ይህ ከነበረኝ የሀገር ፍቅር ተነሣሥቼ ከምጽዋ እስከ ተሰነይ፤ ከሐማሴን እስከ ዓዲግራት እየተንቀሳቀስኩ ሕዝቡን በመቀስቀስ እሯሬግ በነበረ ጊዜ ጠላቶች በየጊዜው የኔን ሕይወት ከማጥፋት የተቆጠቡበት እንዳችሁ ቀንና ሰዓት የለም። . . . ስለዚህ ለእውነተኛው ዓላማ ለኢትዮጵያ የምናፈለው ደም የምንከፍለው የሕይወት መሥዋዕትነት የተቀደሰ ነው” ይሉ ነበር።

ንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር በፊዴሬሽን እንደተቀላቀለች መጀመሪያ የኤርትራ ምክር ቤት አባል በመቀጠል የምክር ቤቱ ምክትል ፕሬዝዳንት ሆነው አገልግለዋል።

ንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ የንግግር ተሰጥኦ የታደረ ቀልጣፋና አንደበተ ርቱዕ ሲሆኑ ተናግረው የማሳመንና ሰዎችን ወደ ራሳቸው አረብ የማምጣት ልዩ ችሎታ ነበራቸው።

ንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ከወ/ሮ ምዕራፍ ኦርዓዶም ጋር ጋብቻ ፈጽመው ሰባት ወንዶችንና ሁለት ሴት ልጆችን አፍርተዋል። በ1966 ዓ.ም በጡረታ ተገልለው ማኅበረ ሐዋርያትን በመምራት ላይ እንዲሉ በተወለዱ በዘጠና አምስት ዓመታቸው መስከረም ፳ ቀን ፲፱፻፹፩ ዓ.ም አዲስ አበባ ዐርፈው ሥርዓተ ቀብራቸው መስከረም ፳፪ ቀን ፲፱፻፹፩ ዓ.ም ራሳቸው ባሳነፁት በአሥመራው ደብረ ብርሃን ቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል።

ወ/ሮ ግደይ ድሜጥሮስ የንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ሁለተኛ ልጅ ሲሆኑ ስለአባታቸው ያላቸውን አስተያየት እንዲሰጡን ጠይቀናቸው። የሚከተለውን አጫውተውናል።

አባታችን ብዙውን ጊዜውን የሚያሳልፈው በሥራ ነው። ሃገሩንም በጣም ይወዳል። ለሃይማኖቱ ያለው ፍቅርና ጽናት ዛሬም ድረስ

ሳስታውሰው ያስደንቀኛል። ሁላችንም ልክ እንደሱ እንድንሆን ይፈልጋል። የዘወትር ንግግር በሃይማኖታችሁ ጠንካራ ሁኑ ሀገራችሁን ውደዱ የሚል ነበር። እኛም የሱን ያህል ባይሆንም አቅማችን የፈቀደውን ያህል የሚለንን ለመፈጸም እንሞክራለን። እርሱ በፍጹም የዓለም ነገር አያምረውም ስለ ኑሮውም ብዙም የሚጨነቅ አልነበረም። ዘወትር የሚያስበው ስለ ቤተክርስቲያን ዕድገትና ስለ ሀገር ደገነነት ነው።

አንድ ጊዜ አስታውሳለሁ አሥመራ እያለን እርሱ የምክር ቤት ምክትል ፐሬዝዳንት በነበረ ጊዜ እናታችን ቤታችን ሳሉናችን ምን እንደሚመስል አይታ፤ የእርስዎ ባደኞች ሚኒስትሮች ከእርስዎ የተሻለ ኑሮ ነው የሚኖሩት፤ ለልጆቻቸው እንዴት አንድ ነገር አይሠሩም ትለዋለች። እርሱም 'እኔ ግን ቅድሚያ ለቤተ ክርስቲያን (ለሃይማኖቱ) እና ለሀገሪ እንጂ ለራሴ ኑሮና ብልጽግና ብቻ የምሮጥ አይደለሁም። ልጆቼንም ቢሆን ትምህርታቸውን አስተምራ ራሳቸውን እንዲችሉ አደርጋለሁ እንጂ ሌላ የምሰጣቸው ነገር የለም' ብሎ መልሰዋል። ይህንንም ብዙ ሰው ያውቃል። አባታችን ምንም ነገር ለራሴ ለልጆቼ አይልም። አቅሙ በፈቀደ መጠን ለሀገሪና ለቤተ ክርስቲያኔ ነው የሚለው። እስከ ዕለተ ሞቱ ድረስ ለዚሁ ሲወጣ ሲወርድ ነው የኖረው።

በአስተዳደግ በኩልም ቢሆን በጥሩ ሁኔታ ነው ያሳደገን። ሁላችንንም አስተምሮ ለጥሩ ደረጃ አብቅቶናል። ሁልጊዜ ማታ ከሥራ ስንመለስ ሰብሰቦ ይመክረናል። መጽሐፍ ቅዱስ ሁላችንም በተራ እናነባለን እንወያያለን። የሃይማኖትና የሀገር ፍቅር በውስጣችን እንዲኖር አድርጎ ነው ያለፈው። በዚህም በጣም እናከብረዋለን።

አሥመራ በነበርንበት ጊዜ ትምህርት ቤት ለመሄድ ፈልጎ ሹፌሩ በመኪና እንዲያደርሱኝ ንገርልኝ አልኩት። እርሱም 'ግደይ ይህቺ መኪና ለእኔ ሥራ እንጂ አንቺን ት/ቤት ለማድረስ አይደለም የተሰጠችኝ። የመንግሥት መኪና ስለሆነ አይቻልም በእግርሽ እየሄድሽ ተማራ ብሎ ከሰከለኝ። እኔም በእግራ ተመላልሼ ተምራ ትምህርቴን ጨረስኩ። ይህንን የጠቀስኩት በትንሹ ምን ያህል እነስተኛ መሰላ ለምትታይ ነገር ሁሉ ያደረግ የነበረው ጥንቃቄ ነው።

ከማስታውሰው ጠባዩ አንዱ ምግብ ለብቻው መብላት አይወድም። የሚቀምሳትም ትንሽ ብትሆን ጠረጴዛው በሰው እንዲሞላ ይፈልጋል። አንድ ጊዜ ምላ ተሰናድቶ እንዲበላ ጠራሁት። ማዕድ የቀረብነው እርሱ እንዲሁም እኔና ባለቤቴ ነበርን። ማዕዱ በየዓይነቱ ሞልቷል። እርሱ ግን ጠራኝና 'ምነው ጠረጴዛው ባዶ ሆነ ድኻ ሆነ' አለኝ። እኔም ሁሉም በየዓይነቱ ቀርቦ እንዴት እንዲህ አልክ አባባ ስለው 'ልጄ ሰው የሌለበት ጠረጴዛ ድኻ ነው' አለኝ። እኔም በጎረቤት ያሉትን ባደኞቼን ሁሉ ጠርቼ ማዕዱን አብረን ተካፈልን። ለሰዎች የተለየ ፍቅርና እኩልሮት አለው። ብቻውን መብላትና ብቻውን ማግኘትን አይደለት በትም።

እናታችን አንድም ቀን የእርሱን ደመወዝ አታውቅም። በእርግጥ በቤታችን ውስጥ ሁሉም ነገር አለ። የምትቸገረው ነገር የለም። እርሱ ደመወዙን በውጭ ነው የሚጨርሰው። ቤተ ክርስቲያን ያሠራል፤ ድኻ ይረዳል፤ የልማት ተቋማት ያቋቁማል። ለቤተ ክርስቲያንም ለሀገርም ጠቃሚ ሥራዎችን ያከናውናል።

በየቀኑ ለድሾች ሳይመጽውት የሚውልበት ቀን አልነበረም። የለባ ሰውን ጋቢ /ኩታ/ አውልቆ የሰጠበት አጋጣሚ አለ። አባታችን በጠባዩም የተለየ ሰው ነበር። መጠጥ አይጠጣም። ሁልጊዜ በለውጥ ያምናል። ካላመነበት በስተቀር በይሉኝታ የሚያልፈው አንዳችም ነገር የለውም። ቤተ ክርስቲያን አላንዩ በምረቃው ሥነ ሥርዓት ግቢው በምእመናን ተሞልቶ ዝማሬው በዐውደ ምሕረት ሲቀርብ መመልከት እጅግ ያስደስተዋል። በኮከበ ጽባሕ ማተሚያ ቤት መጽሐፍ ታትሞ ሲወጣና ሥርጭት ላይ ሲውል የሚታይበት ስሜት ዛሬም ድረስ አይረሳኝም። ይህንን የምለው አባቴ ስለሆነ ሳይሆን የሚያውቁት ሁሉ የሚመስከሩት እውነት ስለሆነ ነው።

ሌላው ስለ አባታችን የማስታውሰው ከ፲፱፻፶፭ ዓ.ም. ጀምሮ እስከ ዕለተ ሞቱ ወደ ቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም እየሄደ ይሳለም ነበር። መጽሐፍ ማንበብ በጣም ይወዳል። በተለይ ትንቢተ ነቢያትንና የቅዱስ ጳውሎስን መልእክታት አዘውትሮ ያነባል። ሲያነብ እያለቀሰ በጎዘን ስሜት ነበር።

አባታችን ወንድሜ ጌዴዎን (የመጀመሪያ ልጁ ነው) ከሞተ በኋላ ብዙም ደስተኛ አልነበረም። አንድ ቀን መኝታ ቤቱ ሻይ ይገፍለት ሰሄድ ሻዩን መልሺው አልጠጣም ጌዴዎን ልጄ ሞቷል' አለኝ። በዚህ ጊዜ የጌታችን ሥነ ሥዕል ሥር ቆሞ እንደ ሰው ይነጋገር ነበር። በጣም ይወደዋል። እንደ ጓደኛ ነበር የሚተያየት። እርሱ ከሞተ በኋላ በቃ መንፈሱ ሁሉ ተሰበረ። ብዙም አልቆየ እርሱም ልጁን ተከትሎ ዐረፈ።

በሕይወተ ሥጋ እያለ «ልጆቼ እኔንም ሆነ እናታችሁን እግዚአብሔር በሞት በጠራን ጊዜ ነፍስ ከሥጋ ስትለይና በርደተ መቃብር ወቅት ልጆች ስለ መሆናችሁ እንዳታለቅሱ አልከለክልም። በተረፈ ግን ቀብር ብላችሁ ወደ ወዳጅ ቤተ ዘመድ ፍጹም እንዳትልኩ። ከመጠን በላይም እንዳታለቅሱ እማፀናችኋለሁ» የሚል ትእዛዝ ሰጥቶናል። እኛም ለእርሱ ማድረግ የሚገባን ማልቀስና ማዘን ባለመሆኑ ወደፊት ውጭ ያለት ወንድሞቼ ሲሰባሰቡ ለመታሰቢያነት በእርሱ ስም መዘደም ለማሠራት ዕቅድ አለን። በማለት ወ/ሮ ግደይ ድሜጥሮስ ይገልጻሉ።

ስለ ታላቁ ኢትዮጵያዊ ሀገር ወዳድና የሃይማኖት አባት ስለ ክቡር ንቡረ ዕድ ድሜጥሮስ ገብረ ማርያም ማንነት የሀገራችን ታዋቂ ሰዎች እንደሚከተለው ያስቀምጣሉ።

“ንቡረ እድ በሀገራቸው አንድነትና ሃይማኖት ላይ ቀጥተኛ አቋም የነበራቸው፣ በቀላሉ ሊተኩ የማይችሉ ኢትዮጵያዊ ናቸው።»

አቶ ተክለ ጸድቅ መከራያ
የታሪክ ጸሐፊና ተመራማሪ
መስከረም ፳፪ ቀን ፲፱፻፳፩ ዓ.ም

“ንቡረ እድ ድሜጥሮስ የአገር አንድነትና የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት ትጉን ሐዋርያ ነበሩ።”

ብፁዕ አቡነ ዮሐንስ
የትግራይ ሀገረ ስብከት ሊቀ ጳጳስ የነበሩ

ምንጭ:- ሥርግው ሐሳብ ሥላሴ (ዶ/ር)

- አማርኛ የቤተ ክርስቲያን መዝገበ ቃላት
- ትንሣኤ መጽሐት ፲፱፻፳፩ ዓ.ም ቁጥር ፩፻፴፫
- ዜና ሐዋርያት የካቲት ፲፱፻፶፱ ቂ.ጳ። ትግርኛ አትም
- ፎኖተ ብርሃን ገጻ፪ ፲፱፻፳፩ ዓ.ም ቂ.፲፻፵፩ ትግርኛ አትም
- አዲስ ዘመን መስከረም ፳፩ ቀን ፲፱፻፳፩ ዓ.ም

መልአከ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ

(፲፱፻፳፩ - ፲፱፻፳፯)

በአሥራት ከበደ

ቤተ ክርስቲያን ሆይ ኦርቶዶክሳዊት፤
ጠበቃሽ ተረታ ሐምሌ ሃያ አራት፤
መጋቢ ምሥጢራት የሊቆቹ ዋልታ፤
መልአከ ብርሃን መኖርግ ጌታ፤
ትምህርትን ጋብጦ በበፊ ገበታ፤
የመጸሐፍት ምንጭ ማፍለቅ እማይገታ፤
እንደበተ ሰንቀ አፈ ወርቅ አለኝታ፤
የሕግ መሐንዲስ ለሃይማኖት ካርታ፤
ለተጋፈው ሁሉ መናፍቅ ወስላታ፤
በሚያስደንቅ ትግል እንዲያ ሲበረታ፤
በሐምሌ ሃያ አራት ደከመው ተረታ።

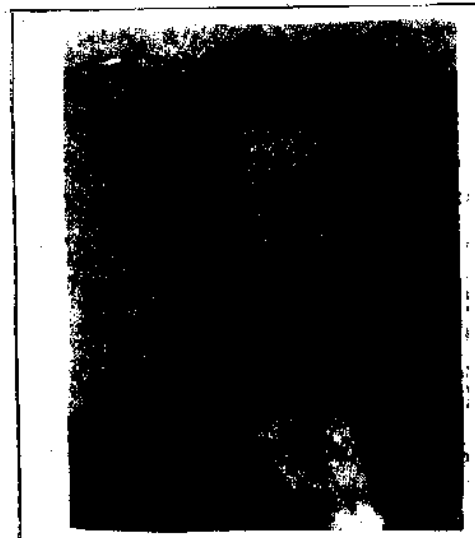
አለቃ ተገኝ ታምሩ

ጉጃም ዘደብረ ኤልያስ

ከአርባ ቀን መታሰቢያ

ከቀረበ ግጥም የተወሰደ ነው።
በ፲፱፻፴፮ ዓ.ም ስለ ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መብት ለተደረገው ክርክር የጉጃምን ሊቃውንት ከወከሉት አንዱ ነበሩ። በዚህም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን ሊቃነ ጳጳሳት እንድትሾም በተደረገው ትግል የመከራከሪያ አሳብ ከማመንጨት ጀምሮ ቀዳሚውን ቦታ ይዘው የሚገኙ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ ናቸው።

«በመንፈሳዊ ሕይወት ገዢና ተገቢ ወይም ለአንዱ የማይሆኑ»

ትልቅ እምነት ከሊቅነት ጋር አጣምረው የኖሩት መልአከ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ

ለሌላው የሚነፈግ ክብር የሌለ በመሆኑ የኢትዮጵያ ሰዎች ከዐዋቂዎቻቸው ሊቃና ጳጳሳት አይሹሙ ተብሎ በሥርወ መንግሥት/በጣልቃ ገብነት/ በፍትሐ ነገሥት የተጻፈው ተወርዞ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መብቷን ማግኘት አለባት» የሚል ነበር ያቀረቡት አላብ። ይኸንን አሳባቸውን በወቅቱ የደገፋቸው አልነበረም። ተቃውሞ ብቻ ነበር የገጠማቸው። ከጥቂት ጊዜያት በኋላ ሊቃውንቱ መከራ። ዐዋቂዎች በማስተዋል ተነጋገሩበት እናም ይኸን ታላቅ አሳብ ደገፋት። ይኸው ዛሬ የእኒህ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ አሳብ ፍሬ አፍርቶ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን ጳጳሳት፣ ሊቃና ጳጳሳትና ፓትርያርኮችን ለመሾም በቅታለች።

እኒህ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ ይባላሉ። የተወለዱት ነሐሴ ፩ ቀን ፲፰፻፹፩ ዓ.ም በጉጃም ዲማ ጊዮርጊስ ነው። ወላጆቻቸው አቶ ጀንበሬ አዲሱ እና ወ/ሮ ወለተማርያም ኃይሉ ይባላሉ። እናታቸው ገና በአራስ ቤት እንዳሉ አንድ የእግዚአብሔር ሰው ወደ ቤታቸው መጣ። እናም «ይህ ሕፃን እግዚአብሔርን እንዲያገለግለው የመረጠው ነውና በጥንቃቄ አሳድጊው፤ በሰዓቱም ወደ ትምህርት ቤት አስገቢው» አላቸውና ሄደ። እናታቸውም እንደተባሉት አደረጉ። በዚህም የተነሣ የሕፃኑን ስም «ያለው» በማለት ሰየሙት። «እግዚአብሔር ያለው ይሁን» ለማለት ነው። አባታቸው ግን አድማሱ ይሏቸው ነበር። ሆኖም ከትውልድ አገራቸው በአሥራ ዘጠኝ ዓመታቸው እስከ ወጡበት ፲፱፻፩ ዓ.ም ድረስ እናታቸው ባወጡላቸው «ያለው» በሚባለው ስማቸው ነበር የተጠሩት። ከዚያ በኋላ ግን አድማሱ የሚባለው ስማቸው ጎልቶ በሕይወት በነበሩበት ዘመን ሁሉ ሲጠሩበት ቆይተዋል።

ትምህርታቸውን የጀመሩት በተወለዱበት አገር ዲማ ጊዮርጊስ ነው። አባ ወንድሙ የተባሉ ባሕታዊ ከፊደል ጀምሮ እስከ መዝሙረ ዳዊት አስተማሯቸው። ቀጥሎ በፊት መሪጌታ በኋላ ሊቀ ጠበብት ከንፋ ከተባሉት አገራቸው ዘንድ፤ ጸመ ድጓ፤ ምዕራፍ፤ ድጓ፤ ዝማሬ መዋሥዕትና ቅኔ ተማሩ። ከዚያም በዲማ ቅዱስ ጊዮርጊስ በዲቁና፤

ማገሌትና ስብሐተ ነግሠ በመቆም እያገለገሉ በዚያው ካሉ ልዩ ልዩ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን /መምህራን/ ቅኔና ትርጓሜ መጻሕፍትን ሲቀጽሉ ቆዩ።

ዕድሜያቸው ከፋ፡ አያለ በአካል እየጠነከሩ በአእምሮ እየጎለመሱ መጡ። የአርባዕቱ ወንጌላትን ንባብ ጽፈው በየዓመቱ ግንቦት ፲፪ ቀን የሚከበረውን የአቡነ ተክለ ሃይማኖትን በዓል ለማክበር በ፲፱፻፩ ዓ.ም ወደ ደብረ ሊባኖስ ገዳም መጡ። ለመልአክ ብርሃን አድማሱ ይህ ለመጀመሪያ ጊዜ ከአገራቸው የወጡበት ነው። በዚያ የጻፉትን መጽሐፍ ሸጠው ለሰንቃቸው የሚሆናቸውን ገንዘብ ያዙና ወደ አዲስ አበባ አቀኑ።

አዲስ አበባ ገብተው ለጥቂት ቀናት የቆዩት በቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን ነው። ከዚያም አካባቢ ከሚኖሩ ወልደ ሥላሴ ከሚባሉ የብሉይ መምህር ዘንድ ትርጓሜ ዳዊት፤ መጻሕፍተ ሰሎሞንና ትንቢተ ኢሳይያስን ሲቀጽሉ ቆይተው በግንቦት ወር ፲፱፻፭ ዓ.ም ተመልሰው ወደ ትውልድ አገራቸው ሄዱ። ወደ አገራቸው እንደተመለሱ ትምህርታቸውን በመቀጠል እዚያው ዲማ ከመምህር ወልደ ጊዮርጊስና ከመምህር እንግዳሽት ዘንድ ቅኔ እና ልዩ ልዩ መጻሕፍትን ቀጸሉ።

ትምህርታቸው በአካባቢያቸው ባሉት ሊቃውንት ብቻ እንዲወሰን አልፈለጉም። በሌሎቹም የኢትዮጵያ ክፍላተ ሀገራት ካሉት ታላላቅ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ዘንድ በመሔድ ትምህርታቸውን በመቀሰም ሶውቀታቸውን አሰፉ። በፊት መሪጌታ በኋላ አለቃ ክፍሌ ደርሰህ ከሚባሉ ዓይነ ሥውር ሊቅ ጋር በመሆን በ፲፱፻፮ ዓ.ም ወደ ደሴ ሄዱ። ደሴ ከመልአክ ገነት አፈ ወርቅ ፍትሐ ነገሥትን እንዲሁም ከመምህር አካለ ወልድ ቦሩ ሜዳ /የቀለም ቀንድ/ ዘንድ አዲሳትንና መጻሕፍተ ሊቃውንትን ተማሩ።

በዚያን ጊዜ መሳፍንትና መኳንንቱ የነገሥታቱንና የአባቶቻቸውን ሥርዓት በመከተል ሊቃውንቱን እየፈለጉ በፀቢ ደም የዳዊትን፤ በሰሙኑ ሕማማት የመጻሕፍተ ኪዳንን፤ በጸም ፍልሰታ የውዳሴ ማርያምንና የቅዱሴ ማርያምን ትርጓሜዎች ይሰሙ ነበር። መልአክ ብርሃን

አድማሱም ውዳሴ ማርያምንና ቅዳሴ ማርያምን ትርጓሜ በጾመ ፍልሰታ ለራስ ሀብተ ማርያም ለማሰማት ተመርጠው ሄዱ። ራስ ሀብተ ማርያምም ትሰጥላቸውን፣ ትጎትናውንና ችሎታቸውን በማየት ሙያና ባለሙያ እንዲህ ሲገኙ እጅግ መልካም ነው በማለት ያደንቋቸው ነበር። ራስ ሀብተ ማርያም በበገና መጽሐይ ይወዱ ነበር። የበገና መዝሙር እንዲያዘጋጁላቸውም መልአክ ብርሃን አድማሱን ጠየቋቸው። እርሳቸውም የመጀመሪያቸው የሆነውን «የበገና መዝሙር» የተባለ መጽሐፍ ከቅዱሳት መጻሕፍት እውጥተው ማዘጋጀት ጀመሩ። በኋላ ይኸንኑ መጽሐፍ በማስተካከልና በመረጃ ማንጸጸሪያነት የተጠቀሙባቸውን መጻሕፍት ጠቅሰው አስፋፍተው በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም አላትመውታል።

መልአክ ብርሃን አድማሱ በ፲፱፻፱ ዓ.ም ደሴ የመጡበትን ትምህርት ሲያጠናቅቁ ወደ ጎጃም ተመልሰው ከብሉይ ሊቅ አሊቃ ገብረ ኤልያስና ከቅኔው ሊቅ ከመልአክ ሰላም ገብረ ማርያም ደንበሜ ብሉያትን ሲቀጽሉ ቅኔውን ሲያስፋፉ ለውቀታቸውን ሲያስፋ እስከ ፲፱፻፲፰ ዓ.ም ድረስ ቆዩ። ከዚያም ወደ ዲማ መጥተው የቅኔ መምህር በመሆን እስከ ፲፱፻፳፱ ዓ.ም ድረስ ሲያስተምሩ ቆይተዋል። በዚህ ጊዜ መተዳደሪያቸው ልዩ ልዩ መጻሕፍትን በቀም ጽሕፈት፣ በብራና እየጻፉ በመሸጥ ነበር። እንደ ልጃቸው አቶ ምጎርካ ክርስቶስ አድማሱ ገለጸ ከልጆቻቸው እናት ከወ/ሮ ዓለሚቱ አሸቴ ጋር ትዳር የመሠረተቱ በ፲፱፻፲፰ ዓ.ም አካባቢ ነው።

በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም ወደ አዲስ አበባ መጡ። በዚያን ጊዜ የመጽሐፈ ግጽዌን ረቂቅ አዘጋጅተው ቀሌምንጠስና መጽሐፈ ኪዳን የተባሉትን መጻሕፍት በብራና ጽፈው መጥተው ነበርና ሁለቱንም መጻሕፍት ብፁዕ አቡነ አብርሃም ገዝተዋቸው ለመንበረ መንግሥት ቅዱስ ገብርኤል ሰጥተው በዚያ ይገኛሉ። የግጽዌውን ረቂቅ ለቀዳማዊ ኃይለሥላሴ አቅርበው ንጉሡም በሊቃውንት ተመርምሮ እንዲታተም እርሳቸውም በቀም ጽሕፈት ቤት እንዲሠሩ አዘዙ። ይህ መጽሐፈ ግጽዌ በሊቃውንቱ ተመርምሮ ለጎትመት ከቀረበ በኋላ የኢጣሊያ ወረራ

ሥራውን ሁሉ ስለ አሰናከለው ቆይቶ በ፲፱፻፵፮ ዓ.ም ታትሟል። ከፋሺስት ጣሊያን ወረራ በኋላ መጽሐፉ እንዲታተም ንጉሡ ለመልአክ ብርሃን አድማሱ የጻፉላቸው ደብዳቤ እንዲህ ይላል።

ሞዓ አንበሳ ዘእምነገደ ይሁዳ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ
ሥዩመ እግዚአብሔር ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ
ለመልአክ ብርሃን አድማሱ

እንደምን ሰንብተሃል እኛ በእግዚአብሔር ቸርነት ደገና ነን። የጻፍክልን ደብዳቤ ደርሶናል። የጻፍክውን መጽሐፍ ካዞነው በኋላ እንዲታተም በፍጥነት ይዘኸው እንድትመጣ ይሁን። /መጋቢት ፲፮ ቀን ፲፱፻፴፭ ዓ.ም አዲስ አበባ።/

የዳግማዊ ምኒልክ መታሰቢያ ትምህርት ቤት ሲከፈት በሊቀ ሊቃውንት ገብረ አብ በኋላ አቡነ ፊልጶስ አማካይነት ከተመረጡት ሊቃውንት አንዱ በመሆን መጋቢ ምሥጢር አድማሱ ተብለው ተሹመዋል። ይህ መዓርግ ለእሳቸው የመጀመሪያቸው ሲሆን ሹመቱም ገና አዲስ ለመጀመሪያ ጊዜ የተሰጠ ነበር። ይህ ሹመት በእንደዚህ ዓይነት አስተዋይተ መራማሪ፣ ሥራ ወዳድና ሁልጊዜም ተማሪ በሆኑ ሰው መሟሸቱ ከተሟላው ይልቅ ሹመቱ ዕድለኛ ነበር-ይባላል።

በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም በጉጃም ጠቅላይ ግዛት ብቸና ቅዱስ ጊዮርጊስ ሊቀ ጠበብትነት በንጉሠ ነገሥቱ መልካም ፈቃድ ስለ ተሰጣቸው ሊቀ ጠበብት አድማሱ ተብለው ወደ አገራቸው ተመለሱ። ከ፲፱፻፳፰ ዓ.ም የፋሺስት ኢጣሊያ ወረራ ጊዜ ጀምሮ እስከ ሚያዚያ ወር ፲፱፻፴፫ ዓ.ም ጣሊያን ተሸንፎ ከአትዮጵያ እስከ ወጣበት ጊዜ ድረስ በጋዘንና በጸሎት ተወሰነው ቅኔ እያስተማሩ እንዲሁም ዲማ ጊዮርጊስ ለተቋቋመው የጀግናች ማኅበር አባል ሆነው የአርበኝነቱን ሥራ እየሠሩ ቆይተዋል። ለዚሁም አገልግሎታቸው ከድል በኋላ ባለ ሦስት ዘንባባ ሜዳይ ከንጉሠ ነገሥቱ እጅ ተሸልመዋል።

በ፲፱፻፴፫ ዓ.ም በብቸና ቅዱስ ጊዮርጊስ ራስ ወርቅ አሠረው መልአክ ብርሃን ተብለው ተሹሙ። ይህን እንጂ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ በጠቅላይ ቤተ ክህነት ተፈላጊነታቸው እየበዛ በለሄደ ለተሾሙበት አገር ለብቸና እንደ ራሴ ሰጥተው በአዲስ አበባ በጠቅላይ ቤተ ክህነት ሲሠሩ ኖረዋል።

መልአክ ብርሃን አድማሱ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከራሷ የቤተ ክርስቲያን አባቶችና ሊቃውንት መነኩሳት መካከል ሊቃነ ጳጳሳት ልትሾም ይገባታል፤ መብቷን ማግኘት አለባት፤ የሚለውን አሳብ አቅርበው መከራከራቸው ይታወቃል።

ከዚያም ወዲህ ለቤተ ክህነት አስተዳደር መንፈሳዊ ጉባኤ ሲቋቋም ለአስተዳደር ከተመረጡት የመማክርት አባላት አንዱ ሆነው አገልግለዋል። ቀጥሎም የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር የሚመራው በመማክርት መንፈሳዊ ጉባኤ መሆኑ ቀርቶ በሊቀ ብርሃን አድማሱ የታሪክና ድርሰት ክፍል ሹም፤ የሊቃውንት ጉባኤ ፕሬዝዳንት በመሆን አገልግለዋል። መልአክ ብርሃን አድማሱ በሥራቸው ላይ ብቻ የሚወሰኑ አልነበሩም። በተፈጥሮአቸው መወያየትን፤ መመራመርን፤ መጠየቅን፤ ሲጠየቁም በሚገባ ማስረዳትን የሚወዱ ናቸው። ማናቸውንም ዓይነት መጽሐፍ ያነብባሉ። ብዙ መዝናኛትና ስረፍት አይሹም ትርፍ ጊዜ የሚባል የላቸውም። ከሥራ ሰዓት ውጪ ያላቸው የጸሎት ጊዜ፤ ቤተ ክርስቲያን የሚሄዱበት የሚያስቀድሱበት ወይም የሚያገለግሉበት ጊዜ ነው። ከዚህ ውጪ በሚያገኙት ጊዜ ሁሉ ያነብባሉ፤ ይጽፋሉ። በዚህ ጊዜና ሁኔታ ነው «ኩሱሐ ሃይማኖት» የተባለውን የመልስ መጽሐፍ ያሳተሙት።

በ፲፱፻፵፱ ዓ.ም በንጉሠ ነገሥቱ የከፍተኛው ፍርድ ቤት ዳኛ ሆነው ተሾሙ። በዚህም የመንግሥት ሐላፊነታቸው ወቅት በበጌምድ ርና በሰሜን፤ በወሎ፤ በትግሬ ጠቅላይ ግዛቶች ተዟወረው ብዙ የፍርድ ጉዳዮችን ፈጽመዋል። በፍርድ ምርመራ ተመድበው ለብዙዎች አስቸጋሪ የነበሩ ጉዳዮች መፍትሔ እንዲገኝላቸው ማድረጋቸው በብዙዎች ዘንድ ተመስክሯል። በፍርድ ቤት ሲሠሩ ከነበሩበት ወቅት የቤተ ክርስቲያን አገልግሎታቸውን አልቀነሱም። ከመንግሥታዊ የፍትሕ ሥራቸውና የቤተ ክርስቲያን አገልግሎታቸው ውጪ ጊዜያቸውን በሚገባ ይጠቀሙበት ነበር።

መልአክ ብርሃን አድማሱ በልዩ ልዩ ድርጅቶች፤ በትምህርት ቤቶች፤ በኢትዮጵያ ፊደላዊና በብሥራተ ወንጌል ፊደላዊ ጣቢያዎች

እየተገኙ መንፈሳዊ ትምህርት ይሰጡ ነበር። እንዲሁም ከልዩ ልዩ አቅጣጫ ለሚቀርቡላቸው፤ ሕግና ፍልስፋና፤ እምነትና ምግባር፤ ታሪክ፤ ባህልና ቋንቋ ጠቀስ ለሆኑ ጥያቄዎችም መልስ መስጠት ዋና ተግባራቸው ነበር። «መድሎተ እሚን» የተባለውን መልስ ሰጪ መጽሐፋቸውንም አዘጋጅተው ያሳተሙት በዚህ ጊዜ ነው።

ከፍርድ ሚኒስቴር የፍርድ ሥራቸው በ፲፱፻፶፱ ዓ.ም በጡረታ ሲገለሉ ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አሰናታ ስለነበሩ እንደገና በጠቅላይ ቤተ ክህነት መጽሐፍትን እንዲተረጉሙ፤ እንዲመረምሩና በጠቅላላ በቤተ ክርስቲያን ዐበይት ጉዳዮች ወይም እንቅስቃሴ ላይ ተካፋይ እንዲሆኑ ተደረገ። ይህም ጊዜ ከሃያ ዓመታት በላይ ከየቦታውና ከተለያዩ ሰዎች እየሰበሰቡ በማጠራቀም የደከሙበትን «ዝክሪ ሊቃውንት» የተባለውን የሀገራችንን ሊቃውንት /ባለ ቅኔዎች/ ታሪክ የሚያስረዳ መጽሐፍ አዘጋጅቶ ለጎትመት ለማብቃት ምቹ ጊዜ ሆነላቸው። /መጽሐፉን ለጎትመት አዘጋጅተው እርሳቸው ሰላረፉ የታተመው ጥቅምት ፩ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ.ም ነው/።

መልአክ ብርሃን ዋናው ሥራቸው በቤተ ክህነት ነበር ቢባልም አንዳንድ ድርጅቶች ስለ ኢትዮጵያ ባህልና ታሪክ ለሚያደርጉት ጥናትና ምርምር የሞያ ድጋፍ ያደርጉላቸው ነበር። ከእነዚህም ውስጥ «የኢትዮጵያ የጥንት ቅርስ ጥበቃ ድርጅት» ባደረገው እንቅስቃሴ በመሳተፍ በጉጃም ጠቅላይ ግዛት በተለያዩ እድባራትና ገዳማት ያሉትን መጽሐፍትና ልዩ ልዩ ቅርሳ ቅርስ ዝርዝር በድርጅቱ ከታሰበው በላይ በተሟላ ሁኔታ አዘጋጅተው አቅርበዋል። የዚህ ዝርዝር ሥራቸው ቅጅ በወቅቱ በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርስቲ የኢትዮጵያ ጥናት ክፍል ይባል በነበረው ይገኛል። እንዲሁም የትምህርትና ሥነ ጥበብ ሚኒስቴር በየቤተ ክርስቲያኑ የሚገኙትን መጽሐፍት በማይክሮ ፊልም ለማንሣት ባደረገው ጥረት በጎጃም ጠቅላይ ግዛት ብቸና አውራጃ የሚገኙትን ምርጥና ጥንታውያን መጽሐፍት በማዘጋጀት በድርጅቱ ሥራ ተካፋይ ሆነዋል።

በዕረፍት ጊዜያቸው የሃይማኖት መጽሐፍትን መመርመር፤ የታሪክና ልቦለድ መጽሐፍትን ማንበብ፤ ስለ ሃይማኖት ለጠያቂዎች

ማስረዳት ዋና ተግባራቸው እንደሆነ አድርገው ይሠሩበት ነበር። እንደ ምሳሌ በኢትዮጵያ ሬዲዮና በብሥራተ ወንጌል ሬዲዮ ጣቢያዎች በየጊዜው ያስተላለፉትን ትምህርት ማስታወስ በቂ ነው። «ሐዲስ ሰውነት» የተባለው መጽሐፋቸውም በዐቢይ ጾም ጊዜ በኢትዮጵያ ሬዲዮ የሰጡት ተከታታይ ትምህርት ነው። መልአክ ብርሃን አድማሱ መጻሕፍትን ዝም ብሎ ከመቀበል ይልቅ አስቀድሞ በጥልቀት መመራመርን ይወዱ ነበር። ከመጻሕፍት ውስጥ አልፎ አልፎ በሚገባ ያልተብራሩና ትርጉም ያልተሰጣቸው አነጋገሮች ሲያጋጥሙ በቂ የሆነ ትርጉም ይሰጡ ነበር። ታላቁ ሊቅ አለቃ ጥሩይ ፈንታም መልአክ ብርሃን እንደተረገጠው «እያለ ያስተምሩ እንደነበር የጉባኤው ተካፋይ የነበሩት ሁሉ ምስክሮች ናቸው። መልአክ ብርሃን አድማሱ እስከ ዕድሜያቸው መጨረሻ ድረስ በአካለ ሥጋ እያሉ ዕረፍት አልነበራቸውም። ለዚህ ምስክሩ ከፍተኛ ትኩረት ይሰጡት የነበረውን «ዝክረ ሊቃውንት» የተባለው መጽሐፋቸው ከፍጻሜ ደርሶ ለማየት በጣም ይጓጉ ነበር። በዚሁ ሥራ ቀን ከሌሊት ይተጉ ነበር። ይህንኑ መጽሐፍ አዘጋጅተው በማሳተም ላይ ሳለ ሥራውን ሳይጨርሱት ቀን ሲሠሩ ውለው ማታ በደረሰባቸው ድንገተኛ ሕመም የአእምሮ ድካም /ስትሮክ/ ሐምሌ ፳፬ ቀን ፲፱፻፷፪ ዓ.ም ዐረፉ። የቀብራቸውም ሥነ ሥርዓት ብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳት ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ካህናትና ወዳጅ ዘመዶቻቸው በተገኙበት በቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል። መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ ከጣለቢታቸው ከወ/ሮ ዓለሚኔ እሸቴ ሰባት ልጆች አፍርተዋል።

በቅርብ ያውቋቸው የነበሩ እንደሚናገሩትና በተለያዩ ጊዜያት ስለ እርሳቸው የጻፉ ጽሑፎች እንደሚገልጹት፤ መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀምሮ ተግባረ ዕድን በጣም የሚወዱ በሌላው ጉልበት በከንቱ ሊጠቀሙ የማይፈቅዱ ታላቅ ሰው ነበሩ። በብዙ ጊዜ ሥራቸው ጽሕፈት ስለሆነ በተለያዩ ጊዜያት ሰማንያ አንድን ቅዱሳን መጻሕፍትን በእጃቸው ጽፈው ጨርሰዋል። «በድካሜ ፍሬ እንድረዳ በማድረግ ፈጣሪዬን አመስግንዋለሁ» ይሉ ነበር።

መልአክ ብርሃን አድማሱን በተመለከተ ተጽፈው የታተሙ ጽሑፎች እንደሚገልጹት መልአክ ብርሃን ጠባያቸው ትዕግሥትን የተሞላ

ነበር። ይኸውም በአንድ መልክ ብቻ የተወሰነ አልነበረም። እኔ ልክ በር፤ እኔ ልመስገን፤ እኔ ልናገር፤ እኔ ልቅደም፤ እኔ ልታወቀ፤ እኔ ሙሉ ችሎታና ብቃት አለኝ ማለት በእሳቸው ዘንድ በፍጹም አልነበረም። አይታወቅም። መልአክ ብርሃን አድማሱ መጻሕፍትን በሙሉ መልካቸው ያውቋቸው ስለነበር በንባባቸውም ሆነ በትርጓሜያቸው ተጠይቀው ለመመለስ እና አጥጋቢ ትምህርት ለመስጠት የሚቻላቸው ሰው ነበሩ። እንኳን በቀም ነገሩ ጊዜ በጨዋታው ጊዜም ቢሆን ትምህርታዊነት የሌለው ቃል ከአንደበታቸው አይወጣም።

አርቆ ማስተዋል፤ ጠልቆ መመርመር፤ ለመናገር አለመቸኩል፤ አስተውሎ መናገር፤ እውነትን መድረር፤ የሰውን ክብር መጠበቅ፤ ሰውና እግዚአብሔርን አጣምሮ መውደድ፤ ሰው ደስ እንዲለው መጣር፤ እግዚአብሔርን መፍራት፤ ሀገርን መውደድ፤ ሰውን አለማሳዘን፤ የሥራ ጊዜን አለማባከን፤ በሥራ አለመለገም፤ ምሳሰንና ልቡናን መግዛት፤ ሲችሉ እችላለሁ አለማለት፤ መጻሕፍትን የሁልጊዜ ጓደኛ ማድረግ፤ ዓይንንም ልብንም እጅንም ከሥራ አለመለየት፤ ጽኑ ሃይማኖትና ፍጹም ትዕግሥት መልአክ ብርሃን አድማሱ የሚታወቁባቸው ጠባያት ነበሩ።

መልአክ ብርሃን አድማሱ በትርጓሜ መጻሕፍት ቃል በቃል የተቀበሉትን ብቻ ሳይሆን እየመረመሩ እያስተዋሉ የሚያዳብሩ፤ የጉደለውን እየሞሉ የጠመመውን እያቀኑ ያስተምሩ ስለነበሩ ትርጓሜያቸው ሁሉ ጣዕምና ምሥጢር የተካከሉት ነበር።

ሰውቀታቸው በእምነት ላይ የተመሠረተ ነበረ። አንድ ጊዜ ልጃቸው በጠና ታሞ ለሞት ይደርሳል። ቤተሰብ ወዳጅ ዘመድ ልቅሶ ጀመረ። ተሰብስበው የነበሩት ሰዎች የሕፃኑን አስከሬን ወደ መቃብር ለመውሰድ መግነዙን አሰናድተው ሲመጡ መልአክ ብርሃን አድማሱ ሕፃኑን አቅፈው ሲጸልዩ አገኝቸው። ሰዎቹ የሕፃኑን መሞት ባለማወቅ የሚያደርጉ መስጲቸው ያገረመርሙ ነበር። እሳቸው ግን «ትላንትና በሥጋ ተገልጦ የሰዎችን ልመና ስትቀበል፤ ድውያንን ስትፈውስ፤ ሙታኖቻቸውን ስታሰነሣ የነበርክ አንተ ነህ። ዛሬም የአለህ አንተ ነህ። አልተለወጥክም። እኔም ከእነዚያ ባላነሰ እምነት አምንሃለሁ። አሁንም

«አዝዝ በቃልክ ይሕየው ወልድየ፤ ልጄ እንዲድን በቃል አዘዝ።» እያሉ ይጸልዩ ነበር። ብዙ አልቆየም። ጸሎታቸው ተሰማ። እግዚአብሔር ልመናቸውን ተቀብሎ በእቅፋቸው ላይ እንጸላ የሕፃኑ ነፍስ ተመለሰች። ዓይኑንም ገልጦ ይመለከት ጀመር። የቤተሰቡም ሀዘን ወደ ደስታ ተመለሰ። በአካባቢው የተሰበሰበው ሕዝብ ሁሉ የእስልምና እምነት ተከታዮችም ሳይቀሩ የእምነታቸውን ጽናት ተረዱት። ይህ ሕፃን አድጎ ዛሬ አንቱ የተባለ ትልቅ ሰው ሆኗል። እኚህ ልጃቸው አገራቸውንና ወገናቸውን በተማሩ የአካውንቲንግ ጥያቄ ለረጅም ዘመናት በማገልገል ላይ ይገኛሉ።

ስለ መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ የሰዎች ምስክርነት

«መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬን የማውቃቸው ሲነገር ከምስማማው ሥራቸውና የጸፏቸውን መጽሐፍት አንብቤ ነው። ደብረ ሊባኖስ ገጻም በነበርኩበት ጊዜ እሳቸው በስተእርጅና ዕድሜያቸው ሲመጡ ለጥቂት ቀናት አይቻቸዋለሁ። ከባለ ቤታቸው ከወ/ሮ ዓለሚቱ እሸቱ /በኋላ እማሆይ ዓለሚቱ/ ጋር ግን በተለያየ ጊዜ ደብረ ሊባኖስ እየመጡ በጣም እንግባ ነበር።

በአንድ ወቅት እማሆይ ዓለሚቱ ከወንድማቸው ጋር ደብረ ሊባኖስ መጥተው ለስድስት ወራት ያህል ቆይተው ነበር። በዚያን ወቅት እማሆይ ዓለሚቱ ስለልጃቸው ሲያጫውቱኝ ልጃቸው በሕፃንነቱ ታሞ በሞተ ጊዜ ቤተዘመድ ሁሉ ሲያሰቅስ ከእግዚአብሔር ጋር የምነጋገረው አለኝ ብለው ሰውን ሁሉ አስወጡ። እንባቸው በልጁ አሰብሬን ላይ እየተንጠባጠበ ይጸልዩ ነበር። እኔ አእምሮአቸው የተዛባ መስሎኝ እባካችሁ አስጥሉ እያልኩ እናገር ነበር። በኋላ ልጁ ዓይኑን ገልጦ ተነሣ። ልጄን በጸሎታቸው «አዝዝ በቃልክ ይሕየው ወልድየ» እያሉ ከሞት አሥንሥተው እግዚአብሔርን እያመሰገኑ ሰጡኝ። በማለት አጫውተውኛል።

መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ ከሊቅነት ጋር ሃይማኖት ያላቸው የጸሎት ሰው ነበሩ። ታላቅ ምሁር ናቸው። ጠንካራ እምነት ነበራቸው።»

ብዙሶ አቡነ ቶማስ የአዊና የመተከል አህጉረ ስብከት ሊቀ ጳጳስ

«ከመልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ ጋር የመተዋወቅ ብቻ ሳይሆን አንድ ቤተሰብ ነን። ከ፲፱፻፴ ዓ.ም ጀምሮ አውቃቸዋለሁ። የተወለዱትና ያደጉት አገራቸው ምሥራቅ ጉጃም ብቸና አውራጃ ዲማ ጊዮርጊስ ነው። ወላጆቻቸው አቶ ጀንበሬ አዲሱ እና ወ/ሮ ወለተማርያም ኃይሉ ይባላሉ። ደግ ቤተሰቦች ናቸው። የእግዚአብሔር ሰዎች ነበሩ።

መልአክ ብርሃን ገና በእናታቸው ጀርባ እያሉ አንድ ባሕታዊ መጥቶ «ይሄ ያዘልሸው ልጅ ቤተ ክርስቲያን የሚጠቅም ነው» ብሎ እንደነገራቸው ይነገራል። እናታቸውም <እግዚአብሔር ያለው አይቀር> ብለው ስማቸውን <ያለው> አሏቸው። አባታቸው ደግሞ አድማሱ አሏቸው። በዚያ ምክንያት ብዙ ጊዜ በትውልድ አገራቸው አካባቢ <ያለው> ክብር የሚባሉት። አድማሱ የሚለው ስም በኋላ ነው ገና ያደገው።

መልአክ ብርሃን ተወልደው ያደጉበት ዲማ ለሥጋዊ ምችት ያን ሰው ይሆናል እንጂ በመንፈሳዊው በኩል ዲማ የተፈለገው ምሁር ሁሉ በየመልኩ ይገኛል። ከንባብ ጀምሮ እስከ ትርጓሜ መጽሐፍ የተፈለገው መምህር ሁሉ የሚገኝበት መንፈሳዊ አገር ነው። እዚያ ለተወለዱት ብቻ ሳይሆን ከውጪ ለመጡትም ቢሆን በየዓይነቱ ትልቅ ልግስና አለው። ታቦቱ ረድኤት አለው። እዚያ ደጅ የጠና ሁሉ ያገለገለ ሁሉ አያፍርምና ከዚህ ዕድል ውስጥ ነው እንግዲህ መልአክ ብርሃን ያን መንፈሳዊ ሀብት ይዘው ያደጉት። ከልጅነታቸው ጀምሮ በዲፋናም፣ በመዘምርነትም፣ በቅኔውም፣ በመምህርነትም እግዚአብሔርን እዚያ አገልግለዋል። ትምህርታቸውም እዚያው ከአባቶቻቸው ያገኙት እንጂ ከውጪ አልሄዱም።

ከዚያ በኋላ ብዙ ጊዜ ከተማ ኖረዋል። መጀመሪያ ደሴ ንጉሥ ሚካኤል ግቢ ከዚያም ደግሞ ወደ አዲስ አበባ መጥተው መጋቢ ምሥጢር ተብለው በአታ ለማርያም ገጻም አገልግለዋል። እንደውም ይህ ንጉሥ ሹመት አስመልክቶ ሹመቱ እድለኛ ነው። በእሳቸው ተጀመረ ይባል ነበር። የመጀመሪያው መጋቢ ምሥጢር እሳቸው ናቸው። አዲስ አበባ በበአታ ለማርያም ገጻም አራቱ ጉባኤያት ሲሠየሙ ቅኔ መምህርነቱም የተጀመረው በእሳቸው ነው። ከጠባያቸው ሙያቸው

ከሙያቸው ጠባያቸው ይኸ ይነቀፋል የሚባል ነገር የለባቸውም። የሚያስደንቀው ነገር ይሄ ነው። ቁጣ አያውቁም ከሰው ጋር ሲነጋገሩ በትንትና በአክብሮት ነው እንጂ ቁጣ የለባቸውም። ተጠይቀው ደግሞ የሚያስረዱት አያጡም። ለተጠየቁት ጥያቄ ሁሉ መልስ አይቸግራቸውም። ሙሉ ሰው ናቸው።

እኔ በ፲፱፻፴ ዓ.ም በጠላት ዘመን አለቃ ማርቆስ ከሚባሉ መምህር ዘንድ ቅኔ ቤት ነበርኩኝ። በዚያን ጊዜም ሆነ ከዚያ በኋላ እያደገሁ ስመጣም ብዙ ጊዜ ጥያቄ የምጠይቀው መልአክ ብርሃንን ነው። እሳቸውም በሚገባ ያስረዱኝና ይከታተሉኝ ነበር። በዚያን ጊዜ የነበረው የዓይነ ሥውጦች ሕይወት ከቤተ ክርስቲያን ከተረፈ ልመና ነው። የቤተ ክርስቲያን ጥገኛ ሆኖ መኖር ነው። መልአክ ብርሃን ከቤተ ክርስቲያን እንዳልርቅ ብዙ ጊዜ ይቆጣጠሩኝ ነበር። ይሄ በመሆኑ እንደ አባቴ ነው የማያቸው። በተለይ ለእኔ እዚህ መድረስ የመልአክ ብርሃን አድማሱ ትልቅ አስተዋጽኦ አለው ማለት ነው።

ጣልያን ከአገር ከወጣ በኋላ በ፲፱፻፴፱ ዓ.ም አካባቢ ወደ አዲስ አበባ መጥተው ሊቀ ጠበብት ተብለው ነበር። በኋላ ሳኞም ምሥራቅ ብቸና ጊዮርጊስ መልአክ ብርሃን ተባለ። በዚህ ምክንያት እየተመላለሱ ሁለቱም ጋ ነበር የሚሠሩት። ብቸናን በእንደራሴ እያስተዳደሩ አዲስ አበባ ጠቅላይ ቤተ ክህነት የመንፈሳዊ ጉባኤ አባል ነበሩ። ይህ ጉባኤ ሰባ ሊቃውንት የነበሩበት ከፍተኛ የቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ አስተዳደር ጉባኤ ነበር። ይኸ በመሆኑ መልአክ ብርሃንም እየተመላለሱ ይሠሩ ነበር።

ስለ ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መብት ራሷን እንድትችል የተደረገውን ክርክር በተመለከተም መልአክ ብርሃን አድማሱ ይጠቀሳሉ። የግብጽ ጳጳስ አቡነ ቄርሎስ በጣሊያን ጊዜ ጥለው ወደ ግብጽ ሄደው ነበር። ከነፃነት በኋላ እንደገና ተመልሰው እንዲመጡ ተደረገ። ተመልሰው ሲመጡ ሊቃውንቱ አንቀበልም አሉ። ጠብ ተነሣ። በዚህ ምክንያት ከዚህ በኋላ እንለያያለን የሚል ነገር መጣ። ሊቃውንቱ ለሁለት ተከፈሉ። ከሁለት ሲከፈል ግማሾቹ እንደቀድሞው በግብጽ ጳጳስ

ይመራ የተቀረው ደግሞ አይሆንም አሉ። የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ራሷን መቻል አለባት የሚል አሳብ መጣ። በዚህ ጊዜ ዘፍትሐ ነገሥት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከወዋቂዎቻቸው እንዳይሾሙ ተከልክሏል የሚል ነገር መጣ። ይኸ በሥርዋጽ የገባ ነው እንጂ ዋና ቃል አይጠይቅም። በክርስትና የበላይና የበታች ገዥና ተገዥ የለም። ምንም የሚከለክል ነገር የለም ነው የሚለው። ለካ ያን ጊዜ መልአክ ብርሃን አድማሱ ይሄንን ሃሳብ አቅርበው ነበር። ክርክሩም ተጥሎ መጀመሪያ ታፈወ ሃብቴ የሚባሉ በኋላም መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ፣ አሥራተ ካሣ፣ አቡነ ቴዎድሎስ፣ አቡነ ዮሐንስ፣ ያሉበት ጉባኤ ተፈጥሮ ጉዳዩ በክርክር ከቆየ በኋላ ተፈቀደ። ኢትዮጵያ ራሷን እንድትችል ሹመቱ ግን ከግብጽ ሆኖ በኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳሳት እንድትመራ የሚል ነበር።

ከመልአክ ብርሃን ጋር አዲስ አበባ ከመጣውም በኋላ አልተለያየንም። የአንድ አያት ልጆች ሆነን የስጋ ዝምድና ቢኖረንም ከአሳቸው አልለይም ነበር። ጠባያቸው ትዕግሥትን የተሞላ ነበር። ትዕግሥታቸው በአንድ አቅጣጫ የተወሰነ ብቻ አልነበረም። በሁሉም ዘንድ በሁሉም አቅጣጫ ነው። መልአክ ብርሃን ቁጣ አይወዱም በጣም ነፃ ሰው ናቸው። ደግነት አላቸው። ሆኖ ከተገኘ አሳቸው ጋር የሚነቀፍ የለም። ሆኖ መገኘት ብቻ ነው። ካልሆነ ደግሞ መቀበልም የለም። ሆኖ ከተገኘ ደግሞ ልጅ ነው አዋቂ ነው፣ ድሃ ነው ሃብታም ነው፣ ባለ ሥልጣን ነው ተፈሰው ነው በእርሳቸው ዘንድ ምንም ልዩነት የለም።

በተለይ ለእኔ እንደአባቴም እንደ መምህራም ነበሩ። ያልገባኝን ነገር ሁሉ የምጠይቀው እሳቸውን ነው። ያን ጊዜ ታዲያ ሀገር የጋራ ነው ሃይማኖት የግል ነው ተብሎ ስለታወጀ ሚሲዮናውያንም ካቶሊካውያንም ገቡ። የካቶሊክ መንበር ተዘረጋ። የፕሮቴስታንት ቤተ ክርስቲያን ተከፈተ። የእስላም መስጊድ በያለበት ተከፈተ። ያ ሁሉ እያደገ ሲመጣ የሃይማኖት ውዥንብር ነበር። በዚህ ምክንያት ብዙ ጥያቄዎች ይነሡ ነበር። እኔም በወቅቱ ከመምህር ፈላታዎስ ዘንድ ብሆንም በዘመኑ የነበሩኝን ጥያቄዎች ሁሉ መልአክ ብርሃን ጋር እየሄድኩ ነበር

የማጣራው። በኋላም መምህር ፈላታዎስ ወደ ሃገራቸው ሄደው እዚያው በረፉ። እንግዲህ በጠቅላላው አሳቤ ወደ እርሳቸው ተመለሱ። በዚህ ምክንያት ከእሳቸው ጋር ነው የምውለው የምጠይቀውም። መድሉተ አሚን፤ ኩኩሐ ሃይማኖት መጻሕፍታቸውን ሲያዘጋጁ ሁሉ አብሬያቸው ነበርኩ።

መልአክ ብርሃን ካዘጋጁቸው መጻሕፍት በሁሉም ይሄ ከዚህ ይሆናል ይሄ ይቀንሳል የሚል የለኝም። መጻሕፍቱ ሁሉ የሚነቀስ እንከን የላቸውም። ከትውልድ ትውልድ እየተላለፉ የሚያገለግሉ የሚያስተምሩ መጻሕፍትን ነው አዘጋጅተው ያረፉት።

መልአክ ብርሃን ከጉያቸው መጽሐፍ አይለይም። ሲበሉም በአንድ እጃቸው መጽሐፍ ይዘው ነው። መጽሐፍ አስቀምጠው አይበሉም። <እኔ አባክም ዓይኔም ይደክማል ይጉዳል> ሲሏቸው «የተፈጠረው ለዚህ ብሉ ነው። ለዚህ ካላገለገለ ይፍረጥ እንጂ እኔ ምን አደርገዋለሁ» ይሉ ነበር። በመጨረሻም ሊቃውንቱ እያለቂ በመሄዳቸው ታሪክም እየጠፋ በለሂደ የሊቃውንቱን ታሪክ ከሞላ ጉደል የምቸለውንና የማውቀውን በጽሑፍ አድርጌ መሄድ አለብኝ ብለው ተነሡ። በዚህ መጽሐፍ ዝግጅት ነበር የሚደክሙት። የዚያ ዝግጅት ይመስለኛል በመጨረሻ ጊዜ የጉዳቸው። በድንገት ታመው በዚያው ቀን፤ ዐረፉ።

መልአክ ብርሃን ያነባሉ ይጽፋሉ። ሁለቱም የእርሳቸው ነው። የትም ሄዱ እቤትም ገቡ ሥራቸው መጽሐፍ ማንበብ ወይም መጻፍ ነው። እረፍት የላቸውም። እኔም በ፲፱፻፶፫ ዓ.ም በታተመው «የኢትዮጵያ እምነት በሃሰቱ ሕግጋት» በሚለው መጽሐፈ መግቢያው ላይ ያንን መጽሐፍ ለመጻፍ ካነሣሣኝ ምክንያቶች አንዱ ከእሳቸው ጋር በጥብቅ መነጋገሪ ነው ብዬ ያስቀመጥኩት ነገር አለ።

ትምህርትና ሙያ እስከ ዕለተ ሞት አይቋረጥም ይባላል። በእውነት እኔን ብዙ መምህራን አስተምረውኛል። ጥሬ ጥሬውን ያስተማሩኝ ልበላቸው። መቼም ሰብስቦ እቤት ማግባት ብቻ አይደለም። የገዢውን ደግሞ ወደ ሰው ጉርሮ እንዲደርስ እንዲገባ የሚያደርግ ሥራ ያስጠፈልጋል። እሁሉ አንድ ቤቱ አሥራ ሁለት ይባላል ከነተረቱ። የሙያም

ሆነ የትምህርትን ነገር ከሊቃውንቱ በየጊዜው ማስተካከል ያስፈልጋል። በዚህ ዓይነት ከጠቀሙኝ መምህራን ዋናው መልአክ ብርሃን ናቸው። የሃይማኖቱን ትምህርት መልኩን ለይተው ጥርት አድርገው ደርዘን፤ ልዩነቱን፤ አቀራረቡን ሁሉንም ከእርሳቸው ነው ማጥናት የቻልኩት። ስለ ምሥጢረ ሥላሴ፤ ምሥጢረ ሥጋዊ የሚመስለውን ሁሉ ዝምብዬ በዳሰሳ ያጠናቡትን ለይቼ እንዳውቀው ጣዕሙ እንዲጣክሰኝ ያደረጉት ገሊናዬንም እንደሞከ ያደረጉት መልአክ ብርሃን ናቸው።

መልአክ ብርሃን ጠንካራ እምነት ነበራቸው። ታላቅ መንፈሳዊ የክሉት ሰው ናቸው። ምኅርካ ክርስቶስ የሚባለው ልጃቸው ታሞ ሞተ ተብሎ ቤተ ዘመድ ሁሉ ሕዝቡ ተሰብስቦ ሲያለቅስ ለቀብር ሲዘጋጁ እሳቸው በማቴዎስ ወንጌል ምዕራፍ ስምንት የተጻፈውን እያነበቡ አዝዝ በቃልክ ይሕየው ወልድዬ ልጄ እንዲድን በቃልህ እዘዝ ብለው እንባቸውን ሲረጩት ልጄ ተነሣ ይባላል። ይኸው ልጅ አሁንም በሕይወት ይገኛል። ዛሬ ትልቅ ሰው ነው።

ከመልአክ ብርሃን አድማሱ ጋር በአባትነት በመምህርነት ደረጃ ብቻ ሳይሆን በንደኝነት ደረጃም እንነጋገር ነበር። አንድ ነገር ሲመጣ ይሄንን እንዴት ታየዋለህ ይሉኛል። እኔ የምሰጣቸውን አስተያየትና ሃሳብ ካመኑበት ይቀበላሉ። ልክ ነህ እኔ አላስቻለሁ ያንተን ተከት ይላለሁ ይላሉ። ቅርቦታችን እስከዚህ ድረስ ነበር። መኖሪያ ቤታቸው ጉለሌ ራስ ጋይሉ ሠፈር ነበር። ጠቅላይ ቤተ ክህነት ሥራቸውን ሲሠሩ ይውሉና እኔም እዚያው ውዬ ስንወጣ ጩዋታችን አላልቅልን እያለ ተያይዘን በእግራችን ከጠቅላይ ቤተ ክህነት /አራት ኪሎ/ ጉለሌ ድረስ እንሄድ ነበር። በእሳቸው ሞት በተለያየ አቅጣጫ ብዙ ጉዳት ደርሶብኛል። በቤተ ክርስቲያን አንፃር ደግሞ ምን ማለት ይቻላል የማይተካ ሰው ነው የቀረው። በሕይወቱም ሆነ በቤተ ክርስቲያን አገልግሎቱ ያንን የመሠለ ሰው መተካት አይቻልም። በአገር አንፃርም ቢሆን ከፍተኛ አገልግሎት አበርክተዋል። በከፍተኛ ፍርድ ቤት በዳኝነት ይሠሩ ነበር። በሁሉም አቅጣጫ የተሟላ እኒህን የመሰለ ሰው ከየት ይገኛል።

መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀምሮ ለቤተ ክርስቲያን በአጠቃላይ ደግሞ ለኢትዮጵያ ያበረከቱትን አስተዋጽኦ ይኸ ነው ተብሎ ተዘርዝሮ የሚዘለቅ አይደለም። ከአንድ ሰው ሕዋሳት ቢጉድል የማይጉዳ የለም። እርግጥ ማባባስ ከመጣ እግዚአብሔርም መምህራኑን ዓይኖች ናችሁ ነው ያላቸው። ዓይን ማጣት ከባድ ነገር ነው። እንደ መልአክ ብርሃን ያሉ ርዕሶችን ማጣት ለቤተ ክርስቲያን ለሃገርም ጉዳቱ ያን ያህል ነው። ጭራሹን ሲታጡ ቀርቶ ደክመው ከጤት ሲውሉ ከሥራ ገበታቸው ሲለዩ እንኳን ይጉዳሉ። መማሩ ብቻ አይደለም። ለትውልድ ጠቃሚ የሆነን ነገር ጽፎ አዘጋጅቶ ማቅረቡ ራሱ ታላቅ ተግባር ነው። በሚፈለገው ጊዜ ለሚቀርብላቸው ጥያቄ ሁሉ አስፈላጊውን መልስ መስጠት ተቀባይ ማግኘት ይኼ ሁሉ የተሟላለት ሰው ከየትም አይገኝም። መልአክ ብርሃን ይኼ ሁሉ የተሟላላቸው ነበሩ። አስበው ማዘጋጀት የሚችሉ፣ ያዘጋጁትንም ለሰው ማቅረብ የሚችሉ፣ ያቀረቡትም ደግሞ በሰው ፊት ተቀባይነት ያለው ሰው ነበሩ።»

አለቃ አያሌው ታምሩ

«የአባቴን ታሪክ የማስታወሰውን ያህል በጽሑፍ እንዲቀርፍ ቅርስነት አግኝቶ ለትውልድ እንዲተላለፍ በማድረጉ ላይ የማስታወሰውና የማውቀውን ያህል ለመናገር አጋጣሚውን ማግኘቱ ታላቅ ዕድል ነው። ሲሆን እኛ ራሳችን ተወላጅ ልጆቻቸው የምንደክምበት ጉዳይ ነበር። ግን ያ ሳይሆን ቀርቶ እንደዚህ ዓይነት ለሀገር ለቤተ ክርስቲያን የሚያስብ ማገበር ሲገኝ ደግሞ እኛ ስለ አባታችን የምናውቀውን ያህል የመግለጽ ግዴታ አለብን። ይህንን ዕድል በማግኘቴም በጣም ደስ ይለኛል።

ምገርካ ክርስቶስ አድማሱ ጀንበሬ አባላለሁ። መልአክ ብርሃን ሰባት ልጆች አፍርተዋል። እኔ የመጨረሻ ልጆቸው ነኝ። እኔ አባቴ በኖሩበት ሞያ ሳይሆን በተማርኩት የአካውንቲንግ ሙያ ዛሬ በአዲተርነት እያገለገልኩ እገኛለሁ።

መልአክ ብርሃን እኔ ሳውቅ ጀምሮ በቤት ውስጥ በጣም ትዕግሥተኛ ብዙ የማይቆጡ የማይናገሩ ሰው ነበሩ። በተለይ ደግሞ አሁን

ዲሞክራሲ ተብሎ እንደሚጠራው የእኩልነት መንፈስ በቤታችን ውስጥ በጣም የሠረፀ ነበር። የዚህ ምክንያቱ እሳቸው ናቸው። እኛ ልጆቼም ስናድግ በቤት ውስጥ ተጽዕኖ አልነበረብንም። ምናልባት ቁጣ ቢኖርም እንኳን በጊዜው ልንደርስበት የቻልነው ትምህርት ጻዊት፣ ውዳሴ ማርያም የመሰሉትን በምንማርበት ጊዜ እሳቸው የሚሉትን ሳንቀበል ስንቀር ወይም ደግሞ ግድፈት በሚኖርበት ጊዜ ከሚያደርጉት ቁጣ በስተቀር በሌላው ኑሯችንና ሁኔታችን እኔ ሲቆጡ የማስታውስበት ጊዜ የለም። ሌላውም የቤተሰብ አባል የተቆጡበትን ጊዜ የሚያስታውስ አለ ብዬ አላስብም። ሁሉንም በእኩል ሚዛንና መንፈስ የማየት አቀባበል ነበራቸው።

መልአክ ብርሃን አድማሱ በቤተክርስቲያን ሊቅነታቸው አባትነታቸውና በመንግሥት አስተዳደር ውስጥ ያለባቸው ኃላፊነት በቤት ውስጥ የሚፈጥረው የተለየ ተጽዕኖ አልነበረም። ከልጆቻቸውም ሆነ ከቤተሰባቸው አባላት ጋር ቀርበው በነፃነት የመወያየት ችሎታ ያላቸው ነፃ ነበሩ። ይኸንን ጠላት ብዙሉም ጥሩ መልክ ሊኖረው ይችላል።

እንደኛው ጎጃም የብቸና ቅዱስ ጊዮርጊስ መልአክ ብርሃን በነበሩበት በተለይም ቀደም ባለው ጊዜ በ፲፱፻፴፪ ዓ.ም ይመስለኛል /ጊዜውን በትክክል መናገር ባልችልም/ ቤተ ክርስቲያኑን ሲያስተዳድሩ በወቅቱ የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ራሱ በጉልት ገዥነት ደረጃ ስለነበረ ሃያ አራት አገሮች /አጥቢያዎች/ በብቸና መሪነት በተጨማሪ ለአስተዳደሩም ሆነ ለዳኝነቱ የደብሩ አለቃ ሓላፊነት ነበረባቸው። እሳቸውም ይኸንን ሁሉ አጠቃለው ይሠሩ ነበር። በዚያን ጊዜ ሕዝብ ይመለከታቸው የነበረው እንደ ማንኛውም አገረ ገዥ ስለነበረ የውጪው ሰው ጌቶች ነበር የሚላቸው። በቤተሰብም ውስጥ ሌላው ሰው የሚለውን ተከትለን ጌቶች ነበር የምንለው። በዚያን ጊዜ ሰውም ለእሳቸው የነበረው ከበሬታ በጣም ትልቅ ነው። እንደዛሬው የመንግሥት ሥራቸውን የሚያከናውኑበት የተለየ ቢሮ ስላልነበረ ችሎት የሚያስችሉበት ቦታ የተለየ ይሁን እንጂ ቢሯቸው ቤት ውስጥ ነው። በዚያን ወቅት ሁልጊዜም ለአስተዳደር ጉዳይም ሆነ ለዳኝነት ይመጣ የነበረውን ሕዝብ እናይ ነበር። ችሎት በሚያስችሉበት ጊዜ በትንሹ ከሠላላ እና

አርባ ሰው በላይ በግቢው ውስጥ ይኖር ነበር። ያን ጊዜ ሁሉ ነገር እርካሽ ነው። እንደልብ ይገኛል። እዚያ አደባባይ የዋለው ሰው ሁሉ ከእሳቸው ጋር ወደ ቤት ገብቶ ምሳ በልቶ ቡና ጠጥቶ ተጋብዞ ነበር የሚሄደው። እሳቸው ዘንድ ለአስተዳደራዊም ሆነ ለዳኝነት ጉዳይ የሚመጣው በደጅ ጥናት እንዲንገሳታ በፍጹም አይፈልጉም ነበር። ወዲያውኑ ፍትሕ አግኝቶ ወደ መጣበት እንዲመለስ ያደርጋሉ።

አባታችን ወደ አዲስ አበባ ጠቅላይ ቤተ ክህነት ተዛውረው በመጡ ጊዜ ብቸና የነበረው ነገር ሁሉ ቤተሰቡን ተከትሎ ወደ አዲስ አበባ አልመጣም። አብሮ የመጣው ቤተሰባዊው ፍቅርና መተሳሰብ ብቻ ነበር። በቤት ውስጥ የሚደረገው ነገር ሁሉ በነፃነት ነበር። ከገደብ የሚወጣ ነገር የለም። ሁሉም ነገር ሥነ ሥርዓት አለው። ሁሉ ነገር ሥነ ሥርዓት እስከተከተለ ድረስ በቤተሰቡ ላይ የሚደርስ ተጽዕኖና ገደብ አልነበረም። እኔ የመጨረሻ ልጅ በመሆኔ በወቅቱ ሕፃን ብሆንም እንኳን ትንሽ ነው ሳይባል ገበታ አብሬያቸው አቀርብ ነበር። በውይይትም ጊዜ ትንሽ ናቸው፣ ልጆች ናቸው ሳይባል የፈለግኩትን ጥያቄ መጠየቅ እንችላለን። በውይይትም ሳይ በነፃነት እንሳተፍ ነበር። ነፃ የአባትና ልጅ ቤተሰባዊ መቀራረብ ነበረን።

ጸሎት የሚያደርጉት ወንጌል ዘዮሐንስ ነው። ሁልጊዜም አይቀርም። ዳዊት አይታጉልም። ሌሊት ተነሥተውም፣ በመንገድ ሲሄዱም ዳዊት ይደግማሉ። እና ውዳሴ ማርያም ያደርሳሉ። ከዚህ በፊት ፋሺስት ኢጣልያ ኢትዮጵያን በወረረበት ወቅት በተለይ በጸሎት የተወሰኑበት ጊዜ ነበር። በመንገድ ላይ ሲሄዱ ሁሉ ዳዊት እየደገሙ ነበር የሚሄዱት። በዚሁ በጠላት ጊዜ ቅኔ እያስተማሩ ነበር ያሳለፉት። እኔ የተወለድኩበት የዘረዘር የምትባል ቦታ አለች። ከዲማ ወደ የዘረዘር በሚሄዱበት ጊዜ በሁለቱ መካከል ሳይ ገድ የምትባል ሽጥ አለች። እዚያ ሽፍቶች መንገደኛ እየጠበቁ ይዘርፋሉ። ሌላም ከፍተኛ ጉዳት ያደርሳሉ። አንድ የገበያ ቀን በዚያ መንገድ ብቻቸውን ሲሄዱ ሽፍቶች እየጠበቁ ይዘርፋሉ። በመንገድ ላይ አንዲት ቤት ከኋላቸው መጥታ እባክህ ከአንተ ጋር ልሂድ ትላቸዋለች። እኔስ እንደአንችው

ባዶ እጄን አይደለሁም ወይ ከምን አስጥልሻለሁ ይሏታል። ሴትዮዋም ከአንተ ጋር ብሄድ ይሻለኛል በማለት አብራቸው መንዝ ቀጠለች። እሳቸው እንደተለመደው ዳዊት እየደገሙ ነው የሚጓዙት። ከሴትዮዋ ጋር አብረው ሲሄዱ ከፊታቸው ይጓዙ የነበሩትን ነጋዴዎች ሽፍቶች አስቀመው ሲዘርፏቸው ይደርሳሉ። እነዚያ ሽፍቶች ነጋዴዎቹን እየቀሙ በነበሩበት ጊዜ መልአክ ብርሃንን ያዩዋቸዋል። ወዲያውኑ መጣብን ብለው ሽፍቶቹ የሚቀሙትን ትተው እየተረገጉ ወደ ጫካ ገቡ። እሳቸውም ከሴትዮዋ ጋር በሰላም አለፉ። ኃይላቸው ጠባቂያቸው ጸሎታቸው እንደነበረ ብዙዎች ይናገራሉ።

በጣልያን ጊዜ አገራቸው ዲማ ሄደው በኃዘንና በጸሎት ተወሰነው ቅኔ እያስተማሩ በኖሩበት ጊዜ በብቸና አድባራት ሁሉ ምሕላ በማስያዝ ቆይተዋል። ከብቶች ጥጃ ከላሟ እየተለያዩ ሕዝቡ እየተሰበሰቡ በጽም በጸሎት ስለ አገር ነፃነት አምርረው ያለቅሱ ነበር። በዚህም ጣልያን በተለይ በብቸና አውራጃ ብዙ ጊዜ የሽፍታ አገር ነው በአውሮፕላን ይደብደብ እየተባለ በእግዚአብሔር ጥበቃ ሳይፈጸም ቀርቷል። የእምነታቸውን ጽናት አስመልክቶ እኔ ልጃቸው ብሆንም ብዙዎቹ በሥራም ሆነ በተለያዩ ምክንያት የሚያውቋቸው ሁሉ ብዙ ይናገራሉ። ለምሳሌ እኔ በወቅቱ ባላስታውሰውም በኋላ ሲነገር እንደ ምንሰማው የአራት ዓመት ልጅ እያለሁ /፲፱፻፴፭ ዓ.ም ይመስለኛል/። በጠና ታመምኩ። ታምሜ በነበረበት ወቅት እናቴም ሆነች ሌሎች ዘመድ ወዳጆቻችን ሁሉ ተስፋ በመቁረጥ በየጊዜው ሞተ ይሉ ነበር። አንድ ቀን የባስ ሁኔታ ተፈጠረ። እንደነገሩኝ በዚያን ጊዜ እኔን ይዘው ከፊታቸው የጌታችንን ሥነ ስቅለት አድርገው ወንጌሉን ከደገሙ በኋላ እጅግ በጣም እንደሚቀርቡትና አጠገባቸው እንጻል ሰው ንግግር ነበር የሚያደርጉት። <እንዴ... ሃይማኖት ያለው ይድናል ብለሃል። የዚያን የመቶ አለቃውን ልጅ እምነት ስለነበረው ነው ያዳኝነው። እኔስ እምነት አለኝ አይደለም ወይ...በምን ምክንያት ነው የእኔን ልጅ የምትገድለው?> ከእምነታቸው ጥንካሬ የተነሣ እንደዚህ ነበር ንግግራቸው። በዚያን ጊዜ እዚያ ብቸና ግዛት እስላሞችም ይገኛሉ።

ብዙ እስላሞች ነበሩ። እንግዲህ በዚያን ጊዜ መልአክ ብርሃን የብቸና ሹም በመሆናቸው የሹም ልጅ ታመመ፤ ሞተ ሲባል ብዙ ሰው ወደ ቤት ይሰበሰባል። እስላሞቹም ሊጠይቁ መጥተው ነበር። እሳቸውም በጸሎታቸው <እነዚህ እኩ እስላሞች ናቸው። አንተን ልጄን ታድንልኛለህ ብዬ በፈታቸው ለምኔሃለሁ እና እነሱ ፊት እንደት ታሳፍረኛለህ?> ነበር የሚሉት። የእናቴ አባት ደግሞ ቄስ ነበሩ። በኋላ በምንኩስና ሕይወት የኖሩ ደግ ሰው ነበሩ። በዚያን ጊዜ እሳቸው ስለነበሩ አባቴን <ለምንድነው እግዚአብሔርን የምታስጧቸው እሱ ሠራው የሠራውን ይውሰድ ለምን ታስቸግረዋለህ?> እያሉ በአንድ ወገን ይናገሯቸው ነበር። ከዚያ በኋላ እንደነገሩን ሁለት ጊዜ ሞተህ ነበር ነው የሚሉት። በእሳቸው ጸሎት ተነሣሁኝ።

ይኸ ሁኔታ በተፈጸመ ጊዜ መልአክ ብርሃን በብቸና ይሾማሉ። እርግጥ ብቸና ይወለዳሉ። ነገር ግን ተወልደው ያደጉት ዲማ ስለነበረ የዲማ ሰው ተብለው ነው በብቸና የሚታወቁት። ስለዚህ የብቸና ሰዎች እያሉ ከዲማ መጥቶ እንደት ተሾመብን የሚል በወቅቱ የአካባቢው ሰዎች ቅሬታ ነበራቸው። እዚህ ላይ መቼም ሰዎች ነንና ሰዎቹ <ይኸ ደብተራ በድብትርናው ነው ይሄን ሹመት ያገኘው> እያሉ ያሟቸው ነበር። በኋላ የእኔን ከሞትኩ በኋላ በእሳቸው ጸሎት መነሣቴን እዚያው አይተው የእምነታቸውን ጥንካሬ ካረጋገጡ በኋላ <ተሳስተናል እኚህ ሰው ለካ ጸድቅ ኖረዋል> በማለት ተናገሩ። ሕዝቡም ከዚያ በኋላ በአክብሮት ይመለከታቸው ነበር። እኔንም አሁንም ድረስ ያን ጊዜ የነበሩ ሰዎች ባገኙኝ ቁጥር ሞቶ የተነሣው ልጅ ነው የሚሉት።

አባቴ አዲስ አበባ ከመጡ በኋላ ጊዜያቸው ሁሉ ከሥራቸው ጋር በማንበብና በመጻፍ የተጣበበና የተያዘ ነበር። የሥነ ጽሑፍ ስሜቱ አደረብኝ የሚሉት ከጠላት /የጣልያን ወረራ/ በፊት እሳቸው የሚያውቋቸው ውዱ የሚባሉ ሰው ነበሩ። እኚህ ሰው ጋዜጣ ላይ ጽፈው ስማቸውን አነበብኩ አሉ። <እሱ መጻፍ ከቻለ እኔስ ለምን መጻፍ አልችልም?> የሚለው ሃሳብ ያደረብኝ ያን ጊዜ ነው ይሉ ነበር።

በማንበብ በኩል መጽሐፍ አይመርጡም። የሃይማኖት መጽሐፍ ያዘወትራሉ። የታሪክ መጻሕፍት፣ አልፎ አልፎ የሰዎች ግለ ታሪክ (Bibliography) እና ልቦለድ መጻሕፍት ማንበብ ይወዳሉ።

መልአክ ብርሃን አዲስ አበባ በነበርንበት ጊዜ ሰረፍት ብለው የተቀመጡበት ጊዜ ትዝ አይለኝም። ፍርድ ቤት በሚሠሩበትም ጊዜ ሆነ ጠቅላይ ቤተ ክህነት ሲሠሩ ጠዋት መሥሪያ ቤት ይመጣሉ፤ ሥራ ውለው ወደቢታቸው ይመለሳሉ። ምሣ ወይም ራት ዘጠኝ ወይም አሥር ሰዓት ላይ ከበሉ በኋላ ወደ ጽሕፈት ጠረጴዛቸው ሄደው ይቀመጣሉ። ከዚያ በኋላ መኝታ ነው። ምንጊዜም እረፍት አልነበራቸውም። እና በጣም ያነበሩና ይጽፉ ነበር። መጻሕፍቶቻቸውንም ያዘጋጁት በዚህ ሁኔታ ነው። ብዙ ሥራዎቻቸው በጠቅላይ ቤተ ክህነት ይገኛሉ።

አንድ መሠረታዊ የሆነ አሳብ ነበራቸው። ቤተ ክርስቲያንን የሚመለከት ነገር ከሆነ በጣም ከብር የሚሰጡትና የሚያስቡለት ጉዳይ ነበር። ራሳቸውን አሳልፈው የሚሰጡለት ነገር ነበር። እና ካዘጋጁቸው ውስጥ ለምሳሌ ልሁል ሃህለሥላሴ በሚያገቡበት ጊዜ የተክሊል ድርሰት ተፈለገ። ከዚያም እሳቸው ሥርዓተ ተክሊልን በጥሩ ሁኔታ አዘጋጅተው አቀረቡ። ስሙም በቤተ ክርስቲያኒቷ እንጂ በራሳቸው ስም እንዲሆን አይፈልጉም ነበር። ብዙ ከማንበባቸው የተነሣ ነው ቤተ ክርስቲያንን በመንቀፍና የሃይማኖት ነፋሄን የሚመለከቱ መጽሐፍቶችን የሚያገኙት። በዚህም ምክንያት መልስ ሰጪ የሆኑ መጻሕፍትን ለማዘጋጀት ችለዋል።

አባቴ በዲያሎግ /ውይይት/ ያምናሉ። ይኸ እምነቴ ነው መደረግ አለበት አይሉም። እሳቸው እንደነገሩኝ ማስታወቂያ ሚኒስቴር የሚሠሩ አንድ የቲዮሎጂ ዶክተር ካቶሊክ ነበሩ። ይተዋወቁ ስለነበረ ውይይት /ዲያሎግ/ እንዲያደርጉ ጠይቀዋቸው ሰውየው ሳይቀበሏቸው ቀርተዋል። እኔ ልጅ ሆኜ በ፲፱፻፵፭ ዓ.ም ይመስለኛል። በኢትዮጵያ ሬዲዮ ጣቢያ በዐቢይ ጸም ማታ ማታ ያስተምሩ ነበር። ያን ጊዜ መሣሪያው /ቴክኖሎጂው/ ኋላ ቀር በመሆኑ በየቀኑ ማታ ማታ ራሳቸው

በአካል ሬዲዮ ጣቢያው ድረስ እየሄዱ ከዚያው ነበር የሚተላለፈው። እኔም አብሬአቸው ስለምሄድ ጨርሰው እስከሚወጡ ድረስ በጨለማው ውጪ ጠብቄአቸው ከዚያ በኋላ ከማስታወቂያ ሚኒስቴር ጉለሌ እቤታችን ድረስ በእግራችን እንሄድ ነበር። በዚህ ዓይነት የሰጡትን ትምህርት አሰባስበው ከአዘጋጁት በኋላ «ሐዲስ ሰውነት» ብለው በመጽሐፍ አሳተሙት። ከዚያ በኋላም እንደእነ «መድሎተ አሚን»፣ «ኩኩሐ ሃይማኖት» ያሉትን መጻሕፍት ጽፈዋል። በመጨረሻው ዘመናቸው «ዝክረ ሊቃውንት» የተባለውን መጽሐፍ በሚያዘጋጁበት ጊዜ በጣም ይጓጉ ነበር። የኢትዮጵያ ሊቃውንት ታሪክና ሥራ ተቀብሮ መቅረት የለበትም። እያሉ ያስቡ ነበር። የሊቃውንቱን ታሪክና ሥራ ማሰባሰቡን የጀመሩት ከብዙ ጊዜያት በፊት ነው። የከፍተኛ ፍርድ ቤት ጳጳ በሆኑበት ጊዜ በየአገሩ ሲሆሩ ዕድል አጋጠማቸውና የሚያገኝቸውን ሰዎች ሁሉ አምጦልኝ እያሉ ታሪካቸውን ሲያሰባስቡ ቆዩ። በዚህ ሁኔታ ዝክረ ሊቃውንትን አዘጋጁ። የመጀመሪያው ቅጽ /፫/ ሲያልፍ ሊያልቅ ሲል እሳቸው ዐረፉ።

በዚያን ጊዜ አቡነ ቴዎድሎስ ነበሩ። እኔን አስጠርተው መጽሐፉ የሚቀረው ዝግጅት ካለ እንዲያልቅና እንዲታተም ብለው አዘዙ። በእንደ ጥራዝ አለቀ። ከዚያ በኋላ አቡነ ቴዎድሎስ <የሚቀጥለውም የመጽሐፍ ክፍል ተጻፍኖ መቅረት የለበትም ረቂቁን አምጥተህ ለሊቃውንት ጉባኤ ስጥ> ብለውኝ ረቂቁን ወስጄ አስረከብኩ። በመካከሉ በተፈጠሩ ችግሮች የመንግሥት ለውጥ አብዮት መጣ። አቡነ ቴዎድሎስም ታሠሩ ለሞት በቀ። በእንዲህ ዓይነት ሁኔታ ሳይታተም ጊዜው አለፈ። በመጨረሻው ከብዙ ጊዜ በኋላ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የሚገኘው የኢትዮጵያ ጥናት ተቋም በአነስተኛ ቅጂ /ከ፲/ አሳተመው። ለሕዝብ የተዳረሰ ግን አይመስለኝም።

መልአክ ብርሃን በሚጽፉበት ጊዜ እንግዲህ ሥራቸው በቤተ ክህነት ስለነበረ ገቢያቸውም ውስን ነበር። የምንኖርበትም ቤት ያን ያህል የሚያወላዳ ባለ መሆኑ የራሳቸው ጥናት ክፍል ወይም ጽ/ቤት በቤታቸው አልነበራቸውም። የሚጽፉትም ሆነ የሚያነቡት በሳሉን

ውስጥ ነው። የቤተሰብ ቤት ስለሆነ ሳሉን ያለውም ሰው ያወራል። ሥራውን ይሠራል። እሳቸው ዝም ብለው ሥራቸውን ይሠራሉ። ስለ ቦታ አይጨነቁም ነበር።

መልአክ ብርሃን ለቤተ ክርስቲያን መብት በየአጋጣሚው ከመታገል ወደ ኋላ ያሉበት ጊዜ የለም። እኔ እንኳን ሕፃን ብሆንም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን ሊቃን ጳጳሳት መሾም አለባት በሚለው ክርክር ጊዜ የነሻምን ሊቃውንት ወክለው ወደ አዲስ አበባ የመጡት ታላቅ ወንድሜን አስከትለው ነበር። ከዚያ በኋላ ሲያወሩ እንደ ሰማሁት በጣም ትልቅ ክርክር ነበር። በዚያን ጊዜ እጨጌው እጨጌ ገብረ ጊዮርጊስ ነበሩ። እሳቸው እንኳን ሳይቀሩ አሳቡን ተቃውመው ነበር። ነገር ግን በኋላ ፓትርያርክ የሆኑት ራሳቸው እጨጌ ገብረ ጊዮርጊስ /ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ/ ናቸው። በዚያን ጊዜ ብዙ አባቶች ተቃውመዋል። ኢትዮጵያ የራሱን ሊቀ ጳጳስ ይኑራት ማለትን ሃይማኖት እንደማፋለስ አድርገው ይቆጥሩት ነበር። ብዙ ትግል ተደርጎ ይኸው ፍሬው ለዚህ በቃ። ከአቡ በኋላ ደግሞ በ፲፱፻፶ዎቹ ውስጥ ፕሮቴስታንቶች የብሥራተ ወንጌል ሬዲዮ ጣቢያ እናጽፋም ብለው መንግሥትን ጠየቁ። ጉዳዩም ወደ ቤተ ክህነት ተመራ። ጉዳዩ ለቤተ ክህነት እንደቀረበ በወቅቱ የነበሩ አባቶች ሁሉ በቀጣ ተቃወሙ። ወዲያውኑ ስብሰባ ተቀመጡ። በስብሰባው ላይ መልአክ ብርሃን ይኸ ሬድዮ ጣቢያ ይፈቀዳቸውና ይከፈላት። ግን ለእኛም የአየር ጊዜ ይሰጠንና እናስተምር። እነሱ አንድ ነገር ቢሉ እኛም በጥሩ ሁኔታ መልስ መስጠት ነው በማለት ተከራከሩ። በመጨረሻ ሃሳቡ ለንጉሠ ነገሥቱ ቀርቦ ሬዲዮ ጣቢያው ሲከፈት የአየር ጊዜም ለቤተ ክርስቲያን ተሰጠ። በቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን ተምሮ ማስተማር በሚል ትምህርተ ወንጌል በዚሁ የአየር ጊዜ ማስተማር የተጀመረው ያኔ ነው። መልአክ ብርሃንም በዚሁ ሬዲዮ ፕሮቴስታንቶቹ የሚያስተላልፉትን እሳቸው በጥሩ ሁኔታ መልስ እየሰጡ በማስተማር ብዙ ጊዜ አገልግለዋል። እንደውም በዚሁ በፕሮቴስታንቶቹ ሬዲዮ ጣቢያ በብሥራተ ወንጌል ከተለያዩ አቅጣጫዎች እጅግ ብዙ ጥያቄዎች

እየቀረቡላቸው የተሟላ መልስ በመስጠት ሰፊ ማብራሪያ በማቅረብ በራሳቸው በፕሮቴስታንቶች ፊደላዊ ግቢያ ተጠቅመው ከፍተኛ ሥራ ሠርተውበታል። በሚገባ አስተምረውበታል።

መልአክ ብርሃን በጣም ትዕግሥተኛ ነበሩ። የሚናደዳበትን ጊዜ ወይም ተበሳጭተው አይቼ አላውቅም። ይኸ ጠባያቸው ከልጅነታቸው ጀምሮ በወጣትነታቸውም የነበረ ነው ይባላል። የሚያስቆጣ ነገር ቢ ያጋጥማቸውም ስሜታዊ ሆነው ወዲያውኑ የሚወስዱት እርምጃ አል ነበረም። አንድ እርምጃ ለመውሰድም ሆነ ለመወሰን በጣም ዝግተኛ ነበሩ። እስከ ዕድሜያቸው መጨረሻ ድረስ ይሠሩ ነበር። ያነሱ ይጽፉ መጻሕፍትን ያዘጋጁ ነበር። በመጨረሻው የታመሙ ዕለት እንኳን ቀን ሲሠሩ ውለው «ዝክሪ ሊቃውንት» የተባለውን መጽሐፍ በትኩረት ሲ ያዘጋጁ ውለው ሌሊት ስድስት ሰዓት አካባቢ ነው በድንገት /ስትሮክ/ የሞቱት። መልአክ ብርሃን የመጠቀ አስተሳሰብ ነበራቸው።

በጣሊያን ጊዜ ይመስለኛል። በዲማ በጣም የታወቁ አባ እውነቱ የሚባሉ መነኩሴ ነበሩ። ዲማ ንዋያተ ቅድሳት የሚቀመጡበት ዋሻ ነበር። መነኩሴውም በዚያ ዋሻ ነበር የሚኖሩት። አንድ ቀን አባቴ

እርሳቸው ዘንድ ሄደው በነበረበት ወቅት... <ይሄ የአውሮፕላን ሥራ የጥበብ ይመስልሃል ወይስ የሰይጣን?> ብለው ጠየቋቸው። መል አክ ብርሃንም <የኔታ ይኼስ የጥበብ ይመስለኛል፤ ለምሳሌ ቶፋ /የሽ ክላ ድስት/ ውኃ ይጣድበታል። መግላሊት /ከዳን/ ከላይ አለው። ውኃው በሚፈላበት ጊዜ መግላሊቱን ወደ ላይ ያነሣል። ብዙም ጋር ተዛምዶ ያለው ይመስለኛል።> ብለው መለሱላቸው። መነኩሴውም እግዚአብሔር ይስጥህ ልጄ ተባረክ ብለው እንደመረቋቸው ይናገራሉ። ምክንያቱም ከዚያ በፊት ሌሎችን ካህናት ሄደው ይኸንኑ ሲጠይቋቸው «የኔታ ይኸማ የሰይጣን ሥራ ነው» ብለው ይመልሱላቸው ነበር። እና ብዙ ጊዜ አንድን የተለየ ወይም አዲስ ነገር ዝም ብለው አይቀበሉም። ይመራመራሉ። አመለካከታቸውም የቀደመ ነው።

መልአክ ብርሃን በዚያን ጊዜ ሁሉንም ተምረዋል። ነገር ግን እውቃለሁ ብለው አይቀመጡም። ቅኔውን በልጅነታቸው ተምረዋል።

ከተለያዩ መምህራን ቀጽለዋል። መጻሕፍቱን ተምረዋል። ሌሎችንም የቤተ ክርስቲያኒቷን ትምህርት ተምረዋል። ትምህርታቸው ግን ማብቂያ የለውም ነበር። በዚያን ጊዜ በትልቅ የቤተ ክርስቲያን ላላፊነትና ሥራ ላይ እያሉ ሊቅ ሆነው በሊቃውንቱ ዘንድ እየሄዱ ይጠይቁ ይመራመሩ ነበር።

እኔ የመጨረሻ ልጃቸው ብሆንም ቀደም ባሉት ጊዜያት አባታችን መልአክ ብርሃን ባለቤታቸውን /እናታችንን/ በተለይም ነፍሰ ጡር በሚሆኑበት ጊዜ እግራቸውን የሚያጥቧቸው እሳቸው ነበሩ። ለባለቤታቸው የሚያደርጉት አክብሮትና ክብካቤ ለእኛም ለልጆቻቸው ታላቅ ትምህርት ሆኖናል።

ምገርካ ክርስቶስ አድማሱ ከሞት የተነሣው ልጃቸው ምሕርካ ክርስቶስ ማለት «የክርስቶስ ምርኮ» ማለት ነው

ምንጭ፡ ስምህ ጽድቅ ጋዜጣ ታኅሣሥ ፲፱፻፺፩ ዓ.ም

ምንጭ፡-

- ⇒ መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ፣ ዝክሪ ሊቃውንት ፲፱፻፷፫ ዓ.ም፣ ትንሣኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት፣ አዲስ አበባ
- ⇒ የክቡር መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ የ40 ቀን መታሰቢያ መጽሔት፣ ጳጉሜ ፫ ቀን ፲፱፻፷፪ ዓ.ም ትንሣኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት፣ አዲስ አበባ
- ⇒ «ዜና ቤተ ክርስቲያን» ሐምሌ ፲፱፻፷፪ ዓ.ም

መምህር ገብረ ሕይወት ሰይፉ

(፲፰፻፺፱ - ፲፱፻፺፯)

«የኢትዮጵያ ሰው የቀደሙት አባቶች ያቆዩትን ትምህርት አጥብቆ መያዝ አለበት»

ለሰላሳ አምስት ዓመታት ያህል በቤተ ክርስቲያን ትምህርት በየ ጉባኤ ቤቱ አሳልፈዋል። ከዚያም ከሰላሳ ዓመታት በላይ አስተም ረዋል። በዚህ የረጅም ዘመን የመምህርነት ጊዜያቸው ሁሉ ጉባኤያቸው እንደደመቀ ቆይቷል። ዛሬ በዕድሜ ብዛት እርጅና ቢታገላቸውም እጃቸውን አልሰጡትም። በደብረ ጽጌ ቅድስት ማርያም ገዳም የመጸሐፍቱ ሊቅ አልጋ ላይ ሆነው ደቀመዛሙርቶቻቸውን ያስተምሩ ነበር። ከሌሎችም የቤተ ክርስቲያን አገልጋዮችና ምእመናን የሚቀርቡ ላቸውን ጥያቄዎች ይመልሳሉ፤ ያብራራሉ፤ ያስረዳሉ።

መምህር ገብረ ሕይወት ሰይፉ የተወለዱት ጳጉሜ ፩ ቀን ፲፰፻ ፺፱ ዓ.ም በድሮው ኅንደር ክፍለ ሀገር በጠለምት አውራጃ ልዩ ስሟ ብልብላ ማርያም ከምትባል ደብር ነው። ወላጆቻቸው አቶ እንግዳ ወርቅ ወንድአፍራሽ እና ወይዘሮ የተመኙ ፋንታዬ ይባላሉ።

በሕፃንነታቸው ትምህርታቸውን የጀመሩት እዚያው ሰሜን አጽገባ ጊዮርጊስ በሚባል አጥቢያ ነው። በዚያ አባ ወልደኪሮስ ከተባሉ መምህር ዘንድ ከፊደል ንባብ ጀምሮ እስከ ቅዱስ ድረስ ተማሩ። ከዚያም እልፍ ብለው ጃንአዋራ ከሚባል ቦታ ከመሪጌታ ይትባረክ ዘንድ ምዕራፍና ጸመድን ተምረዋል። እንደገና ወደ ጠለምት ተመልሰው ሰገነት ማርያም በምትባል ደብር ከመምህር /አለቃ/ ብርሃኑ ቅኔ ተማሩ። ቀጥሎም አለቃ ወልደ ኪዳን ከሚባሉ መምህር ዘንድ ቅኔውን አስፋፍተዋል።

በወቅቱ የጎጃምና በጌምድር ሊቀጳጳስ ከነበሩት ከብዑሶ አቡነ አብርሃም መጓርገ ዲቄና ተቀብለዋል። የመጸሐፍቱ ሊቅ /መምህር/ ገብረ ሕይወት ዲቄናቸውን ከተቀበሉ በኋላ በትውልድ አካባቢያቸው ለመቆየት አልፈለጉም።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትምህርቷ ተዝቆ የማያልቅ ማዕጃ ሰፊ ነው። መምህር ገብረ ሕይወት ከሰፊው የትምህርት ማዕጃ በሰፊው ለመቋደስ ሊቃውንቱን ፍለጋ ከትውልድ አካባቢያቸው ርቀው ሔዱ። ከአለቃ ቀለመ ወርቅ ውዳሴ ማርያምንና ቅዱሴ ማርያምን፤ ከአለቃ /ሊቄ/ ቀጸላ ወንጌልን ተማሩ።

ጣልያን ኢትዮጵያን ከመውረሩ በፊትና በወረረችበት ጊዜ ከቦታ ወደ ቦታ እየተዘዋወሩ ትምህርታቸውን ቀጥለዋል። ስመ ጥር ከሆኑት ከመምህር ሰይፈ ሥላሴ ሐዲሳትን በሚገባ ተማሩ። መምህር ገብረ ሕይወት የሚጠሩትም በእጇሁ መምህራቸው ስም ነው። መምህራቸው አዲስ አበባ መንበረ መንግሥት ቅዱስ ገብርኤል በነበሩበት ጊዜም ከእሳቸው አልተለዩም። ከመምህር ገብረ እግዚአብሔርም ዘንድ ሙሉ ሐዲሳትን ተምረው በመምህርነት ተመርቀዋል። አቡሻህርን ከይከተረ አለቃ አየለ ዘንድ ጠንቅቀዋል። ከዚያም በኋላ በመንበረ መንግሥት ቅዱስ ገብርኤል ገዳም ሐዲሱን እያስተማሩ መጸሐፍተ ብሉያትን ከታላቁ ሊቅ ከመምህር ፈላታዎስና ከመጋቤ ምሥጢር ጌራ ወርቅ አጠናቀዋል።

መምህር ገብረ ሕይወት አዲስ አበባ በማስተማር ላይ እንዳሉ በ፲፱፻፴፮ ዓ.ም ለጸበል ወደ ደብረ ሊባኖስ ገዳም በሄዱበት በዚያው ቆይተው ከአለቃ /አባ/ ይትባረክ ዘንድ የደብረ ዓባይን ቅዳሴ ተምረው በመምህርነት ተመርቀዋል። ከደብረ ሊባኖስ ገዳም ተመልሰው ከመጋቢ ሐዲስ ወልደ ሚካኤልና ከአበነ ዮሐንስ ፍትሐ ነገሥትን፤ ከሊቀ ሊቃውንት ሞገስ ሃይማኖተ አበውን ተምረው ምስጢሩን በማገናዘብ ጠንቅቀው ተረድተዋል።

መምህር ገብረ ሕይወት ሰይፉ ጉባኤያቸውን በተባሕትዎ ለማስተማር ስለመረጡ ደብረ ሐዊ ገዳም በመማባት ሥርዓተ ምንኩስናን ከመምህር ገብረ ሥላሴ መኖርገ ትሰናን ከብፁዕ አበነ ዮሐንስ ከዚያም ቁምስናን ከብፁዕ አበነ እንድርያስና ከብፁዕ አበነ ሳዊርስ ተቀብለዋል።

ከ፲፱፻፴፮ ዓ.ም ጀምሮ ማስተማሩን የጀመሩት መምህር ገብረ ሕይወት በዳግማዊ ምኒልክ መታሰቢያ ቤት በአታ በሚገኘው ትምህርት ቤት በሐዲስና በፍትሐ ነገሥት መምህርነት ተመድበው ለዘጠኝ ዓመታት አስተምረዋል። በዚህም መጋቢ ሐዲስ ተብለዋል። ከ፲፱፻፶፪ ዓ.ም ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ደግሞ በሰሜን ሸዋ ሰላሌ ሃገረ ሰብከት በሚገኘው ደብረ ጽጌ ቅድስት ማርያም ገዳም ሳይታከቱ አልጋም ላይ ሆነው መጽሐፍትን በማስተማር ቆይተዋል።

እኚህ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ በትጋት ባስተማሩባቸው ረጅም ዘመናት ብዙዎችን ጳጳሳትና ታላላቅ መምህራንን አስተምረው ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን አበርክተዋል።

ከሊቃኑ ጳጳሳቱ መካከል፡ ብፁዕ አበነ ማቴዎስ፡ ብፁዕ አበነ ሳሙኤል፡ ብፁዕ አበነ ታዴዎስ፤ ብፁዕ አበነ ናትናኤል፡ ብፁዕ አበነ ኒቆዲሞስ፡ ብፁዕ አበነ ጎርጎርዮስ/ካልዕ/፤ ብፁዕ አበነ ኤልሳዕ፤ ብፁዕ አበነ ፍርሐስ፤ ብፁዕ አበነ ፌልጸስ ይገኙበታል።

ከመምህር ገብረ ሕይወት ዘንድ ተምረው ከወጡት ታላላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት መምህራን መካከልም፡ አለቃ ልሳነ ወርቅ /የቅድስት ሥላሴ መምህር/፤ መምህር ፀሐይ፤ መምህር ከንፈ ርግብ፤ መምህር ሐዲስ፤ አለቃ ሐረገ ወይን፤ አለቃ ዓምደ ጽዮን፤ መሪጌታ

አድማስ፡ መምህር ገብረ ጻድቅ፤ አለቃ ገብረ ጻድቅ፤ መሪጌታ አክሊሉ፤ አለቃ ሲራክ፤ መምህር ማኖስ፤ መምህር ተድላ፤ መሪጌታ ሣህለ ማርያም፤ አባ ገብረ ጻድቅ፤ መምህር ገብረ ማርያም፤ መምህር እሹቴ፤ መምህር ጽጌ፤ መምህር ዜና ደገፋው፤ መምህር ጥበቡ ወ/ማርያም፤ አባ ሳዕከ ማርያም፤ አባ አፈ ወርቅ ዘንበ፤ መሪጌታ ቀለመወርቅ ገብረ ኢየሱስ፤ መምህር ልቡል ያፌድ፤ አባ መስፍን፤ መምህር ቃለ አብ፤ መምህር ዘገብርኤል፤ መሪጌታ ስብሐት መኮንን፤ አለቃ ተሰማ፤ አባ ዘሚካኤል፤ መሪጌታ ገብረ ሥላሴ፤ አባ ጽጌ ብርሃን፤ መሪጌታ ቃለ ጽድቅ፤ አባ ኃይለ ጊዮርጊስ፤ መሪጌታ ዘውዴ ተፈራ፤ ቄስ አዘነ፤ መሪጌታ ይትባረክ፤ ኢጋፋሪ ሐዋዝ፤ መሪጌታ መርዓዊ፤ መሪጌታ ዐቢይ፤ መሪጌታ ገብርኤል፤ መሪጌታ ዘውገ፤ መሪጌታ ገብረ እግዚአብሔር ኃይሉ፤ መሪጌታ ዴንይስ ተመስገን፤ መሪ ጌታ ገብረ ኢየሱስ ካማ፤ መሪጌታ ኃይለ ጊዮርጊስ፤ መሪጌታ ልሳነወርቅ ደሳለኝ ይገኙበታል።

አባ ገብረ ሕይወት ሰይፉ በማገበረ መነኮሳቱ ፈቃድ የደብረ ጽጌ ማርያም ገዳም ኃላፊ በመሆንም ገዳሙን አስተዳድረዋል።

ከእርጅና ጋር ሕመም ቢጫጫናቸውም ብርቱ ነበሩ። በወ፤ ቱ አንደበታቸውም ጥርት ያለ ነው። በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ ተጠይቀው የሰጧቸውን መልሶች እንደሚከተለው ይታወሳሉ።

በዚህ በእርጅና ዘመናቸው ያስተምሩ እንደሆነ ሲጠየቁ «ኃይለ ቃል እየመረጥኩኝ አስተምራለሁ። ወንጌሉን፤ ጳውሎስን ግብረ ሐዋርያትን አጥኑ እያልኩኝ አስተምራለሁ። ቅዳሜ ቅዳሜ እዚያ መማሪያ ቦታ አዳራሽ እዚያ ውስጥ ሆኜ እሑድ እሑድ የሚቀደስውን ቅዳሴና ወንጌሉን ቀድሜ አስተምራለሁ። ሐዋርያውን፤ ግብረ ሐዋርያትን፤ ትርጓሜውን እናስጠናለን። ስብከቱን፤ ዳዊቱን የሚቀድሱትን ካህናት እናስተምራቸዋለን። እንዲህ እያደረጋችሁ እያስተማራችሁ ምእመናንን እንድታሰናብቱ እያልን ቅዳሜ ቅዳሜ ሰሞነኞችን ሰብስቦን እናስተምራቸው ነበር። አሁን ከጊዜ በኋላ ጥያቄ መመለስ ነው እንጂ ለማስተማር ብዙም አልቻልኩም። ልጆቼ እየመጡ ጥያቄ ይጠይቁኛል።

ያንን ጥያቄ እመልስላቸዋለሁ። አሁን ትምህርተ ኅብአትን ኪዳኑን ተርጉምህን እያሉ እተረገምላቸዋለሁ፤ አስተምራቸዋለሁ፤ ያሉት አይረሳም።

አንድ የቤተ ክርስቲያን አገልጋይ ትርጓሜ መማር የግድ ያስፈልገዋል ብለው ያምናሉ? ተብለው ሲጠየቁ የሰጡት መልስ የሚስተለው ነው። ከጦሪው መጽሐፉ የሚለው አንድ ካህን ሙሉ ሐዲሳቱን ማወቅ ይገባዋል ይላል። በአሁን ጊዜ ባይሆን ወንጌሉን እንኳን አራቱን ወንጌል ማወቅ አለበት። ይህን ሳያውቅ እንዳይቀድስ ነው የሚከለክል። ቅዳሴውም ይናገራል። ፍትሐ ነገሥት ይናገራል። በዲድስቅልያ ላይ ይናገራል። ሐዋርያትም ያን ወስነዋል። እና በኢትዮጵያችን ሰው ጠን ክር አይማርም እንጂ ትምህርቱ የሚያስፈልጋቸው ለቀሳውስት ነው።

ከፍ ያለ ፅውቀት ቀሳውስቱ እንዲኖራቸው ነበር የሚታዘዘው። ዛሬ ግን በሀገራችን ቀሳውስቱ እምብዛም አይማሩም። ድጓውን፣ ቅኔውን፣ ዝማሬ መዋሥዕት፣ አቋቋምን ከፍ ያለ ትምህርት የሚማሩ ደብተሮች ናቸው። የቀሳውስት መምህር እነሱ ናቸው። እነዚህ ደብተሮች ቅዳሴ የማይቀድሱ ሰዎች የቀሳውስት መምህራን ናቸው። በኢትዮጵያ ኪዳኑ ነንም፤ መስተብቁቡንም፤ ሲጦኑንም እንዲህ አድርጉ እያሉ የሚነግሯቸው እነሱ ናቸው። ነገር ግን መሆን የሚገባው ዋና መምህር መሆን የሚገባቸው ቀሳውስት ናቸው። እንዴውም ምእመናን ጥያቄ ሲያቀርቡ መልስ መስጠት የማይችሉ ካህናት በየቦታው እየበረከቱ ነው ይባላል።

በየጊዜው ቀደም ቀደም ያሉ ሰዎች መምህራንም በየለብት ያስተምሩ ነበር። ይልቁንም ይህ ችግር የመጣው ከግራኝ ወዲህ ነው። ግራኝ አሥራ አምስት ዓመት ሙሉ ሀገሩን አጠፋው፤ ቤተ ክርስቲያንን አቃጠለ፤ ካህኑን ሁሉ ገደለ። ከዚህ በኋላ እነ ዐፄ ገሳውዴዎስ፣ እነ ዐፄ ሚናስ ቤተ ክርስቲያንን ሠሩና ለጊዜው አገልግሎቱ እንዳይታገዝ እያሉ ግብረ ዲቄና እየተማሩ ቀሳውስቱ መቀደስ ጀመሩ። እና በዚያ ጊዜ ብዙ ትምህርት ተማር እንዳይባል፤ ትምህርቱ ቃለ እግዚአብሔሩ በሰፊው ስለሌለ ቤተ ክርስቲያን ሊዘጋ ስለሆነ ቅዳሴው እንዳይታገዝና ሕዝቡ ክርስትና እንዲነሱ በማለት ያኔ ግብረ ዲቄና እና ቅስና አስተምረው ቶሎ ቶሎ እንዲቀድሱ አደረጉ። ሁሉም ትንሽ

ግብረ ዲቄና እየተማረ መቀደስ መጣ። ከፍ ያለ ትምህርት መስፋፋቱ ቀረ። በኋላም በዚህ ዓይነት ልማድ ሆኖ መጥቷል።

ትምህርት ያስፈልጋል። ያኔ በማስተምርበት ጊዜ መቼም ቃለ እግዚአብሔርን አውጥቼ ይኸውና ካህናትም እንዲህ ያለ ትምህርት ያስፈልጋችኋል፤ ይሄ ትምህርት እንዲህ ያለ ነው እያልኩ ለካህኑ አስተምራለሁ። በኢትዮጵያ ደግሞ ክርስቲያኑ ሰሙ ነው ክርስቲያን የሚባል እንጂ፤ ክርስቲያንነቱ የጸና አይደለም። በልማድ ነው ያለው። ምክንያቱም ምንድነው ክርስቲያን የሚባል ክርስትና ከተነሳ ጀምሮ አድጎ በሚያገባበት ጊዜ በተከሰሰ አግብቶ ሥጋውን ደሙን እየተቀበለ መኖር አለበት። ድንገት ኃጢአት ሠርቶ ወይንም ቢበካከል እንኳ ንስሐ ገብቶ ሰው ሥጋውን ደሙን መቀበል ነው እንጂ ሥጋውን ደሙን የማይቀበል የኢትዮጵያ ሰው ግን ብቻ ክርስትና ተነስቷል በል ጅነቱ እንጂ ከዚህ በኋላ አጥፍቶ ሲያበቃ ተመልሶ ንስሐ አይገባም። እንደውም ሥጋውን ደሙን የሚቀበል ሰው የለም፤ ካህናቱ ሲቀድሱ ይኖራሉ እንጂ አሁንም ሰው ሥጋውን ደሙን የሚቀበል አይገኝም።

ይህን ትምህርት በብዙ ዓይነት አስተምረናል ተቀባይ አላገኘንም። ሰው ሁሉ ያውቃል ትምህርቱን ይሰማል። አንድ ሰው ሰባት ጊዜም ቢሆን እየወደቀ በንስሐ እየተነሣ ሥጋውን ደሙን መቀበል አለበት እንጂ አንዴ ኃጢአት ሠርቻለሁ ብሎ አንዴ እንደራቀ መቅረት የለበትም። ምእመናኑን ለምን እንደዚህ ትሆናላችሁ እያልን ብናስተምራቸው ብንላቸው አይሰሙም። ያው መቼም ሕዝቡ ልማድ አድርጉ ታል። ብቻ ክርስቲያን ነኝ እያለ ያወራል። በቅዳሴ ላይ ዓኡ ሲባሉ ሥጋውን ደሙን የማይቀበለው ሰው ሁላ በሙሉ ነው መውጣት ያለበት። አያስቀድስም። ወንጌሉ እስኪነበብ ድረስ አስቀድሶ ዓኡ ሲባል ሥጋውን ደሙን የማይቀበል ሰው ሁሉ መውጣት ነው ያለበት። ልማድ የለምና አይወጣም። ዝም ብሎ ያስቀድሳል እንጂ ዓኡ ዜማው ትዜማለች እንጂ ዜማ ሆኖ ይቀራል እንጂ የሚወጣ የለም። «ዓኡ ንዑስ ክርስቲያን፤ የክርስቲያን ታናናሾች ሥጋውን ደሙን የማትቀበሉ ሁሉ ውጡ» ተብሎ ነው የሚታወጅ።

አንድ ጊዜ የግብጽ ፓትርያርክ አቡነ ቄርሎስ የሚባሉ መጥተው ነበር። በኢታ ቀደሱና ለሰው ሁሉ በሉ ሥጋውን ደሙን ይቀበል አሉ። አይ አይቀበልም አሏቸው። እንግዲያውስ ለምን አስቀደሱ? ሰው ልማድ የለውም አሏቸው። እንግዲያው ለምን ያስቀድሳል ፃኡ ሲባል መውጣት አለበት እንጂ ሙሉ ቅዳሴውን ማስቀደስ የለበትም። ምን ሲል ተቀመጠ በማለት ተናገሩ። ሌላ ጊዜ እናስተምራቸዋለን አባታችን ያልተለመደ ነውና ያንን የቀረበልዎትን ያቀብሉ አሏቸው። የሚል መልስ ሰጥተው ነበር።

አንዳንድ ምእመናን በልጅነታቸው ሲያስቀድሱ ሲቆርቡ ቆይተው ካደጉ በኋላ ይተዋሉ፤ ለምንድነው የማትቆርቡት፤ በተክሊል የማታገቡት ሲባሉ አይፈቀድም። ቅስፊት ልታስቀስፉን ነው የሚሉም አሉና እርስዎ ምን ይመክሯቸዋል? በማለት ለተጠየቁት ደግሞ፤ እራሳቸው የፍራቻ ምክንያት ያደረጉት ነው። አንድ ክርስቲያን ከሥጋውና ከደሙ መለየት የለበትም። ቀድሞ በተክሊል ተጋቡ ሲባሉ ወላጆቻቸው ደግሞ አይሆንም እኛ ልጆችን አትችልም ይሉ ነበር። ድሮ ተክሊል አድርጎ ሥጋውን ደሙን መቀበል ነበር እንጂ እንደዚህ ዝም ብሎ የሚሄድ አልነበረም። ነገር ግን ሥጋውን ደሙን ዝም ብላችሁ ተክሊል አድርሳችሁ ባትቀበሉም ግዴላም ተብሎ የተጀመረበት ጊዜ አለ። አዲስ አበባ ይህ የተጀመረ ቅድስት ማርያም ነው። ማነው የፈታውራሪ በየነ ልጅ ጸጋዬ የሚባል ሰው የራስ ጌታ ቸውን ልጅ ሲያገባ ሥጋውን ደሙን ሳያቀብሉ ይህን ተክሊሉን ብቻ አድርሰው ሰደዷቸው። ከዛ በኋላ በተለይ አዲስ አበባ እንዲህ ከሆነ ምን አለበት ተብሎ ልማድ ሆነ።

በቃ ይሄን ተክሊሉን እንደቆብ የፎቶ ግራፍ መነሻ አድርገው እስካሁን ድረስ ሥጋውን ደሙን መቀበል ቀርቶ ነበር። አሁን ደግሞ ተክልክሏል ቆርበው በተክሊል ያገባሉ ሲሉ እስማሁኝ።

ለአትመ አዳም ወይም ለአትመ ሔዋን ስትደርሱ ቁርባኑን ተውት የሚል መጽሐፋዊ ቃል በጭራሽ የለም። አይገኝም። ራሳቸው ምእመናን ይተውታል እንጂ ሰው ሁሉ በልጅነቱ ክርስትና ተነሥቶ

ሥጋውን ደሙን ሲቀበል ከኖረ በኋላ አካለ መጠን ሲያደርስ እንደልቡ ነው። ያፈርስና ዝም ብሎ ትቶ ክርስቲያን ነኝ እያለ ይኖራል። እንጂ ስታድጉ እፍርሱ የሚል ነገር እንዴት ተብሎ ይደረጋል። ይልቁኑ ያጸናል እንጂ እንዴት ይፈርሳል። ተክሊል አድርጎ ሥጋ ወደሙን መቀበል ነው እንጂ ሌላ ነገር አልታዘዘም። ይህን የሚያዘኩ ካሉ ክርስትና አልገባቸው ማለትኩ ነው። በማለት እንደመለሱ ይታወሳል።

የመጽሐፍ መምህር ከመሆናቸው ጋር በማያያዝ በጊዜያችን መናፍቃን በቀላል ቋንቋ በማለት አባዝተው መጸሐፍትን እያሠራጩ መሆኑንና እንደውም በመጽሐፍ ቅዱስ «ኢትዮጵያ» የሚለው ቃል እየተለወጠ «ሱዳን» በሚል ስለመተካቱ ሲነገር በታላቅ ቁጭት የሚከተለውን ብለው ነበር።

ነቢያት የተናገሩት፤ ሐዋርያት ያስተማሩት በቀጥታ ይተረጎማል እንጂ ቃሉ አይለወጥም። ሊቃውንት የጻፉትም እንደዚሁ። ሐዋርያት እንዲያውም አራቱ ወንጌል ቃሉ እንዳይሰረዝ አሞኒዮስ አውሳብዮስ የሚባሉ ሊቃውንት አንዳንድ ቃሉን ዘፋን ቆጥረው ዘጠኝ ሺሕ ዘጠኝ መቶ ዘጠነ ዘጠኝ ነው ብለዋል። የወንጌሉን ቃል ብቻ። ሌሎች እንዳያበላሹ በእንዲህ ያለ ቆጥረው መሥመሩን፤ ሐሳቡን፤ ምዕራፉን ጽፈውት ይገኛል። እና ቃሉ ለምን ይለወጣል? መቼም ሰው በገንዘብ እየተለወጠ የመጣውን ሁሉ ይቀበላል። የኢትዮጵያ ሰው የቀደሙት አባቶች ያቆዩትን ትምህርት አጥብቆ መያዝ አለበት።

ሱዳን አሉት? ምን አገናኝቶት። እንደውም ሱዳን የኢትዮጵያ ግዛት የነበረ አገር ነው። የእኛ ግዛት ነበረ እንጂ እኛ ለእነሱ ልንገዛ አንችልም። መቼም ኢትዮጵያ የካም ሶጣ ነች። ኢትዮጵያ የሚባል የካም ልጅ መጥቶ ነው ያቀናው። ከዛ በኋላ ደግሞ የሴም ልጆች የሕርቃ ልጆች አቅንተዋታል ነው የሚባለው። ስለዚህ ሱዳን የእኛ ግዛት የነበረ ነው እንጂ ምን ሱዳን ያሰኘዋል። በዚህ ዓይነት ወደፊትም የበለጠ ጥፋት እንዳይሠራ ትርጉም እንዳይዛባ ሊቃውንት፤ መምህራኑ፤ ጳጳሳቱ ተሰብስበው ኃይለ ቃሉን አወጣጥተው ባጭሩ ለሕዝቡ የሚገባ ነገር መወሰን አለባቸው።

የኢታ በአሁኑ ጊዜ ግእዝ ጥቷል፡ አገልግሎት አይሰጥም ስለሚሉ ሰዎችና ግእዝ የአዳም ቋንቋ ስለመሆኑ ተጠይቀው እንደሚከተለው መልስ ሰጥተውበታል፡፡ ጥቷል? የኢትዮጵያ መጽሐፍት በሙሉ በግእዝ ነው ተጽፈው የሚገኙት፡፡ በአማርኛ የተጻፈው በአዲስ አበባ ዛሬ እንጂ በየታላላቁ አድባራትና ገጽማት ብትሄዱ በግእዙ የተጻፈ እንዳለ ይገኛል፡፡ መቼ ይሞታል፡፡ ዛሬ ቅኔ የሚማር ሰው የለም፡፡ አማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ተጠናች ያችን እያወራ በዛ ምክንያት ሐዲሳትን ትቶታል፡፡ መቼስ የኢትዮጵያ ቋንቋችን ግእዝ ነበረ፡ ግእዝ ነው ቋንቋችን፡፡ አማርኛው በኋላ ጊዜ በዐፄ ይኩኖ አምላክ ዘመነ ሙን ግሥት ነው የተነሣው ተብሎ ይነገራል፡፡ በአርሳቸው ጊዜ ነው የተነገረው ይባላል እንጂ ግእዝ ነው ቋንቋችን የነበረ፡፡ ከመጀመሪያው ጀምሮ እስከአሁን ድረስ አለ፡፡ ሰው ሁሉ ግእዝ መማር ሲገባው ግእዝ የሚማር የለም፡፡ ያው የቅኔ ተማሪዎች አልፈው አልፈው እየሄዱ ይማራሉ፡፡ ሌላው ሰውም አይሰማውም፡፡ ትግራም ግእዝ ይናገራል፡፡ በትምህርት ስለማይቃና እንደው ወደ ጉርሮው እየሄደ አያስተካክለውም፡፡ አሁንም ሆነ ወደፊት ቤተ ክርስቲያን ግእዝን እየተገለገለችበት እንዴት ይሞታል፡፡

መጀመሪያ ዓለም የተፈጠረበት ቋንቋው ዕብራይስጥ ነው የሚባለው፡፡ የሁሉ ቋንቋ ዕብራይስጥ ነበር፡፡ ነገር ግን ባቢሎን በሚባል አገር እንድናምሩድ የሚባል የካም ልጅ ያንጊዜ ነግሦ ከዚያ ላይ ሆኖ የውኃ ፏፏቴ እየሰደደ ዘመዶቻችንን ያጠፋው አምላክ ይኸው ላችሁ ግንብ ሠርተን ወጥተን እንገለጻለን ብለው ባቢሎን ከሚባል ላይ ግንብ ሠሩ፡፡ ግንብ ሲሠሩ አርባ አምስት ሺህ የሚሆን አቀባት ከወጡ በኋላ ሥላሴ አይተው ሰዎች ኃጢአት እንዳይበዛ ባቸውና ከፈጣሪያቸው ተጣልተው ሳይለያዩ እኒህ ሰዎች እንዲህ ያለውን ሥራ መሥራት የጀመሩ በቋንቋ አንድ ስለሆኑ አይደሉም? ኑ በቋንቋ እንለያያቸው አሉና ሰባ አንድ ቋንቋ አመጡባቸው፡፡ በዚያን ጊዜ ቀድሞ የሚያውቁት ቋንቋ ጠፋባቸው፡፡ ተለያዩና ግንብ የሚገነቡት <ድንጋይ አምጣ> ሲለው ጭቃ ያመጣለታል፡፡ <ጭቃ አምጣ> ሲለው

ድንጋይ ያመጣለታል፡፡ አልሳካላቸው አለ፡፡ በቋንቋ ተለያዩ፡፡ ሰባ አንዱን ቋንቋ ለምስቱ ነገድ ተካፍለውታል፡፡ ለነገደ ቤም አሥራ አምስት፤ ነገደ ያፈት ሠላሳ ሁለት፤ ለነገደ ካም ሃያ አምስት ተካፍለውታል ይባላል፡፡ በዚያን ጊዜ ነው እንግዲህ ግእዝ የሚባለው የተጠገኘው፡፡ ናምሩድ የሚባል የካም የልጅ ልጅ ነው፡፡ ሙሴ እንኳን ምን አለው እንደ ናምሩድ ያለ አርበኛ የለም ነው ያለው፡፡ ሲሉ መልስ ሰጥተዋል፡፡

ሌላው የማይረሳው ስለ ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ትርጓሜ ቤቶች ተጠይቀው የሰጡት መልስ ነው፡፡

መቼም አንድ ምስጢር ሆኖ ሳለ፤ አንዳንድ ሰው መለያየት አይቀርም፡፡ ትንሽ ትንሽ ነው የሚለያየው፤ መቼም የሐዲሳቱን አንድ መምህር ናቸው ያስተማሩት ጉንደር ላይ መምህር ወልደ አብ ወልደ ሚካኤል የሚባሉ አሥራ ሰባት ሰዎች አስተምረዋል፡፡ ከእነዚህ ከአሥራ ሰባቱ መምህራን ግማሾቹን ሱዳን አርጿቸዋል /ደርቡሾች/ ይባላል፡፡ የተረፉት ስድስቱ የርሳቸው ተማሪዎች

፩ኛ. አለቃ ካሣዬ ይባላሉ፡፡ በዚህ በደሴ ገድሞሽ፤ ግሸን ግድሞሽ እንደ አለቃ መንክር የሚባሉትን ያስተማሩ ናቸው፡፡

፪ኛ. በትግሬ ቁህ በሚባል ገዳም ያስተማሩ መምህር ወልደ ሩፋኤል የሚባሉ የሳይንት ሰው ነበሩ፡፡

፫ኛ. በሰሜን በደሴ ማርያም አለቃ ገብረ ማርያም የሚባሉ አስተምረዋል፡፡

፬ኛ. መምህር ወልደ ሚካኤል ዜና ማርቆስ በሩ ሂደው አስተምረዋል፡፡

፭ኛ. መምህር ወልደ ጊዮርጊስ የሚባሉ እንጦጦ ራጉኤል ሆነው ሃምሳ ዓመት አስተምረዋል፡፡

፮ኛ. አለቃ ገሩይ የሚባሉ የእነ ሊቀ ሊቃውንት መሐሪ መምህር ነበሩ፡፡ በኋላ ቤተ መንግሥት የሚባለው ጃንሆይ እልፍኝ ቤት ነበር የሚኖሩት፡፡ የአለቃ አየለ መምህር ናቸው፡፡ እነዚህ ስድስቱ ናቸው የመጻሕፍት ቤት መሠረቶች፡፡

የእነዚህ መምህራቸው ወልደ አብ ወልደ ሚካኤል ይባላሉ፡፡ ያስተማሩት ጉንደር ግምጃ ቤት ሁነው ነው፡፡ ያስተማሩበት ዘመን

ሱዳን መጥቶ ጉንደርን ባቃጠለበት ጊዜ ነው። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ነው ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው። ይኸው ነው እንግዲህ። እና እነዚያ ያልኳችሁ ሰዎች የርሳቸው ተማሪዎች ናቸው። ወልደ አብ የሚባሉ የመንዝ ሰው ነበሩ። እሳቸው አራቱን ጉባኤ አስተምረዋል ጉንደር ላይ። ሰውዬው የአራት መቶ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ካህናት ነበሩ። እያ በሉ እያጠጡ ብሉዩን፣ ሐዲሱን፣ ዚቁን፣ መጽሐፈ መነኩሳትን እስ ተምረዋል።

ከእርሳቸው በፊት ትርጓሜ አለ። እንዲህ አድርጉ እንደሳቸው ሰብስቦ ያስተማረ ግን የለም።

ከላይ ከተጠቀሱት ጉዳዮች ሌላ የኒታ ስለ ቅባቶች ትምህርት እንዲህ ይሉ ነበር።

ወልድ በተ ዘነሰ ጊዜ ይሄውና አርባ ቀን ሲሆነው ከመንፈስ ቅዱስ ተወልዶ የባሕርይ ልጅ ሆነ እያሉ ይቀልዳሉ። እኛ ግን እሱ የባሕርይ አምላክ ነው። የተዋሐደውን የለበሰውን ሥጋ ራሱ አከበረው እንጂ መንፈስ ቅዱስን አከባሪ አይሻም፤ ራሱ የተዋሐደውን ሥጋ በተዋሐዱ አከበረ እንጂ በቅባት አልከበረም እንላለን። እነሱ በቅባት ከበረ ይላሉ። አዎ ካልተመለሱ መለዩት አለባቸው።

ታዲያ የነሱ አንድ መምህራቸው ኢውስጣቴዎስ ይባላል። ሳንኳ ጊዮርጊስ የሚባል የሚጫ ሰው ነው። ምን ይላሉ። ታላቁ ኢውስጣቴዎስ ሃይማኖታቸው ጸጋ፣ ቅባት ነው እያሉ ያስወራሉ። አውቀው ነው እንጂ የራሳቸው መምህር መምህራኑ ስሙን አውጥተውለታል። መና ናቅ ኢውስጣቴዎስ ቆረንጭ ተክለ ሃይማኖት ይሏቸዋል። ያንን የጸጋ ዑን መምህር ቆረንጭ ተክለ ሃይማኖት የቅባቱን ጋዝሆ ኢውስጣቴዎስ ብለውታል። እና እነሱ ካፈርኩ እይመልሰኝ ብለው ይለፋሉ እንጂ ቃሉ ትንሽ ነገር ነው። ይህ መርጦል ማርያም ብዙው የተዋሐዱ ሀገር ነበር። ዛሬ መምህራኑ አልቀዋል። እነ መምህር ፈላታዎስ፣ እነ ቄስ ገበዝ ደሳለኝ፣ እነ መምህር ዘውዱ የሚባሉ የተዋሐዱ ታላላቅ መምህራን ነበሩ ሞተዋል።

በመምህርነታቸውና በብፅዕናቸው ስለሚታወቁት ተማሪያቸው አቡነ ጎርጎርዮስ ካልፅ ማንነት የተናገሩት ደግሞ የሚከተለው ነበር።

አቡነ ጎርጎርዮስ ከሁሉ ሰው በላይ ንባብ አዋቂ ናቸው። መቼም ትርጓሜውን በአንድ ጊዜ ግልጽ ነው የሚያደርጉት። ባሕታዊ ነበሩ። ያን ጊዜ መቼስ ልብሳቸው ቆዳ ነው። ባሕታዊ ሆነው ነበር የሚኖሩ። ሦስት ዓመት ከዚህ ሃገር ተቀምጠው በሦስት ዓመት ሐዲሳትን በሙሉ ተምረው ፈጽመውታል። በኋላ እኔ ዘንድ ቁጭ ይበሉ ወይ ደግሞ ደብረ ሊባኖስ ይቀመጡ አልኳቸው። መምህር ወልደ ሚካኤል እኚህ ሰው እዚህ ቢቀመጡልን እንደዚህ ዓይነት ሰው እንዴት ይሄዳል ብለው ይፈልጓቸው ነበር። አልተቀመጡላቸውም እንጂ።

እነዚህን ሁሉ ሊቃነ ጳጳሳት ያፈሩ፣ እጅግ በርካታ ታላላቅ መምህራንን ያወጡ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ ይህን ቃለመጠይቅ ባደረጉበት ወቅት በፅድሜ ዘመናቸው ፍጻሜ ዓይናቸው ደክሞ፣ ከንዳቸው ዝሎ፣ ጉልበታቸው ልሞ አልጋ ላይ ውለዋል።

ይኸም ሆኖ እርጅና፣ ጤና ማጣት፣ የጉልበታቸው መድከምና የአቅማቸው ማነስ ከስልሣ ዓመታት በላይ የዘለቁበትን አገልግሎት ከማ ስተማር ሥራቸው አላገዳቸውም። ብርቱ ናቸው። ተስፋቸውና የእም ነታቸው ጥንካሬ እንዳለ ነበር። ለቤተ ክርስቲያን ያላቸው ምኞት የማ ስተማር ፍላጎትና ዓላማቸው ለሥራ ታጥቆ እንደተነሣ አፍላ ወጣት ትኩስ ነው፤ ጎና አልተነካም ነበር።

አልጋቸው ላይ ሆነው እርጅና ታግሎ ባላሸነፈው ጥርት ባለ አን ደበታቸው ከመምህራንና ደቀ መዛሙርት ለሚመጣ ጥያቄ መልስ ይሰጣሉ፤ ያብራራሉ፤ ያስረዳሉ። የመጽሐፍት ቤት ተማሪዎቻቸውን ወኪል መምህር አስቀምጠው ያስተምራሉ። ጉባኤያቸው እንደ ደመቀ ነበር። የሶውቀታቸውን አድማስ የሶድሜ ብዛት ግርጃ ሆኖ አልከለክ ለውም። ከሰባና ሰማንያ ዓመታት በፊት የሆነን ነገር አስታውሶ ለመ ግለጽ መምህር ገብረ ሕይወትን እርጅና አላገዳቸውም። የማስታወስ ችሎታቸው እንዳለ ነበር።

እኚህ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ የወር ደመወዛቸው ብር ሁለት መቶ ብቻ ነው። ሌላ ተጨማሪ መተዳደሪያ የሚሆን ገቢ የላቸውም። ለምግባቸው፣ ለልብሳቸውና ለሌሎችም አስፈላጊ ጉዳዮች የወጪዳታቸው ይችላል የወር ደመወዛቸው ነች። ከዚህ ላይ ተማሪዎቻቸውን ለሚያስተምሩ ወኪል መምህራቸው ይደገማሉ። ሲታመሙ ለመታከሚያና ለመድኃኒት መግዣ ያወጣሉ። ምግባቸውን ለሚያሰናዱ ዱሳቸው ልብሶቻቸውን ለሚያጥቡላቸው ወጪ ሆኖ የሚከፈለው ከዚህ በወር ከሚያገኙት በጣም አነስተኛ ክፍያ ነበር።

እንዲህም ሆኖ ግን ሐሳባቸው ትኩረታቸው ጨዋታቸው ሁሉ ስለ ቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ነው።

መምህር ገብረ ሕይወት ሰይፉ ጥር ሸጅ ቀን ፲፱፻፺፮ ዓ.ም ዐረፉ። ሥርዓተ ቀብራቸውም ብፁዕ አቡነ ጳውሎስ ፓትርያርክ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ ዘአክሱም ወእጩ ዘመንበረ ተክለ ሃይማኖትን ጨምሮ ብፁዓን ሊቀነ ጳጳሳት በተገኙበት ጥር ሸ፱ ቀን ፲፱፻፺፮ ዓ.ም በደብረ ሊባኖስ ገዳም ተፈጽሟል።

ምንጩ፡- ስምዐ ጽድቅ ጋዜጣ ሰኔ ፲፱፻፺፮ ዓ.ም

መምህር ጥበቡ አስናቀ

(፲፱፻፲፩ - ፲፱፻፺፮)

እስራት እና እሳት ያልበገራቸው መምህር

በተሰበ የፊደል ሃሳድ ገጽ

«የተማርኩት በእግዚአብሔር ፈቃድና ትእዛዝ ነው»

መምህር ጥበቡ አስናቀ ሃብተ ሚካኤል የተወለዱት ታኅሣሥ ፲፫ ቀን ፲፱፻፲፩ ዓ.ም በወቅቱ መንዝ አውራጃ /ሰሜን ሸዋ/ ልዩ ስሙ ገሼ በተባለ ቦታ ነው። ወላጆቻቸው ሻለቃ አስናቀ ሀብተ ሚካኤል እና ወ/ሮ ልኪለሸ አስምሬ ይባላሉ።

የመምህር ጥበቡ ወላጆች በተለይም አባታቸው በቤተ መንግሥት በአገር አስተዳደር ሥራ የኖሩ በመሆናቸው ልጃቸውም እንደላቸው በቤተ መንግሥት እንዲሠሩ ነበር የሚፈልጉት። ፈቃድ እግዚአብሔር ደግሞ ሌላ ሆነ።

መምህር ጥበቡ አስናቀ ስለ አጠቃላይ ሕይወታቸው በራሳቸው የቀረበውን ገለጻ እንደሚከተለው ለማቅረብ ተሞክሯል።